

ENSEN
SOCIAL
SERINGEN

Pris 4: 00
Inb. 6: 00

S. A. C.
FÖRLAG
Stockholm

SOCIALISERINGEN

Albert Jensen

S. A. C:s FÖRLAG • STOCKHOLM

Klaus Severin
Erebra

SOCIALISERINGEN

SOCIALISERINGEN

AV

ALBERT JENSEN

INNEHÅLL.

	Sid.
Förord	7
Kaos	10
Den gamla arbetarrörelsen	13
Världsrevolutionen	21
Förmyndarsocialismen	24
Den politiska kuppen och diktaturen	34
Den politiska demokratiens diktatur	52
Självförvaltningsocialismen	60
Revolutionen måste organiseras	66
Den fackliga lönepolitiken och profitregleringen....	73
Socialisering av monopolistiska företag	83
Producent och konsument	90
Det engelska byggnadsgillet	96
Revolutionens Vendée	100
Inlösning eller konfiskation	104
Produktionsrådet	108
Den tekniska arbetsledningen	121
Vinstdelning	127
Det industriella samarbetet	130
Faran för centralisation	138
Kommunism	143
Federalism	151
Kapitalismens och arbetets världshushållning.....	153
Statsdrift och byråkrati	158
Staten är djävulen	166
Statens utsvältning	175
Rättsskipningen	190
Decentralisation och fritt initiativ	198
Omdaningens också ett moraliskt problem	203
Förskjutningen i den sociala maktbalansen	215
Den våldsamma omvälvningen.....	223
Enighet	235
Slutord	243

FÖRORD.

En bok är inget evangelium, som man anammar eller förkastar i sin helhet. Den är en suggestion, ett förslag — ingenting annat.

Peter Krapotkin.

Kriget och dess följdforeteelser, revolutionerna i Ryssland, Finland, Tyskland, Ungarn och Österrike, fattigdomen och eländet över alla gränser i Central-europa, den ständigt stigande dyrtiden över hela världen, den allmänna desorganisationen inom industrien i alla länder, den gamla regimens oförmåga att skapa ordning i den internationella samhällsekonomin, etc., har framkallat en allmän social jäsningsprocess, en omvärdering av alla värden, ett rastlöst sökande efter nya vägar och nya medel fram till ett bättre samhällstillstånd.

Bland arbetarna har aldrig någonsin en så stark vilja manifesterat sig till ett ingripande i socialistisk riktning som nu. Revolutionen och socialiseringen har också här i Sverge blivit temat för dagen. Hur skall man göra slut på den kapitalistiska utsugningen, och hur skall man kunna bygga upp det socialistiska samhället — det är de tvenne huvudspörsmål, som diskuteras av arbetarna med lidelsefull intensitet.

En del lägga huvudvikten på det negativa störtan-

det av kapitalismen. De vilja gå till en revolutionär kupp hellre i dag än i morgon, för att med en snabb operation, ett kejsarsnitt i det sociala moderlivet, få fram det socialistiska samhällsfostret, som de menar vara fullgånget.

En annan del lägger mera huvudvikten på det positiva socialistiska nyskapandet. De förneka att proletariet är tillräckligt förberett och hävda, att det först måste skapa de nödvändiga organen för övertagandet av de samhällseliga funktionerna. Och inom och mellan dessa riktningar finns det olika kroaseringar och schatteringar, olika meningar om mål och medel, som det naturligtvis måste finnas, när det gäller ett så omfattande och vanskligt problem. Andarna ha emellertid vaknat, och det utvecklas en intellektuell livaktighet som aldrig tillförne.

Var och en, som har en självständig mening, må ha rätt att torgföra denna mening som ett diskussionsinlägg i den allmänna debatten. Det är detta under-tecknad också tagit sig friheten att göra. Denna bok är inget program för den eller den organisationen, för det eller det partiet, det är en sammanfattning av författarens personliga mening om en del av de spörsmål, som äro mest brännande.

Jag har tillåtit mig att giva arbetet titeln "Socialiseringen". Ty för mig är socialiseringen ingenting mindre än genomförandet av den sociala revolutionen, den genomgripande omdaning från kapitalism till socialism. En socialisering, som icke upphäver det kapitalistiska lönesystemet, den kapitalistiska utsugningen av det samhällsnyttiga arbetet, är ingen socialisering, den må sedan maskera utsugningen som statssocialism eller diktatur. För mig är socialiseringen icke ett överförande av produktionsmedlen och rikedomarna till samhällsegendom, under vilken form som helst. Denna

förändring måste givas en sådan form, att den också garanterar den *frihet*, som är socialismens starkaste moraliska kraft. Utan frihet ingen socialism, värd att bära detta namn. Och den måste samtidigt genomföras på ett sådant sätt, att den kallar till liv en moralisk renässans i det mänskliga samlivet.

Stockholm i mars 1920.

Albert Jensen.

KAOS.

Den kapitalistiska samhällsordningen — som i sig själv är kaos — framskapade krigets jättekaos, ur vilket i sin ordning uppstod det ytterligt tillspetsade samhällskaos, i vilket vi nu leva.

Inom ramen av detta kaos brottas tidernas väldiga makter. Ett oartikulerat medvetande synes på väg att arbeta sig fram i *alla* samhällsklasser — ett medvetande om den kompletta omöjligheten att i allo återvända till den gamla samhällshushållningen — eller rättare det tillstånd, som mäst utmärkte sig för brist på samhällshushållning — där det producerades för profit, byttes för profit, predikades för profit, älskades för profit, idkades konst och vetenskap för profit, där en privilegierad profit var rättens underlag, där profitmoralen korrumpierade allmänmoralen, där man andades, levde och dog för profitens ideal.

Ett medvetande synes nödtvunget arbeta sig fram, som säger, att den förflutna tidens gamla innehåll aldrig kan komma att fylla den nya tidens krav på nytt liv. Alla känna mer eller mindre klart nödvändigheten av en social revolution, som kan lyfta mänskligheten upp på ett högre plan, en social nydaning, som samtidigt måste vara *politisk, ekonomisk och moralisk*.

Men hur skall denna omvandling fullbordas? Genom vilka medel skall den genomföras? Vart skall den börja, och hur långt skall den gå? Hur mycket av det gamla skall rivas ned, och på vilken bas skall det nya byggas upp? Måste denna omvandling taga form av en

våldsamt och mer eller mindre blodigt omstörtning av maktförhållandena, eller är det möjligt att genomföra den genom samverkan mellan klasserna, som en del drömmer om? Skall denna omvandling ske katastrofalt — eller skall den genomföras evolutionärt, som en organisk utveckling?

Vi finna, att icke minst bland den klass, som historiskt är utsedd att bära det gamla samhället till graven och bygga upp det nya samhället — arbetareklassen — icke minst hos denna finns det ett otal varierande åskådningar, ett otal stridande meningar, som reser den ena sekten till kamp mot den andra, en meningskamp som till och med — som vi sett i Tyskland och Ryssland — sätter vapen i händerna på klassbröder och ränner bajonetten genom hjärtat på den, som hyser "annan mening".

Denna syn är kanske den, som mest kan komma en att förtvivla om möjligheten av att skapa en bättre värld. För pessimisten blir denna syn olja på en tändande eld. Men vi få icke lov att vara pessimister. Vi få icke lov att uppgiva kampen för våra ideal. Heller icke ha vi lov att var i sin stad gå och inbilla oss, att vi sitta inne med den ofelbara sanningen, att vi därför har rätt att påtvinga vår sidokamrat vår mening med djävulens våld och makt.

Det är ingen skada, att det finns olika meningsriktningar bland de socialistiska arbetarna. Faran ligger i ofördragsamheten, i den trångbröstad sekterismen, i den intolerans, som gör klassbröder till dödsfiender.

Om det nu är omöjligt att skapa ett arbetareklassens enhetliga tänkande — något som till och med *icke* är önskvärt — så måste vi dock alla erkänna nödvändigheten av en arbetareklass, som så långt möjligt är *handlar* enhetligt. Endast genom att arbetareklassen lär sig att uppträda enhetligt och solidariskt i kampen

mot fienden är det möjligt för proletariatet att segra i den historiskt nödvändiga kampen mellan socialism och kapitalism, som nu inträtt i ett akut skede.

Att kunna åstadkomma denna enhetlighet i aktionen, att kunna samla arbetarna om vissa enkla och avgörande principer, det är därför det stora problemet.

DEN GAMLA ARBETARERÖRELSEN.

Vad som hittills har karakteriserat arbetarrörelsen internationellt taget är den parlamentariska socialismen och de reformistiska fackföreningssträvandena. Historiskt ha de båda felat. De ha icke förmått att hålla de löften, de givit, icke förmått uppfylla de förhoppningar, man anknöt till dem. Man kan icke vara blind för det faktum, att arbetarna alltmera börja tröttna både på den parlamentariska socialismen och den reformistiska fackföreningsrörelsen och börja se sig om efter något nytt. Det är en allmän företeelse, som kan iakttagas i vårt land såväl som överallt. Den som gör upp räkningen utan detta faktum — han kommer otvivelaktigt till ett felslut.

Den socialistiska arbetarrörelsen står inför en ny epok. Den står sökande efter nya vägar och nya medel, eftersom de gamla så grymt bedragit. Den har i själva verket endast att välja mellan den socialistiska *förmyndareprincipen* och den socialistiska *självförvaltningsprincipen*.

Den socialistiska förmyndareprincipen finna vi mest typiskt representerad i socialdemokratien, den parlamentariska socialismen, med sin socialistiska eller kollektivistiska stat.

Den parlamentariska socialismen förkunnade arbetarna:

Välj representanter till de lagstiftande församlingarna, sätt in så många som möjligt, och de skola tillvarataga edra intressen, förbättra eder sociala och eko-

nomiska ställning och för övrigt ställa allt till det bästa!

Det var också på detta sätt man lovade genomföra själva socialismen. Den skulle komma som ett resultat av moget, välöverbärgt och besinningsfullt pratande och voterande i parlamenten. De ord som där uttalades voro visserligen till sin form mycket moderata, men skulle till sin värkan bli fruktansvärt revolutionära.

Och arbetaremassorna vandrade i de olika länderna vart tredje eller fjärde eller femte år till valurnorna och satte in sina representanter i de lagstiftande församlingarna, varefter de gick hem och väntade på den socialism, som deras representanter skulle skapa i riksdagarna.

Parlamentarismen blev för den troende arbetaren en ny Aladdins underbara lampa. Om man bara gned den, kom genast lampans ande, och man behövde bara i ord tydligt uttala sin önskan, för att den tjänande anden skulle skynda sig att bära fram den allra härligaste socialistiska samhällsanrättning, man kunde tänka sig.

Arbetarna trodde. Med förtvivlans ihärdighet gned de parlamentarismens Aladdin-lampa. Det kom visserligen ingen tjänande ande, men arbetarna voro sega i sin tro och fortsatte att gnida varje valperiod.

Men vad är det nu egentligen för en princip, som är inneboende i denna parlamentariska socialism, som logiskt måste föra till statssocialismen?

Det är just, vad jag vill kalla *förmyndareprincipen*.

Vad är det, som sker genom arbetarnas väljande av lagstiftande representanter? Helt enkelt detta, att arbetarna avsäga sig sin självbestämmanderätt, sin frihet. De välja sig herrar. De välja sig förmyndare. Om än icke direkt och medvetet, så dock indirekt och omed-

vetet förklarar arbetaren: Jag duger icke till att tillvarataga mina egna intressen. Jag duger icke till att befrämja mitt eget och andras bästa. Jag väljer mig en representant, som jag ger en förmyndares makt över mitt liv och mina levnadsförhållanden. Han vet så mycket bättre än jag själv, vad som är gott för mig, och förstår så mycket bättre än jag själv, vad jag behöver. Jag förklarar mig härmed själv omyndig intill nästa valdag, då jag åter är beredd att påtaga mig myndighetsskapets börda under valdagen och utse mig en ny förmyndare.

Se det är den nedsättande roll, väljaren tilldelas av den parlamentariska socialismen. Denna socialism led för resten ett avgörande skeppsbrott augusti 1914. Den hade icke förmått att skapa en verklig arbetarinternational annat än till namnet. Det var icke arbetarna, som dominerade inom Internationalen, det var professorer och doktorer och medelklassmän av alla slag ända upp till verkliga kapitalister. Arbetarnas allt för direkta inflytande hade man förstått att manipulera bort genom att stöta bort representanter för den radikala fackliga rörelsen, tillika med de revolutionära. Det skedde på kongressen i Zürich 1893 och i London 1896. Då bestämdes definitivt, att inga andra kunde få sända representanter till de internationella kongresserna — och heller icke tillhöra Internationalen! — än de, som trodde på det parlamentariska pratmakeriets underbara förmåga att störta kapitalismen med munväder. Ifrån denna dag voro de revolutionära krafterna avvisade, och en mycket stor del engelska fackföreningsorganisationer, som dittills sändt representanter, samt hela den franska fackföreningsrörelsen blevo utestängda tillsammans med en del representanter från andra länder.

Parlamentarismen skulle åstadkomma underverk inom denna International. Den skulle också förhindra

kriget. Då engelska och franska representanter gång på gång yrkade på, att Internationalen skulle organisera den direkta aktionen mot kriget, så hänvisades det alltid till parlamentarismen. Vi känna igen det från debatterna här hemma före kriget. När vi revolutionärer pekade på den uppenbara galenskapen att vilja förhindra krig genom parlamentsladder, fingo vi ständigt kastat i ansiktet det slagord, som en tysk parlamentsåsna myntat: "Generalstrejk är generalvanvett". De nuvarande vänstersocialisterna voro den gången experter på denna visdom. Man behöver blott erinra om vad fru Roland-Holst, en av den nuvarande Moskva-Internationalens mest framskjutna representanter, skrev år 1909: "— — — idén om den socialrevolutionära generalstrejken verkar på arbetarmassornas andliga tillstånd ungefär som sensationsromaner på ungdom. Den gör dem överspända, stänger deras sinnen för den samhällseliga utvecklingens realiteter, förstör varje sunt intresse för det dagliga livet och håller dem tillbaka från ögonblickets löftesrika strider. Däremot har den visat sig mycket väl förenlig med att förslösa proletariats kraft i otillräckligt organiserade och illa ledda strejkförsök, vilka på förhand voro dömda att misslyckas" — ord som här hemma upphöjdes till vishetens evangelium av Z. Höglund.

Vilket oerhört ansvar vilar icke på den gamla socialdemokratiska rörelsen, på den parlamentariska socialismen överhuvudtaget. Ty också den falang som i dag utbasunerar sig som revolutionens speciella riddare, vänstersocialismen, stod den gången samman med den direkta aktionens motståndare och spottade sitt hån över den lilla falang, som ville organiserandet av den direkta aktionens kamp mot kriget.

Vilar icke krigets ansvar också på dessas axlar? Det borde åtminstone göra det! Ty att underlåta att för-

hindra kriget är att vara medskyldig i dess lössläpande.

Millioner människors död, hela lands ödeläggande och bankrutt, ett oändligt mått av vederstyggelse och förödelse, av lidande och sorg, av moralisk korruption och sinnenas förvildning, av levande och kommande generationers nedprässande i elände och förtvivlan — det är den skuldbörda, som lastar den parlamentariska socialismen, som icke *ville* medlet mot kriget.

Kriget kom, och den parlamentariska socialismen gjorde just den ömkliga figur, man kunna vänta. I brist på överenskommelse om internationell kamp mot kriget i det avgörande ögonblicket, marscherade massorna under fladdrande fanor och klingande spel för att slå ihjäl sina klassbröder av andra nationer. Parlamentssocialisterna fingo icke ens tillfälle att pröva sin ordrika vältalighets undergörande makt. Det var bara att marschera.

Parlamentarismen led skeppsbrott här. Och om man än lyckats rädda vraket, få det i hamn och nödtorftigt reparera det, så blev skutan dock för alla tider så kölbruten, att den aldrig mera kunde få sin gamla resning åter.

Den har fått sin historiska dom. Arbetarmassorna hela världen över befinna sig på drift bort emot den *direkta aktionens* metod och bort emot, vad jag skulle vilja kalla *självförvaltningens socialism*, som har sin mest typiska form i syndikalismen, till skillnad från *förmyndaresocialismen*.

Väl kommer den parlamentariska socialismen ännu länge att leva, bland annat som det kapitalistiska samhällets sista hopp, men den har fått sitt grundskott, den är dödsdömd, hur länge det än lyckas att hålla vraket flytande.

Till och med i ett land med så gamla parlamenta-

riska anor som England, gör den direkta aktionens strömningar sig allt starkare gällande.

Här lyckades det Independent Labour Party under fältropet: "Icke strejken, men röstsedeln", att ungefär vid sekelskiftet fånga arbetarnas intresse för den parlamentariska socialismen och få dem att kasta sig in i den parlamentariska kampen. 1906 mötte partiet fram med sina första fyratio representanter, och de lyckades de första åren att få genomfört en del reformer, väl närmast därför, att man ännu icke lärt känna denna nya företeelse. Men man lärde snart att känna den. Både kapitalister och arbetare förstod snart att uppskatta den till sitt rätta värde. Trots alla parlamentariska segrar försämrades arbetarnas levnadsstandard, så att under perioden 1906—1910 (enligt S. G. Hobson), lönerna visserligen stigit sex procent (och gudarna skall veta, att detta icke var resultatet av den parlamentariska aktionen, men av den direkta aktionen genom de fackliga organisationerna, vilken emellertid blivit negligerad under den politiska kapploppningen) — medan som sagt lönerna stigit med sex proc., hade levnadskostnaderna stigit tio till sexton procent, varigenom arbetarnas levnadsstandard således helt betänkligt försämrats. Arbetarna lärde sig snart inse betydelsen av dessa faktiska förhållanden, och den direkta aktionens förespråkare funno villiga öron. Den parlamentariska socialismens anseende befann sig i sjunkande, och kriget har endast bidraga till utvecklandet av denna tendens.

Hela världen har gripits av en sjukdom — *parlamentsledan*. Naturligtvis streta yrkesparlamentaristerna emot av alla krafter — yrkespolitikerna, som leva och göra karriär på denna bana.

Typiskt för denna parlamentsleda är ett uttalande av det konservativa engelska världsbladet "Times": "Arbetarnas misstroende mot parlamentarismen bottnar

i icke ringa grad i de parlamentariska metodernas ineffektivitet. Parlamentet gör icke sitt arbete fort nog och icke så gott, som det kunde göras. Men får aldrig glömma, att vad vi här kalla bolsjevismen är en sjukdom, som breder sig på grund av parlamentarismens förfall."

Man föreslår nya institutioner, nya former för de lagstiftande församlingarna, nya skenreformer, till reparandet av det politiska yrkesskråets sjunkande anseende, men ingen ny pajazzogrannlåt på den politiska arenans rolighetsmakare och vitsare skall vara tillräcklig. Det gamla politiska systemet *svarar icke längre till tidens krav*. Därför är också dess undergång given. Det måste avlösas av något nytt, som bättre är anpassat till massornas växande krav på *självstyrelse*, på myndighet i alla livets område.

Se på de stora staterna! Överallt växer nöden, arbetslösheten, desorganisationen, överallt demonstreras bourgeoisamhällets fullkomliga oduglighet att kunna skapa ordning och nytt västånd ur det kaos, som kriget skapat. Överallt stå regeringarna handfallna, utan system, utan program, handlande efter ögonblickets ingivelse, sättande en lapp här och en lapp där, bara med det resultat, att det ruttna samhällsklädet genast spricker dubbelt så mycket på annat håll.

Ingen ordning i produktionen. Överallt kris inom transportindustrierna! Dyr tid i stigande grad framkallar alltmera revolutionens spöke, som man förgäves söker besvärja med parlamentariskt och politiskt tungomålstalande!

Arbetarna i de stora industriländerna stiga fram och kräva plats för fjärde ståndet, plats för arbetarklassen. De ge anvisningar om organiseringen av det desorganiserade transportväsendet; de ge anvisning på medel att fylla den växande kolbristen, som hotar stop-

pa all industriell verksamhet och kasta arbetarna arbetslösa från industrien; de anvisa medel mot den ohyggliga bostadsbristen; de ge ansvining på reorganiseringen av hela det söndertrasade samhället. Men yrkespolitikerna fortsätta med sitt tungomålstalande och ha icke förståelse av, att just denna nya makt, just arbetarklassen, är kallad att medverka till samhällets nyorganisering, och att man överhuvudtaget icke kan komma någon vart utan dess medverkan.

Politikerna bara skrika: Arbeta! Allt vad som behövs är att ni arbeta!

Javäl, svara arbetarna i de stora krigsländerna, men vi vilja icke vara de enda som arbeta, och vi vilja icke arbeta rikedomar i halsen på utsugarna. Också drönerklassen har moralisk skyldighet att hugga in. Och när vi nu skola till att arbeta som före kriget, vilket vi äro villiga till, så vilja vi ha del i ledningen av industrien. Vi vilja ha kontroll över industrien, för att småningom undantränga och ersätta kapitalismen vid alla samhällsfunktionerna. Vi vilja icke ha det gamla slaveriet åter! Vi ha satt in livet under kriget, men icke för att gå tillbaka på de gamla slavvillkoren! Vi fordra, att det göres slut på kapitalismens privilegier, att det göres slut på utsugningen av arbetet! Att man slår in på en ny väg som tillåter en succesiv avskrivning av kapitalismen!

Se, detta är något av det nya, som möter oss i tiden.

VÄRLDSREVOLUTIONEN.

Denna tendens bland Vesteuropas storstater, som medvetet siktar till en socialistisk omdaning av samhället, motsvaras av en till sina yttringsformer ännu mera revolutionär tendens i östra Europa och i de länder, som tömt nederlagets bittra bägare: den öppna revolutionen med socialistiskt mål.

Många mena, att denna senare revolutionära rörelse är den som kommer att gå segrande över världen, att den redan kommit så långt, att den icke står att hejda. Många mena, att det är just denna, som nu skall befria proletariatet definitivt från kapitalismens, från löneslaveriets, utsugningens och ofrihetens ok.

Man kan mycket väl förstå denna tro, men det är svårt att dela den. När denna revolutionära rörelse löpte av stapeln från sina sociala bäddar i Ryssland, proklamerades det genast, att detta var världsrevolution. Rörelsens andliga fäder voro livligt övertygade, att det internationella proletariatet inom mycket kort frist skulle följa exemplet, och efter dessa beräkningar planlade de hela sitt uppträdande. Redan har mer än två år förflutit och världsrevolutionen har icke avancerat på de banor, som siades.

Visserligen slöt Finland upp till det ryska exemplet, men i stället för att exemplet skulle smitta även i andra länder, fick vi bevittna, hur ett annat lands proletariat — det tyska — lät bruka sig till att slå ned den finska revolutionen.

Sedermera följde de tyska, ungerska och österriki-

ska revolutionerna, men icke som följd av en medveten socialistisk kampaktion, utan som resultat av militära nederlag. I Ungarn och Österrike kom det icke ens till kamp mellan röda och vita — och av skilda orsaker nedslogs snart revolutionerna, eller omformades till politisk reformism — och reaktion.

Det är avgjort att revolutionens fackla kommer att tändas i åtskilliga andra länder, men världsrevolution, i form av en plötslig omstörtning, den är en myt för de, som ha behov att tro på den.

Visserligen kan man påstå, att världsrevolutionen är på marsch, men icke på det sättet, som man drömt och siat om från Östern. Den kommer, men den kommer på ett annat sätt i England, i Frankrike och Amerika än i Ryssland. De härtill medverkande faktorerna äro mångahanda.

Den revolutionarism, som håller på att arbeta sig fram i Västeuropas industriländer är av annan art än den, som gör sig gällande i Östeuropas agrarländer. Den förra är främst positiv och ekonomisk. Den senare är främst negativ och politisk. Den senare har visserligen en ekonomisk samhällsordning till mål, liksom den förra också måste medföra en politisk revolution, men medan den senare vill bruka sig av politiska maktmedel (diktaturen genom statsmakten) för skapandet av en ny ekonomiordning, så har den förra tendens att genom tillkämpandet av den ekonomiska makten i samhället även göra sig till herre över den politiska och på detta sätt omforma samhällets struktur och innehåll i socialistisk riktning.

Den förra är i första hand positiv, därför att den lägger huvudvikten vid det sociala nybyggnadsarbetet, och den senare var i första hand negativ, därför att den lade huvudvikten vid nedrivande av det bestående.

Men naturligtvis är ingen uteslutande positiv, eller uteslutande negativ.

Båda riktningarna hysa emellertid ingen eller ringa tillit till den gamla parlamentariska socialismen.

FÖRMYNDARESOCIALISMEN.

Parlamentsledan och misstroendet till de politiska mirakeldoktorerna befinner sig således i ständig växt, och massorna i allt starkare drift mot den direkta aktionen och mot självförvaltningens socialism.

* * *

Men innan vi lämnar den parlamentariska socialismen åt sitt öde, låt oss ett ögonblick betrakta denna socialisms inverkan på massorna i moraliskt avseende.

Jag betonade, att den samhällsomdaning, som måste komma, måste medför en politisk, ekonomisk och moralisk revolution!

Det kan inte hjälpas, men det är en sanning, att under den gamla marxistiska socialismens inflytande har man i allt för hög grad ignorerat de andliga och moraliska värdena! Man har allt för mycket predikat en materialismens socialism, utan att samtidigt i tillräcklig grad peka på nödvändigheten av en etisk fostran.

Den parlamentariska socialismens princip var, som jag påpekat, *förmyndareprincipen*. Då vi emellertid alla äro ense om, att samtidigt som vi eftersträva en ekonomisk och politisk revolution, — samtidigt måste arbetarna höjas i moraliskt och intellektuellt avseende, så långt detta är möjligt, så måste man också medgiva, att förmyndareprincipen icke är i stånd att skapa det nya släkte av fria och själshöga individer och personligheter, som det nya samhället fordrar.

Socialismen måste framhäva den socialistiska trosbekännelsens krav på socialistisk moral, på personlighet, på kärlek till friheten, på ansvaret mot medmänniskorna, på solidaritetens heliga plikt.

Men hur skall man kunna begära, att en individ, som man ställt under förmyndarskap, vilken man satt andra människor att hysa uppsikt över, och för vars tillvaro man sörjer, som man sörjer för en mindre tillräckelig, hur kan man vänta, att denna individ skall känna ansvarets växt inom sig, när den frånlämnat sig ansvaret genom att förklara sig omyndig?

Hur kan man tro att den individ, som är vand att låta andra tänka för sig, tala för sig och handla för sig, skall kunna utveckla själshöghet, skall kunna förstå sitt människovärde, sitt eget personlighetsvärde, eller att det hos den individen skall kunna utvecklas ansvarskänsla, personligt initiativ och alla de moraliska krafter, som borde framälskas hos det nya samhällets nya släkte?

Denna förmyndaresocialism är helt enkelt själsmördande, förnedrande, förödmjukande, demoraliserande!

Ett par av den moderna pedagogikens enklaste principer är att *"lära genom att göra"* och att *fostra karaktärer genom att giva frihet, förtroende och ansvar*.

Förmyndarsocialismen bryter mot dessa principer i så hög grad, som det över huvud taget är möjligt. Den leder människorna till underkastelse, slavsinn och inaktivitet, och undergräver självtilliten. Den gör människorna till ett lättköpt byte för tyranniska herrars nycker.

Den moderna staten är kollektivförmyndaren, det högsta uttrycket för folkets omyndighetstillstånd, men den kollektivistiska staten skall komma att bli det i än högre grad. Den kollektivistiska staten skall komma

att under sitt myndighetsområde indraga individen, icke bara som *politisk undersåte* men också som *producent* och *konsument*. Den kollektivistiska staten skall komma att göra individen till *statsslav* i långt högre grad, än någonsin det borgerliga samhället lyckats göra det.

* * *

Den världskatastrofala olyckan av individens förslavande under staten bevitnas till full evidens av världskriget. Utan att förneka, att massorna vid krigsutbrottet greps av en chauvinistisk yra, som i hög grad underlättade deras inpiskning i soldatrocken, deras underdåniga frammarsch till historiens största slaktbänk, deras viljelösa nedslaktning i millioner, så kan med full rätt hävdas, att massorna aldrig funnit sig i detta, och att följdaktligen ett sådant jättekrieg aldrig kunnat komma till stånd, och icke statsslaveriet varit så välorganiserat, så fulländat, om icke underdånighetens slavsinne så fullkomligt genomsyrat alla samhällslager. Och vad chauvinismen beträffar — vad var väl den chauvinistiska yra som grep folkmassorna för något annat — också den! — än ett resultat av statens förslavningsarbete? Hade icke staterna systematiskt under århundradens tvång, genom kyrkan och skolan, uppfostrat "undersåtarna" i chauvinism, i förgudande av den nationella krigshistorien, av de nationella egenskaperna, de nationella dumheterna till och med? Hade icke staten systematiskt arbetat på att snöpa människosjälen, snöpa "undersåtarnas" intellekt, att spänna in det i nationalismens och statsslaveriets spanska stövel och skapa ett latent sinnestillstånd av den art, som endast behövde den tändande gnistan i det avgörande ögonblicket för att explodera och avpuppa sig som det blodigaste världsvansinne?

Utän detta statsförmyndarskap, som så målmedvetet arbetat på att förvandla människorna till "undersåtar", till statens *livegna*, skulle världskriget aldrig varit möjligt. Under århundraden hade staten bestämt, vad "undersåtarna" skulle tro, hur de skulle tänka, hur de skulle handla, hur de skulle vara ödmjuka. Och kriget demaskerade "undersåten" i hela hans vidriga, avskyvärda och föraktliga förnedring!

Fria människor? Ja, som *äges* av staten! Människor, som staten behandlar, som boskapsuppfödaren behandlar sin avelsstam: slaktar dem efter hand som det befinner fördelaktigt för ägaren. Och fanns det någon, som ännu icke var tillräckligt "underdånig", som kanske ännu hade en smula känsla av sitt eget personlighetsvärde, som icke utan vidare kunde acceptera den uppfattningen, att han endast var oxe, uppfödd till slakt, och som kanske därför reste sig i rebelliskt trots mot statens fräcka anspråk på besittningsrätt över honom, så var staten genast framme med sitt maktspråk och förkunnade honom i brutal ton: "Du inbillar dig, att du är något för dig själv? Att du har någon rätt över dig själv? Har jag icke bestraffat så många, som i egenvilja förneka min rätt över dem och gjort anspråk på rätt att disponera över sin egen kropp och sin egen själ? Och har du ännu icke lärt bättre, än att du vågar vandra i dessa kättares fotspår! Du är *min*, har alltid varit min ända från födseln, och kommer att förbli min, ända tills du bäres till graven!" Och skulle rebellen likväl framhärda i sin envishet och påstå sig ha någon som helst rätt över sig själv, över sin egen kropp, över sin egen själ, så gör staten, ägaren, kort process: stoppar antingen några kulor i kroppen på honom, eller kastar honom i fängelse; antingen slaktar ned honom, som det statskreatur han är, eller kastar honom i en kätte, som ett svin.

Den parlamentariska förmyndarsocialismen har alltid befrämjat denna statens strävan efter att förslava människorna, därför att den sammanfaller med dess egen åskådning, enligt vilken individen i ännu högre grad kommer att göras till "undersåte". Den har alltid varnat mot frihets socialistiska strömningar, som kritiserade statens övervälde, statens rätt över individen och hävdade individens rätt gent emot staten. Varje angrepp mot statens auktoritet var en fara för förmyndarsocialismen, ty för denna var staten instrumentet till socialismens förverkligande. Försvagades statens moraliska prestige, isynnerhet hos arbetarmassorna, som den ju en gång skulle bringa "frälsningen", så försvagades också förmyndarsocialismens ställning. Därför lärde den alltid massorna att vara lojala, laglydiga, underkasta sig statens, riksdagens och regeringens bestämmelser, sak samma hur orimliga dessa än måtte vara.

* * *

Förmyndarsocialismen har därför utan tvivel sin mycket stora del av ansvaret för världskriget. Den har det både därigenom, att den avvisade den direkta aktionen gent emot kriget (vilket skulle vara uppror mot staten) och därigenom, att den ständigt predikat underkastelse och fördömning dem, som icke ville underkasta sig. Vilka hekatomber av hån och förakt har exempelvis icke den svenska socialdemokratiska pressen i sin tid öst över värnpliktsvägrarna?

Men det är även så, att förmyndartanken praktiskt blivit tillämpad inom arbetarrörelsen, i synnerhet inom fackföreningsrörelsen, som dirigeras och behärskas av förmyndaresocialister. I stället för frihet och självbestämmanderätt är det förmyndarskapet som härskar, något som naturligtvis åter har samma bedrövliga

verkningar på fackföreningsmedlemmarna, som statens förmyndarskap har på "undersåtarna". Och det är så mycket ödesdigrare här, som det ju var meningen, att arbetarnas sammanslutningar skulle vara redskap i kampen för friheten, den frihet som staten och det kapitalistiska samhället trampat under sina fötter!

Medan denna socialism i visst avseende verkar demoraliserande på arbetarna, så verkar den samtidigt demoraliserande på ledarna. Och medan den förslavar arbetarna, har den tendens till att skapa små despoter och tyranner av ledarna. Det är mycket vanskydigt för individerna att undandraga sig systemets inflytande i någon som helst riktning.

Dess förmåga att skapa tyranner av ledarna lämnas det ständigt nya exempel på. Redan långt före kriget påpekades av den frihetliga socialismen, hur systemet korrumpade. Detta påpekande uppfattades vanligen som "personliga angrepp", som det dock icke var. Men det var väl många sjuka samveten, som kände sig träffade. Arbetarnas representanter, som satts in i de representativa församlingarna för att tillvarataga arbetarnas intressen, funno på dessa platser ett nytt fält för personlig karriär. De stretade och arbetade och intrigerade och politiserade och kompromissade både med andra och med sig själv för att kunna lyfta sig ett tiondedels pinnhål högre på den sociala rangskalan. Till sist blev detta streberi det väsentliga för de flesta av dem, som betydde något och således hade utsikter att "komma sig upp". Det ena pinnhållet passerades efter det andra, och snart funno vi arbetarnas "utkorade" överså på den politiska toppen.

Men under denna sin klättring uppåt förvandlades "arbetarrepresentanterna" till "sammanslutningsrepresentanter", vars första omsorg var att skydda det bestående samhället, således skydda den kapitalistiska utsugningen

och upprätthålla förtrycket över arbetarklassen. Vi behöva bara nämna som exempel de franska förmyndarsocialisterna Millerand, Viviani och Briand, som allesamman har varit med om att sända ut militär mot strejkande arbetare. Vi kunna också peka på vissa australienska arbetarministrar. Och vi kunna ju också hålla oss här i Norden. Vi ha ett exemplar i minster Stauning i Danmark. Vi kunna i förbigående nämna hur de köpenhamnska arbetarnas representanter i "borgerrepresentationen" var med om att besluta att tilldela Köpenhamns poliskår 90,000 kronor för att den brutalt hade överfallit demonstrerande arbetare. Vi kunna ju också nöja oss med att stanna i det egna landet. Det finns säkerligen åtskilligt som vore värt ett omnämnande. Men för att jag icke skall beskyllas för partisinne och sekterism och orättfärdiga insinuationer skall jag nöja mig med att citera tidningen "Arbetet" för den 24 juli 1919, då redaktören under rubriken "Ett allvarsord" går till strids mot demoralisationen. Han skriver bland annat:

"Socialdemokratien har fått ett drag av borgerlig självförförhöjdhet. Den har funnit sig tillrätta i detta samhälle. "Inväxandet" har beledsagats av en avtrubbad immunitet mot den borgerliga andan. Respektlösheten har fått vika för en tusenhövdad hänsynsfullhet. Det snärjande nätet med de miljoner fina maskorna av allsköns borgerlig förmånlighet har fångat den ene efter den andre. Hänsyn till borgerlig opinion har fått träda i stället för hänsyn till enbart den revolutionära idéns fordringar. Hänsyn till den hydra, som bär namnet "den borgerliga anständigheten" har satts över hänsynen till sanningen. På punkt efter punkt har borgarsamhället korrumpierat de "inväxande". Socialisten har infogats i det väldiga systemet av funktionarism. Hans intressen, hans allmänmänskliga begär efter personliga fördelar, tryggad existens o. s. v.

ha utgjort förträffliga anbringningspunkter för borgardömet fängstlinor. Så har "berget" slukat dem, som skulle spränga det i luften."

"Uppstigandet i samhället, den successiva erövringen av den ena maktpositionen efter den andra neutraliseras därigenom, att det räddande systemets egen anda tar sin boning hos samhällsmaskineriets nya funktionärer. Där stå givna former givna funktioner, alla ingående i ett jättesystem av tradition och hävd. Där bljuder varje form, varje funktion sina fördelar. Av den själ, som går in, dansas så något annat. Den byter om innehåll med formen. Den anpassar sig, växer in i systemet. Blir en mursten i det beständes byggnad.

Så kan det ske, att där socialismen skulle växa in i borgardömet, där växer också borgardömet in i socialismen."

Allt detta andas en lidelsefull hängivenhet för socialismens idé. Det är gripet rätt ur djupet av en brinnande själ. Och det är sant! Men vad artikelförfattaren icke ser, det är, att denna korrupktion, detta förborgerligande, detta kapitalismens uppslukande av socialistiska representanter, är kemiskt sammanbundet med den politiska socialismen, med parlamentarismen. Man kan icke undandraga sig värkningarna utan att undanröjda orsaken. Och orsaken ligger i förmyndarsocialismens maktsystem. Makten missbrukas alltid. Makten korrumpierar alltid.

Revolutionsländernas erfarenhet torde också lämna vederstyggliga exempel på förmyndarsocialismens fördärvbringande inflytande på människorna och isynnerhet på ledarna. Tyskland är förmyndarsocialismens typiska hemland, och det land i vilken dess anda satt djupast märken.

Efter revolutionen fick vi se en socialistisk regering så hänsynslös som någon kapitalistregering. Och

efter den socialistiska regeringen en blandad socialistisk-borgerlig regering, som vidare utvecklade despotismen och tyranniet.

Nästan allt, vad revolutionen trätt i breschen för, gick under denna period förlorat. Revolutionen hade störtat militarismen och militärkastens ställning som härskare över det sociala och politiska livet i samhället. Under förmyndaresocialisten Noskes ledning skapades en ny militarism, och den nya militärkastens sociala och politiska välde stadfästes på nytt. Under ingen period under den Hohenzollerska tiden trampade man så öppet, brutalt och hänsynslöst alla tillkämpade friheter och rättigheter under fötterna. Tryckfriheten existerade icke. Den fanns — som i alla stater! — endast för dem, som icke kritiserade eller angrep de härskande. Yttrandefriheten existerade icke. Den fanns endast för dem, som underkastade sig regeringen. Församlingsfriheten existerade icke. Den fanns endast för dem, som lovade att icke konspirera mot den härskande klicken. Strejkrätten trampades brutalt under fötterna, där de härskande voro mäktiga nog att göra det. Militär utkommenderades mot arbetsnedläggelser, alldeles som under den helt kapitalistiska regimen. Arbetare, som icke ville finna sig i den kapitalistiska utugningen, kastades i fängelse i hundradevis, och under vissa perioder brukade man dödsstraffet. Revolutionen kastade det gamla samhällets politiska makthavande överända för att genomföra socialismen i så stor utsträckning som möjligt. Genom den av förmyndaresocialister organiserade nya militärmakten lyckades det att tillbakavisa arbetarnas krav på socialistisk organisation av produktionen och rädda hela det gamla utugningssystemet åt kapitalismen. Och man skall komma ihåg, att detta var *socialister*, eller åtminstone människor, som kallade sig för socialister. Arbetarnas

krav om kontroll över industrien genom arbetarråd som en början till socialismens realiserande, lyckades det de regerande förmyndaresocialisterna att förfuska, så att därur icke kunde uppstå någon risk för den kapitalistiska utugningens begränsning. Kort sagt — kapitalistiska makthavande skulle icke kunna ha utfört ett så gott arbete för räddandet av det kapitalistiska tjuvnadssystemet, ty gent emot rena kapitalister hade massorna rest sig. Men de reste sig icke mot förmyndaresocialisterna i så hög grad, att det var någon fara på färde, ty förmyndaresocialisterna lyckades att draga efter sig en stor del av arbetarklassen, som genom den statliga uppfostran och förmyndaresocialismens anda fullständigt förlorat all självständighet och viljelöst underkastade sig dem, som en gång blivit korade som ledare, även om dessa ledde rätt in i helvetet.

Säkerligen skulle också både Ryssland och Ungarn giva oss många avskräckande exempel på maktmissbruk och korruption, som framsprungit ur samma system.

DEN POLITISKA KUPPEN OCH DIKTATUREN.

Är den katastrofala revolutionen oundviklig? Eller är den önskelig?

Om den kommande revolutionens form *vet* ingen människa med bestämdhet. Vi *vet* överhuvudtaget ingenting om framtidens sociala utveckling. Endast det närvarande och det förgångna kunna vara föremål för vår *kunskap*, när det gäller samhällsfrågor. Åtskilligt talar med stor sannolikhet för, att en våldsam omvälvning kommer till sist. Mycket talar för, att de stridande samhällsklasserna till sist kommer till en ståndpunkt, där måhända våldet blir det avgörande momentet. Men alldeles säkert är det icke, och ingen kan påstå sig *vet*a något om det. Dessutom — revolutionen kommer att taga olika former i olika länder.

Visserligen ledde det hegelska tänkandet Marx till att skapa katastrofteorien, men katastrofteorien synes i mer än ett avseende visa sig vara oriktig, och det hegelianska tänkandet, som ledde Marx till denna teori, är icke längre vetenskapens metod. Efter Marx har en del apologeter, som svär på Marx som den kristne på bibeln, sökt hävda, att marxismen vetenskapligt bevisar katastrofens oundviklighet. Ingen social vetenskap kan emellertid med fullkomlig visshet förutsäga utvecklingen ens ett år framåt.

Men det finns bland socialisterna grupper, som medvetet arbeta på att framkalla en katastrofal omvälvning. Den gamla socialdemokratien har för länge sedan övergivit denna taktik, om den i någon större grad

någonsin tillämpat den. Den går reformernas väg, som just avser, att överflödiggöra den katastrofala revolutionen.

Annorledes förhåller det sig med en annan grupp förmyndaresocialister, som under krigs- och revolutionsåren avsondrat sig från det socialdemokratiska blocket och i de olika länderna uppträder under olika namn: bolsjeviker, spartakister, kommunister, venstersocialister o. s. v.

Deras strävanden går i allmänhet ut på, att på alla sätt tillspetsa den i sig själv synnerligen tillspetsade sociala situationen för att framkalla en revolution. I Ryssland ha de ju kommit till makten, och i Ungarn ha de redan hunnit lämna makten från sig. Venstersocialisterna i Tyskland, Schweiz, Frankrike och Italien arbeta mot samma medvetna tillspetsning av situationen för framkallandet av en revolutionär kupp, som skall giva dem regeringsmakten i händerna. Huruvida venstersocialisterna i Sverge hysa samma mäktiga storhetsdrömmar, vågar jag icke avgöra, men sannolikt stå de icke fullkomligt främmande för dem.

För dem går vägen till den sociala revolutionen — liksom för de gamla socialdemokraterna — över den politiska maktens erövrande. Den politiska makten skall sätta dem till förmyndare över landet och över massorna och ge dem makt att omvandla det kapitalistiska samhället till ett socialistiskt. Men om sålunda båda de socialdemokratiska riktningarna betrakta den politiska makten som hävstången, med vilken man lyfter det kapitalistiska samhället ur sina hakar, så ha de dock båda var sin metod.

De gamla socialdemokraterna vilja genom reformer, den ena gripande in i den andra i en ständig kedja, småningom och på visst sätt organiskt förändra samhället, så att dess kapitalistiska karaktär allt mer

bortfaller och det alltmera ikläder sig socialistiska former och socialistiskt innehåll. Detta skall ske i den takt, man hinner få inflytande i parlamentet, och i det förhållande majoriteten av folket anammar socialismens idéer. Det skall således icke fullt ske någon omdaning förrän ett folkflertal vunnits för densamma.

Naturligtvis finns det en hel del invändningar mot denna tankegång. I detta sammahang bör blott nämnas, att denna plan redan synes skola stranda därpå, att efterhand som de socialistiska representanterna bli "politiserade", kommer in i den borgerliga politikens miljö, de succesivt uppslukas av det borgerliga samhället och dettas synpunkter och intressen. De gå ut för att uppsluka det borgerliga samhället, men det som dagligen sker inför våra egna ögon är, att det borgerliga samhället uppslukar de socialistiska representanterna. Skicke man så många som helst — de gå alla samma väg, bortsett från ett och annat lysande undantag, tämligen betydelselöst i den allmänna korruptionen.

De "kommunistiska" socialisterna erkänner denna korrupsionsprocess numera, efter att ha förnekat den i många herrans år. Nu ha de funnit det opportunt i allmänhet att erkänna den. Den är en del av deras taktiska rustning, liksom förnekandet av den politiska demokratiens rättfärdighet är ett utrustningsföremål, som de långt om länge lånat från de frihetliga socialisterna.

En del av ungsocialisterna här i Sverge har i detta sett ett närmande, eller rent av ett accepterande av deras antiparlamentariska och antiauktoritära ståndpunkt. Detta är emellertid en villfarelse. Om än venstersocialisterna i ganska stor utsträckning tilllegnat sig ungsocialisternas argument och terminologi, så äro de dock ingalunda principiella antiparlamentarister och ännu mindre antiauktoritära socialister. De förneka visserligen det parlamentariska systemet i dag, men bara för

att bruka det i morgon. De hävda visserligen i dag *minoritetens rätt att resa sig mot majoriteten*, men blott för att i morgon hävda *majoritetens plikt att underkasta sig minoriteten*.

"Kommunisterna" vilja genom en kupp sätta sig i besittning av regeringsmakten, för att genom denna regeringsmakt "*dikttera*" det socialistiska samhället. Det är kort och gott den bolsjevikiska diktaturen man har i tankarna, vilken tjänar till förebild med obetydliga modifikationer, om ens några.

Den mest primitiva uppfattningen inom denna grupp är "pannkaksvändningens revolution". "Vi voro i går maktlösa, och de besutto makten; i dag är det vi, som besitter makten, följaktligen måste de berövas all makt. I går voro vi rättslösa, följaktligen skola de göras rättslösa i dag. I går voro vi undertryckta, ergo måste de undertryckas i dag." Man bara vänder upp och ned på hela samhället! De som i går voro fattiga och förde en bekymmerfull tillvaro, de skola i dag vara de yppersta, besitta makten över de andra och leva herrans glada och goda dagar. Och de som i går levde i lyckliga omständigheter, skola i dag få smaka det bittra liv, som proletariatet så länge levt.

Jag påstår icke, att denna uppfattning finns hos ledande "kommunister", men den finns dessvärre hos icke så få av deras anhängare. Det sekellånga lidandet, fattigdomen, förnedringen, har satt märke i folksjälen och gjort en hel del sinnen mottagliga för en sådan "lösning" av frågan, en lösning som tillfredsställer deras förtärande hat. Och det kan ju för resten vara, att det icke allenast är hos "kommunisterna" sådana idéer hysas. Jag har sett dem även hos ungsocialister.

De revolutioner vi bevittnat, måste emellertid ha lärt oss, att "pannkaksvändningar" icke kunna bilda grundvalen för det nya samhället, eller för ett socialis-

tiskt samhälle överhuvudtaget. Bolsjevikerna ha nödgats appellera till borgarklassen och de intellektuella, utan vars tekniska medverkan de icke skulle kunnat hålla sig vid makten så länge som de ha.

* * *

Nåväl — den politiska regeringskuppen väl genomförd, och den "kommunistiska" regeringen väl korad, så proklamerar "arbetarnas diktatur".

"*Arbetarklassens diktatur*", det är nu deras stora tanke. Den är icke av i dag. Den emanerar från Marx, åtminstone frasen.

Det bildas ett parlament, en lagstiftande församling, efter rådssystem eller något annat system, som uteslutande tillåter arbetarklassen att sända representanter. Här ha vi parlamentet, den lagstiftande församlingen, parlamentarismen med en ny kappa över axlarna. Till sitt väsen är det samma sak. En liten skara representanter samlas och stiftar lagar för folket, föreskriva bestämmelser, som massan slaviskt skall efterleva, antingen den vill eller ej, antingen de kränka friheten eller ej, antingen de äro nyttiga eller skadliga. Samhällsmedlemmen, som strävat efter frihet, blir på nytt degraderad till "undersåte", till statsslav. Staten slår åter sina klor i honom, gör honom till livegen, sänder honom kanske på nytt till slaktbänken. Samhällsmedlemmen är nu som förr en faktor i statistiska tabeller, en råvara för byråkraternas matematiska beräkningar, ett stoff av vilket man kan göra en soldat eller annan statsinrättning, allt eftersom förhållandena gör det önskligt, varvid alla faktorer beräknas utom samhällsmedlemmens egen vilja. Revolutionären, som drömde om frihet, finner att han fortfarande icke är sin egen herre, men andras slav.

Men revolutionen, som tog form av en politisk kupp,

där man störtade den gamla regeringen för att uppsätta en "revolutionär regering", den ärver partikivet från det borgerliga samhället. Eftersom det bland de revolutionära massorna finns en hel del olika schatteringar, och alla sträva efter att revolutionen skall förverkliga deras speciella doktriner, så uppstår det kamp mellan de olika riktningarna. Och denna kamp visar hur långt fjärran människorna ännu är från friheten, ty den avslöjar de olika politiska partiens strävan efter att komma i besittning av makten, för att med hjälp av den påtvinga de andra sin vilja. Så i Ryssland och så i Tyskland.

Och nu inledes revolutionens sorgligaste skådespel.

De arbetarmassor, som i går voro solidariskt sammanlutna gent emot den gemensamme fienden kapitalismen, de stå nu mot varandra som fiender, väpnade till tänderna. De som i går förenades i innerlig trohet mot varandra, sammansvetsade av det gemensamma lidandet, de stå nu färdiga att ränna bajonetterna i varandra, uppfanatiserade av de politiska partiernas självherrliga ledare och den religiösa tillbedjan av partidoktrinerna.

Man har gjort den politiska revolutionen, man har kanske till och med proklamerat den socialistiska egenomsformen, men allt detta är blott att byta etikett på samhället. Folket skall ha mat och kläder och hus och allehanda förnödenheter. Det utfärdas visserligen högar av dekret, järnvägslaster av föreskrifter, men allt detta är det gamla samhällets byråkratiska ödslande med papper. Det stannar på papperet. Det produktiva maskineriet börjar krängla, saboterat av de ledande krafter, som ännu står i spetsen för det från borgardörets tid, och som äro det nya systemets fiender. Det kommersiella livet tynar bort. Det blir stockningar i transportväsendet och industrien. Allt håller på att

desorganiseras inom det ekonomiska livet, som före revolutionen levde sin egen tillvaro. Man har inga organ till det ekonomiska organiserandet av det nya samhället. Ställningen börjar bli kritisk. Hungersnöden börjar göra sig gällande. Massorna börjar bli rådvilla och otåliga. Hade man icke lovat dem paradiset? Och så ger man dem helvetet!

Partikivet börjar antaga våldsamma former. Ställningen börjar bli allt vanskligare, och det måste företagas radikala åtgärder. Man måste på ett eftertryckligare sätt "diktera socialismen". Partien bli inbördes oense om vilka kraftåtgärder, som skola vara mest praktiska. Den ena gruppen yrkar på terror, den andra på klok eftergivenhet mot det saboterande borgerskapet. Det är omöjligt att enas, fiendskapen blir allt bittrare mellan socialismens olika profeter.

Så sker det, som måste ske. Det ena partiet försöker en ny kupp, en ny revolution över den gamla revolutionen. (Se Tyskland!) Det blir strid, där bröder möter bröder i vild bestialitet! I det öga, som i går gav broderkärlekens varma blickar, skjuter i dag vredens, hatets och fanatismens vildsinta blyxt. Det kämpas i raseri! Broder mot broder, fäder mot söner och den ljuslockige sonsonens glödande begeistring mot farfaderns gråhåriga trohet mot idéer. Bajonetter rännas mot nakna bröst. Socialisten, som håller i gevärskolven, sticker i frihetens heliga namn ned socialisten av en annan schattering. Intolerans, oförsonlighet, fanatism har aldrig ens i den mörkaste medeltid firat blodigare orgier än i dag!

Först framkallade revolutionen "borgarkriget". Arbetarna gingo segrande ur kampen och proklamerade "proletariatets diktatur". Nu har borgarkriget avlösts av "partikriget" mellan de olika socialistiska grupperna i revolutionen. Blodet forsar i gatorna. Maskinkano-

ner, bombkastare, eldkastare, flygmaskiner, giftiga gasbomber, alla krigets helvetesmaskiner brukas nu av arbetare mot arbetare, av socialister mot socialister, av revolutionärer mot revolutionärer. Hus skjutas i brand, "fiender" stickas ned eller kastas i fängelse för att dömas som "förrädare". Liken hopa högtals upp sig, och ibland dem finner man unga kvinnor, ännu med bleka rosor på kinderna, kvinnor som i frihetens missbrukade namn kämpa för herravälde över andra, det vill säga för rätten att beröva andra friheten!

Såframt icke borgarklassen känner sig tillräckligt stark att åter gripa makten under de revolutionäras inbördeskrig, så måste striden emellan de senare avgöras till den ena eller andra partens förmån. *Mak.en glider över till ett bestämt parti*, och den diktatur, som nu upprättas, är ingenting annat än *par.idiktatur*, som likvisst utövas under etiketten "proletariatets diktatur", en from lögn, som ledarna finna nödvändig och som massan av anhängare tror på.

Denna partidiktatur kan icke upprätthållas utan med hjälp av bajonetten, och den nya ordningen vilar således faktiskt på bajonettspetsen, liksom det gamla kapitalistiska herraväldet. Då arbetarklassens enhet, som under kampen mot det gamla kapitalistväldet mycket naturligt kom till stånd genom proletariatets gemensamma intresse mot utsugningssystemet, nu avlöst av arbetarklassens splittring, och endast en av de avsöndrade grupperna av arbetarklassen sitter inne med makten, så växer därmed motståndet mot de nya maktägande, och därmed blir existensfaran för dessa i samma grad mera hotande. De maktägande tillgripa terrorismen och slå ned sina meningsmotståndare, alldeles som under den kapitalistiska tiden. Alla, som icke gå samman med den härskande partiklicken, stämplas som kontrarevolutionärer, om de öppet yttra sin ovilja och

med nöd tolereras de, om de snällt hålla sig i skinnet.

Allt börjar mer och mer likna det gamla borgerliga samhället. Man indrar de oppositionella gruppernas tidningar, man förbjuder dem att hålla möten, man upplöser deras organisationer, man kastar dem i fängelse eller "internerar" dem, som vänder sig mot de styrande, man inför belägringstillstånd, skjuter ned de mest aggressiva av "fienderna", eller "kontrarevolutionärerna", som har en annan socialistisk mening än den, som hyses av den härskande klicken. Frihet? Ja, när du bara icke angriper dem, som tyranniserar dig! Församlingsrätt? Ja, när du bara icke församlas med andra för att konspirera mot dina nya tyranner! Yttranderätt? Ja, när du bara icke säger något ont om de maktägande!

I dag är ungefär allt som det var i förgår. Bara med den skillnad, att det sitter nya män på regeringsstabet. Vi ha haft en politisk revolution. Först störtades borgarna av arbetarna, sedan störtades arbetarna av en *grupp* av arbetarna. Men det verkliga sociala livet stagnerar allt mer, nöden blir större och större, produktionen avtager i en fruktansvärd fart, allt tenderar till kaos.

Men nu sitter det äntligen en "enhetlig vilja" som icke är allt för mycket splittrad i spetsen för samhället. Och nu skall det tagas itu på allvar med att "dikteras". Visserligen lägger kampen mot de andra socialistiska grupperna beslag på en hel del av de maktägandes kraft, energi och intelligens, men det blir ändå tid till några proklamationer var dag och ett par dussin föreskrifter om, hur folket skall bete sig för att bli lyckliga under den "socialistiska diktaturen"! Nu är *förmyndandet* här i sin högsta potens!

"Arbetarklassens" diktatur heter det! Och i spetsen sitter en klick doktrinärer av den "intellektuella"

kasten. De bekläda regeringstabetterna och de högsta myndigheterna, och tillsammans utgöra de den verkligt härskande klicken. Ett koteri, som monopoliserat friheten för sin egen del och tvingar alla andra att böja sig under sin vilja. Vilket naturligtvis icke hindrar, att de kunna vara fullt ärliga och hederliga i sin fanatiska despotism.

Vilken idé, att tro sig kunna skapa ett nytt samhälle genom dekret, genom påbud och förordningar! Att tro sig kunna föreskriva människorna deras lycka! Att tro sig kunna kommendera den samlade summan av psykisk och fysisk energi! Att tro sig tillfredsställa människorna, genom att tvinga dem in under en vilja. Att tro sig kunna kasta sig upp till herre över tiden, över historien, över varat, genom en enkel befallning. Att tro sig kunna dämna upp för tidevattnet genom att ropa till det att stanna.

* * *

Här återfinna vi den gamla kolartron på ordets allmakt, på förmyndarsocialismens gigantiska kraft, på parlamentarismens övernaturliga inflytande, på regeringsinstitutionens ofelbara välde.

Och nu kallar man det icke längre rätt och slätt socialism; nu heter det *kommunism!* Ja, det är den slags kommunism, som förekommer på det kapitalistiska samhällets militärkaserner och fängelseinrättningar.

I längden kunna människor lättare finna sig i fattigdom än i ofrihet. Israels barn utsatte sig hellre för att omkomma i öknen än att träla i Egyptens feta land. Och folk har följt efter folk och vandrat samma fattigdomens ökenvandring för att vinna frihet och slippa vara någons slav. Och människor kommer i alla tider att fortsätta denna vandring efter frihetens fagra hägring. Men när ofriheten förenas med svält och lidande av

andra slag, hur mycket naturligare är det icke då, att man reser sig mot den makt, som förtrycker, om den ock förtrycker i frihetens namn?

Dekreten hopa sig upp i högar, och det är snart lika svårt att finna sig tillrätta i den "socialistiska frihetens" som i den gamla kapitalistiska ofrihetens många förordningar och föreskrifter. Men trots allt dekreterande bli de sociala förhållandena allt olidigare. Den *arbetsglädje*, som i ett fritt samhälle skulle avlöst den gamla ordningen, den ser man icke till utan som undantag. Produktiviteten befinner sig i ett stadigt och hastigt sjunkande och icke tusende nya "diktat" förmår förändra detta sorgliga faktum, som visar att det nya systemet är angripet av en dödsbringande sjukdom. Man vidtager alla möjliga tvångsåtgärder, återinför det kapitalistiska systemets ackordsarbete, så ofta fördömt av arbetarna före kriget som kapitalismens värsta utsagningsform. Man försöker tillämpa Taylorsystemet, som före revolutionen så bestämt tillbakavisats av arbetarna, som ett sätt att ytterligare beröva dem deras människovärde och göra dem i ännu högre grad till döda och viljelösa maskindelar. Man återupprättar en "järnhård disciplin", förut bäst känd hos den preussiska militarismen. Man "reformerar" den kontrollrätt över produktionen, som arbetarna tillkämpat sig genom revolutionen, så att ledningen och den verkliga kontrollen lägges över i de styrande myndigheternas händer. Man avskaffar den ekonomiska jämlikhet, som arbetarna försökt knäsa genom revolutionen, och inrättar en starkt graderad löneskala. Det finns snart icke många av revolutionens erövringar kvar utom det, att man fått nya herrar i de gamlas ställe.

Men alla dekret till trots, alla disciplinära ingripande till trots, alla återfall till kapitalistiska produktionsmetoder till trots, sjunker produktionen med en oroväckan-

de fart. Arbetsförhållandena bli ibland olidliga, och det uppstår strejker, som man söker bilägga i godo genom underhandlingar, eller med maskingevär, allt efter omständigheterna. Men det oroande faktum står kvar, att arbetarna börja vända sig från denna art av förmyndarsocialism. Regeringen har dock bajonetterna till sitt förfogande.

Städerna måste ha mat. Men bönderna vill icke hålla till godo med de pappersstycken, som bjudes dem från regeringens sedelkvarnar. De betrakta dessa sedlar som värdelösa. De vilja ha varor för sina varor, men de stora industriländerna ha inga eller helt få varor att lämna i utbyte, och lantbefolkningen börjar uthungra städerna.

Det lovades visserligen fred genom revolutionen, men då det blev krig, måste alla landets produktiva krafter tagas i bruk för kriget, direkt och indirekt. Och så kunde det icke bli mycket över att ge bönderna för deras levnadsmedel. Men städernas befolkning kunde icke hungra, och så sände man rekvisitionsexpeditioner till landsbygden, som med våld tömde bondens lada. Bönderna organiserade sig, förklarade de nya makthavandena krig, och mellan landsbygd och stad rådde nu en ständig fejd, en fejd som naturligtvis verkade som ett ständigt frätande gift på samhällskroppen.

Borgarklassens sabotage av industrien var synnerligen kännbar. Arbetarna gjorde stora ögon, när det nya samhället icke visade sig vilja fungera. Hade man icke sagt dem, att de skulle sätta sig i besittning av makten, och hade de icke alltid trott, att det var tillräckligt att köra bort kapitalisterna och själva sätta sig i deras ställe, för att hela det socialistiska maskineriet skulle fungera? Och nu fungerade det allt sämre och sämre. Det var, som det hade gripits av galopperande lungrot. Man stod alldeles maktlös, därför att man

i verkligheten aldrig hade ordentligt tänkt över produktionsproblemet. Hade för resten icke marxismen bestämt tillbakavisat varje tankens konstruktiva samhällsbyggande som utopi? Och hade den icke ständigt hänvisat till erövrandet av den politiska makten?

Ja, nu hade man visserligen den politiska makten, men herre min je, vad det gick uselt med att framställa det man skulle ha på sig och ha i sig. Politiska regeringar, det kunde man visserligen producera hur många det skulle vara, ty det hade man så väl lärt, och det var för resten en nog så enkel produktionsgren, för vilken det icke fordrades så synnerligen stor insikt, men producera samhällets nödtröft — se det var verkligen lite benignare.

För dyra pengar måste de maktägande köpa tillbaka kapitalister och tekniker, som erhöilo kapitalistiska löner för att leda produktionen. Det började verkligen allt mer och mer likna det gamla systemet.

* * *

I statsförvaltningen gick det däremot lättare att ersätta den saboterande bourgeoisien. Den gamla byråkratien kördes bort. Visserligen, men det skapades en ny byråkrati i stället med nästan alla den gamla byråkratiens fel och brister och en del nya dessutom. De hederliga män, som i fanatisk blindhet tro sig kunna *dikt*era fram ett socialistiskt samhälle, och som ställt sig i spetsen för det nya samhällsbyggandet, kunna icke förhindra en oerhörd korruption att göra sig gällande inom den nya byråkratien, som var långt både mäktigare och egenmäktigare än den gamla. Mutsystemet, favoriseringssystemet, undersleven, försnillningar, slöseri, njutningslystnad och en brutal maktlystnad gjorde sig gällande. I industrien blandade sig de unga regeringsskommisarierna på ett egenmäktigt sätt i saker,

som de icke begrep, vilket bidrog till att fortsätta den desorganisering, som påbörjats med bourgeoisiens sabotage.

På denna nya byråkrati berodde egentligen så ofantligt mycket. När det icke på förhand fanns några organ för det nya samhället, och då allt skulle byggas upp efter ett beslämt schema, det vill säga efter de utfärdade dekreten, så berodde så förfärligt mycket på, hur denna regeringsbyråkrati och dessa regeringskommisariier, runt om i landet, behagade tolka, tillämpa eller befordra de planer för nyskapandet, som dekreten voro ett uttryck för. Om man än icke kan tillvärka ett *levande träd* med såg och hyvel och yxa, och ännu mindre kan tillverka ett levande samhälle efter skrivbordsplaner, så kunde naturligtvis en korrumpierad byråkrati likväl göra ont tusen gånger värre. Och det var, vad som hände. En oerhörd njutningslystnad, som för övrigt gripit alla klasser, grep omkring sig inom den nya byråkratien, och i förening med den allmänna korruption, som redan maktbesittandet medför, gjordes den nya byråkratien nästan till revolutionens fiende. Den saboterade dekretrevolutionen. Och så skall det komma att gå med all dekretsocialism. Antingen skall denna dekretsocialism dö av sin egen medicin, eller också måste den upphäva sig själv, om den icke föredrar att under halsstarrigt fasthållande vid sina doktriner bli avsatt av en ny massresning.

Man kan icke nedskryva en teoretiskt ordnad samhällsform eller system och säga till människorna: "Så måste det vara, så måste ni leva, så måste ni handla". Ett nytt samhällssystem måste *framväxa organiskt, som en produkt av nya behov, nya krav och nya ideal*. Om det också skulle vara oundvikligt, att det kapitalistiska samhället undanskaffas genom en katastrofal explosion av det samlade sociala eländet, så kan dock icke ur det

uppståndna kaos framväxa ett nytt, socialistiskt samhälle genom någon slags besvärjelseform. Ett nytt samhälle kan endast harmoniskt framstå genom alla fria krafter samverkan, genom hängivet sökande och framförallt genom vunnen erfarenhet. Människorna finner sig icke i längden i att hållas omyndiga. Det är icke sant, att andra människor bättre förstår, vad som är gott för mig och mina medmänniskor, än dessa människor och jag själv tillsammans. Därför reser man sig till sist mot allt politiskt förmynderskap, som blott är tyranni. Och så är förhållandet med människor i allmänhet och blir det i än högre grad, alltefter som de förstå, att den sociala revolutionen i första linjen måste innebära frihetens erövring. Ty som G. D. H. Cole uttrycker det: "Fattigdomen är symptomet; slaveriet är sjukdomen. Ytterligheterna rikedom och armod följa oundvikligt på ytterligheterna tygellöshet och slaveri. De många äro ej förslavade, emedan de äro fattiga, de äro fattiga emedan de äro förslavade." Arbetarnas kamp för en ny samhällsordning måste bäras upp av en högre idealism, än den som hittills behärskat rörelsen, som i allt för hög grad dragits ned av en platt materialism.

* * *

Avskaffandet av all utsugning och förtryck både på det materiella och andliga området måste vara målet. Socialismen vilja vi, som ett medel till detta mål.

Men nu är det klart, att man mycket väl kan etablera ett slags socialistiskt samhälle, som i materiellt avseende motsvarar socialismens krav men som på det politiska och andliga området blev en ny form för tyranni och ofrihet.

Diktaturen är en sådan form.

Man säger oss, att när arbetarklassen reser sig mot

det kapitalistiska tyranniet och frånrycker borgarklassen dess härskarmakt, då dikterar arbetarklassen sin vilja för den gamla borgarklassen, då har man redan upprättat en art av "arbetarklassens diktatur".

En sådan analys av begreppet diktatur är falsk.

Om en människa har skaffat sig bestämmanderätt över mig, och jag befriar mig från den ofrihet, som jag fastnat i genom den andras bestämmanderätt över mig, så "dikterar" jag icke den andra min vilja — jag blott frigör min egenvilja, frigör mig själv, befriar mig från ett tyranniskt herravälde.

Sammaledes när det gäller en samhällsklass, som befriar sig från en annan klass' herravälde. Den klassen som äger herraväldet, utövar en art av diktatur mot den ofria klassen. Men när den klass, som lider under den andras herravälde och diktatur, befriar sig från detta herravälde, då utövar den ingen diktatur — tvärtom bekämpar den diktaturen genom att befria sig.

Att skapa eller kämpa för frihet, det är icke att utöva diktatur. Utövandet av diktatur blir däremot alltid människors herravälde över andra människor.

Man förväxlar ofta våldet med diktaturen.

Våldet är i och för sig en rent negativ kraft. Man bygger ingenting upp med våld. Och vad det framför allt gäller vid den sociala revolutionen, det är att bygga upp det nya samhället.

Men det är möjligt, att våldet icke kan undvikas. Det beror till stor del på formen och intensiteten av det motstånd, som den nu härskande klassen kommer att resa mot socialismens genomförande. Vi måste således alltid räkna med möjligheten av en oundviklig eruption av sociala krafter från samhällets botten.

Men om sålunda, under explosiv revolt av sociala krafter, våldet kommer till användning, så är detta våld i och för sig icke någon diktatur. Så länge detta våld

endast inriktar sig på nedrivande av de samhälleliga fördämningarna, blir detta våld en faktor i kampen för friheten, en kamp mot det gamla herraväldet.

Men så snart detta våld organiserar sig till en positiv institution i samhället, en permanent inrättning, och på sina sköldar reser en ny centralregering (om på 500 eller 20 man spelar ingen roll), i vars händer den koncentrerar all makt och all rätt i samhället och sålunda upprättar nya bestående våldsinrättningar till behärskaandet av samhällsmedlemmarna, då har man upprättat diktaturen.

Diktaturen är icke det negativa våldet. *Diktaturen är ett speciellt politiskt system. Ett auktoritärt regeringssystem.*

Diktaturen måste betraktas som en bestämd politisk regeringsform. Även om man proklamerar denna som en övergångsperiod, så måste dock denna samhällsform leda till en maktkoncentration, som blir förvillande lik enväldets despotism.

Man talar på sina håll om en diktatur av decentraliserad art, en diktatur, som utövas lokalt: av arbetarna på arbetsplatsen. Men en diktatur inskränker sig aldrig till arbetarnas herravälde över arbetsplatsen, fabriken, produktionsmedlen. En revolutionär epok, där arbetarna inskränker sig till att sätta sig i besittning av produktionsmedlen, av den ekonomiska makten och ett försvaret för detta producenternas besittningstagande av arbetsredskapen och produktionens bedrivande för samhällets räkning, för fyllandet av samhällets behov, den är ingen epok av diktatur. Den innebär just en sådan decentralisering av makten och massornas fria skapande verksamhet, som är diktaturens motsats. En sådan strävan efter decentralisering av makten är just, vad den antiauktoritära socialismen alltid predikat, men den

kommer alltid att tvinga arbetarna till kamp *emot diktaturen.*

En sådan strävan efter decentralisation måste nämligen bekämpa de maktsjuka politikernas försök till skapandet av en ny centralregering, en ny statsmakt. I Ryssland, i Ungern, i Tyskland, eller var som helst, skulle en sådan riktning med nödvändighet kommit i kamp just med diktaturens anhängare, därför att diktaturens praktiska maktutövning leder just till skapandet av centralism. En decentraliserad diktatur är således en självmotsägelse, en omöjlighet. *Ett verkligt rådssystem och en diktatur är tvenne motsatta principer.* Proklamerar revolutionen rådssystemet, men samtidigt etablerar en verklig diktatur, en maktutövning genom en centralregering, *så måste an ingen diktaturen uppsluka rådssystemet, eller rådssystemet göra slut på diktaturen.* Beviset ha vi i Ryssland, där rådssystemet icke är stort mera än yttre skylt, en tom form utan motsvarande innehåll. Råden existerar väl ännu pro forma, men de ha ingen makt och myndighet, de ha uppslukats av diktaturen, av centralregeringen. Soldatråden är en saga blott och preussisk disciplin har införts i hären. Fabriksrådens rättigheter ha inskränkts till plikter.

DEN POLITISKA DEMOKRATIENS DIKTATUR.

Jag ser många gamla socialdemokrater nicka gillande åt kritiken av diktatursocialismen. Men är egentligen deras regeringssocialism "per demokrati" något annat än en annan form av diktatur? De fordra demokrati, medan de andra förklara, att demokratin är föråldrad.

Vi ser denna slags sociala demokrati i Tyskland. Det är en förträfflig vrångbild av socialism. På sitt sätt gör den lika mycket för att avskräcka folk från socialismens idéer som diktatursocialismen. Båda riktningarna åberopa sig på Marx, båda föregiva sig vara marxism. Måhända ha båda lika rätt, kanhända har också den ena riktningen lite mera rätt än den andra. Båda äro dock otvivelaktigt *marxistisk praktik*, hur motstridande de än i första ögonblicket kunna synas.

De socialdemokrater, som hävda demokratin som vägen och medlet till socialismen, gör gärna den sociala revolutionen till ett *rätsproblem*.

Och de opponera sig mot dem, som hålla på diktaturen, därför att diktaturen betyder *minoritetsvälde*.

För dem har majoriteten all rätt — minoriteten ingen rätt. Majoriteten bestämmer över minoriteten i deras system.

Men varför skall majoriteten ha så mycket mera rätt än minoriteten?

Varför skall icke minoriteten tillerkännas rätt att leva och handla efter sina åsikter, att inrätta sig efter sin smak?

Varför skall man tvinga den in under majoritetens vilja? Skulle man icke minoriteten kunna tänkas ha rätt gent emot majoriteten?

Är det måhända icke ständigt minoriteten som bilda framåtskridandets avantgarden? Är det man icke ständigt den "forbandede kompakte majoritet" som är framåtskridandets värsta hinder? Och bildar sålunda icke denna majoritet en ständig garanti för konservatism och stillastående? Den historiska erfarenheten ger vid handen, att så är förhållandet. Därav följer dock icke, att minoriteten skulle ha någon bestämmanderätt över majoriteten. Men man kan väl med skäl fråga: Varför skulle icke en förtrampad minoritet ha rätt att resa sig mot en tyranniserande majoritet?

Varför skulle tyranniet och ofriheten och förtrycket vara heligare, när det utövades av en majoritet, än när det utövades av en minoritet?

Demokratiens dogm är absurd. Dess konsekvens är, att det är rätt, när 100 människor tyrannisera 99, men att det är orätt när 99 människor tyrannisera 100!

Den politiska demokratin är ett rättfärdigande av majoritetens tyranni över minoriteten.

Kapitalismen är slaveri, ekonomiskt, politiskt och moraliskt. Om en klass i samhället lider under detta slaveri, så har den en odisputabel moralisk rätt att befria sig från det, även mot majoritetens vilja.

Ett flertals önskan att hålla ett mindretal i en ställning av ofrihet kan aldrig rättfärdigas med, att de äro flertal. Flertalsprincipen blir då en blind dogm, lika oresonlig som alla andra dogmer.

* * *

Den trålbundna utplundrade arbetarklassen, som var dag blir förorättad av det kapitalistiska utplundringssystemet, den skulle godvilligt tillerkänna de ka-

pitalistiska utsugarna rätt att med sin eventuella röst-övertikt (majoritet) besluta över arbetarnas fortsatta utsugning! De skulle ha plikt att fråga sina kapitalistiska utsugare och deras medbrottslingar och medintressenter, om de fick lov att befria sig från den kapitalistiska utsugningen! De bestulna skulle ha plikt att höra tjuvarna om deras mening om tjuvsystemets fortsatta upprätthållande!

Den politiska majoritetsdogmen är absurd. Den minsta röstövertikt skulle ge de kapitalistiska utsugarna *rätt* att utsuga de värdeskapande arbetarna.

Demokratien rekommenderar oss att underkasta oss lagarna.

Men de bestående lagarna, stiftade genom kapitalismens politiska uttryck: den kapitalistiska staten, äro riktade mot arbetarnas frigörelsesträvanden. De äro uttryck för de kapitalistiskt plundrande klassernas makt över proletariatet, och ett uttryck för dessa klassers önskan, att för all framtid binda de arbetande massorna vid det "tjuvsamhälle", som bygger fåtalets frihet och välstånd på det arbetande folkets fattigdom och ofrihet. När man propagerar för arbetarnas laglydnad och statslydnad, propagerar man för underkastelse och ofrihet. Man tänker sig, att agitationen en gång skall skaffa socialisterna en majoritet i den lagstiftande församlingen. Intill dess sanktioneras kapitalismens blodiga utsugning som *rätt!*

Om vi i ett samhälle har en produktivt värdeskapande klass och en parasitärt improduktiv klass, och den senare har en rösts övertikt (denne övertiktsröst kan gärna tillhöra en notorisk förbrytare) så har parasiterna *rätt* att fortsätta sin plundring av samhället, och de plundrade ha plikt att böja sig. Detta är den politiska demokratiens konsekvens.

Liksom man i religionens namn har rättfärdigat alla

förbrytelser, alla gemenheter, all orätt, allt förtryck, när det bara utövades till förmån för en fiktiv gud, så kommer man nu och förkunnar oss, att majoritetsväldet i sig själv rättfärdigar allt. Det kapitalistiska slaveriet och tjuveriet är heligt, så länge tjuvarna och slavherrarna kunna få majoritet för sin snygga hantering.

Varför skola arbetarna vara moraliskt skyldiga att underkasta sig de lagar, som blivit stiftade emot dem? *Det är att upphöja det sociala tjuveriet till en moralisk dygd och att förnedra arbetarnas moraliska resning mot tjuvarna till en simpel förbrytelse!*

* * *

Den politiska demokratiens anhängare söka inbilla sig själv och andra, att den allmänna folkviljan kan utrönas genom det politiska valsystemet. Ingenting kan vara oriktigare.

Först och främst är rösträtten begränsad så, att *hela* folket aldrig har rätt att välja.

Men bortsett härifrån, så är det ständigt en stor del, som aldrig ta del i valen.

En del av principiella skäl, därför att de alls icke vilja vara med om att välja sig förmyndare. En annan del av bekvämlighetsskäl. En tredje del av ren indifferentism. En fjärde del av instinktiv motvilja mot det politiska gycklet.

Och många andra av andra skäl.

Här skall nu de valda representanterna kunna representera dessa som av ett eller annat skäl icke delta i valet av förmyndare?

Det är en mycket stor procent av väljarkåren som här faller bort och många tecken tyda på, att denna procent kommer att ökas och ökas.*

* Vid sista valet i Italien deltog i Rom icke mer än 30 % av väljarna, vadan således 70 % av väljarna inga representanter valde.

Om vi räkna med ett land som har två miljoner röstberättigade, så faller kanske 30 eller 40 proc. bort av väljarna av en eller annan anledning. Återstår således 1,400,000 eller 1,200,000 röstande, som faktiskt är en majoritet av väljarna.

Dessa 1,400,000 eller 1,200,000 väljare äro emellertid långt ifrån eniga om att välja samma representanter. De splittra sig på partier och grupper, och det framföres många olika listor. Låt oss för enkelhetens skull antaga, att det endast är två partier, ungefär jämnstarka. Det ena partiet av de 1,200,000 väljarna samla 650,000, det andra 550,000 tusen. De få kanske representanter i förhållande till sina röstetal. Det ena partiet sätter kanske in 65 och det andra 55 representanter. Nu komma dessa upp i de lagstiftande församlingarna och ha myndigheten över folket.

Men trots den proportionella representantfördelningen är det faktiskt partiet med de 65 representanterna som här är majoritet och avgör alla frågor efter sina partisynpunkter. Det praktiska resultatet blir att de 550,000 tusen väljarna icke ha stort mera inflytande på lagstiftningen, än om de *icke* varit representerade. Deras meningar bli icke hörda.

Då de 650,000 väljarna, som valde majoritetspartiets 65 representanter, emellertid endast är en minoritet av landets 2 miljoner väljare, så ha vi ett *minoritetens herravälje* redan om dessa 650,000 haft direkt inflytande på lagstiftningen.

Men det ha de icke.

De ha valt 65 representanter, och i själva verket är det dessa representanter, majoriteten i den lagstiftande församlingen, som är landets herrar och härskare.

Vi ha således här att göra med ett minoritetsvälde, en minoritetsdiktatur i utpräglad grad.

Jag förstår egentligen icke, vilka moraliska motiv

anhängarna av detta system kan hållbart resa mot den öppna diktaturens anhängare.

Men i själva verket är det ännu värre. Detta majoritetsparti tillsätter regeringen. Och denna regering är den egentlige härskaren över landet.

I denna regering sitter alla det härskande partiets inflytelserika män, alla de, som avgöra frågorna inom partiet, alla de, som regera partiet. Resten är partiets stora tross, de menige soldaterna i ledet, som lyder ledningen, som soldaten lyder befälhavaren.

Vad regeringen vill, vill partiet, och vad partiet vill, vill den lagstiftande församlingen, därför att partiet är i majoritet. Praktiskt taget blir det regeringen, som är både den lagstiftande och den verkställande makten.

Den är landets förmyndare och avgör alla, eller nästan alla frågor av vikt.

Här ha vi en *minoritetsdiktatur*, som icke står efter någon diktatur i världen.

Det parlamentariska partiväsendet leder med nödvändighet till en art diktatur.

* * *

Man har allt för länge betraktat den sociala revolutionen som ett politiskt problem, där det bara gällde att gripa regeringsmakten.

Detta är ingen större konst.

Konsten består i att upprätthålla produktionen, att öka välståndet och friheten; och friheten kan endast ökas genom förtryckarorganet statens avskaffande.

Friheten har alltid varit socialismens högsta moraliska idé.

Icke maktens besittningstagande, men maktens förstörande, måste vi eftersträva.

Här är det icke kuppen, men det organisationsmässiga framåtskridandet och människoandens utveckling, som måste bli det avgörande.

Man talar om proletarietets diktatur, som om proletarietet vore en homogen och liktänkande och likhandlande massa.

Proletarietets diktatur skulle endast kunna vara en möjlighet, om denna liktänkning och samhandling i fullständig endräkt vore tillstädes.

Men detta är icke förhållandet.

Och härpå stupar i själva verket också "proletariatets diktatur". Kommer denna till stånd, så förvandlas den med nödvändighet till en *partidiktatur*. Och partidiktatur blir med samma nödvändighet en klickdiktatur. Och så förvandlas "proletariatets diktatur" till en *klicks diktatur över proletariatet!*

Man säger människorna måste regeras, ty människorna äro onda. Men om det verkligen är så, att människorna äro onda, så är detta ett avgörande argument för, att man icke skall upprätta regeringar.

Om människorna äro onda, hur kan man då våga överlämna all makt i några av dessa onda människors händer?

Människorna äro icke av naturen onda, men de äro å andra sidan heller icke så goda, att man bör lägga deras öden i en centralmakts händer. Just därför att människorna äro bemängda med svagheter, bör man icke giva en liten del rätt att utan ansvar lämna sina svagheter fritt spelrum. Ingen är så god, att han bör ha rätt att vara herre över den andre.

Makten korrumperar! Den som har makt kommer alltid att missbruka den. Under strävandet efter makten frammanas människans sämsta lidelser. Diktaturens sista argument är bajonettspetsen och terrorn. Undertryckandet av yttrandefriheten, av pressfriheten, av församlingsfriheten och av alla andra friheter.

Den sociala revolutionen består icke i att jaga bort

en regering och sätta upp en annan *den består i uppbygandet av det socialistiska samhället.*

Socialismen kan icke dikteras — icke rännas in i människornas hjärtan med bajonetter. Socialismen måste genomlevas.

Den marxistiska förmyndarsocialismen har försökt sig och visat sig icke kunna skänka arbetarklassen något bättre samhälle. Eller rättare — den har visat, att den icke förmår giva arbetarklassen den idéella höghet och den organisatoriska kraft, som fordras för bygandet av ett nytt samhälle på socialistisk grundval. Det måste något annat till. Ett system som ger frihet, frihet åt både majoritet och minoritet.

SJÄLVFÖRVALTNINGSSOCIALISMEN.

Vad skall detta andra vara?

Det kan icke vara någonting annat än förmyndare-socialismens motsats. Det måste bli *självförvaltnings-socialismen*. Namnet är lite otympligt, men det har ingen betydelse! Självförvaltnings-socialismen, som stegvis lär arbetarna att lägga in under sin direkta kontroll och verksamhet allt större och större område av det kapitalistiska samhället och därunder systematiskt och organiskt omvandla samhället till socialistiskt. Denna självförvaltnings-socialism har fått sitt mest typiska uttryck i syndikalismen. Men också i den engelska gilles-socialismen, som har mycket gemensamt med syndikalismen.

Den syndikalistiska socialismen förnekar icke den katastrofala revolutionens möjlighet, men den söker den icke, snarare vill den undvika den, åtminstone intills arbetarklassen blivit organiserad för övertagandet av det nya samhällets funktioner. Och den vill söka skapa möjligheter för ett fullständigt undvikande av en katastrofal omstörtning. Om sådana kunna skapas i tillräckligt stor grad, så är den syndikalistiska socialismen den enda riktning, som kan åstadkomma detta

Då förmyndarsocialismen kritiserats i det föregående som fostrande faktor, torde det vara på sin plats att framhålla den syndikalistiska socialismens inflytande i samma avseende.

* * *

Den syndikalistiska socialismens verksamhetsfält såväl som aktionsmetod äro nästan diametralt motsatt

den parlamentariska socialismen. Den syndikalistiska socialismens metod är den *direkta aktionen* och dess verksamhetsfält är det *ekonomiska livet*, medan den parlamentariska socialismens verksamhetsområde är det *politiska fältet* och dess metod *indirek. aktion* genom representanter.

Den syndikalistiska socialismens direkta aktion sätter arbetarna i direkt kontakt med det sociala livet. Arbetaren tillåtes här direkt bearbeta det objekt, som är föremål för hans socialistiska verksamhet, medan den parlamentariska socialismen avlägsnar arbetaren från objektet, genom att ställa sig som förmedlare mellan arbetaren och samma objekt. Den parlamentariska socialismens aktion blir således för arbetaren i dubbel mening indirekt, genom lagstiftarna (representanterna) och genom lagstiftningen.

"Att lära genom att göra" är en viktig pedagogisk princip, som hos den syndikalistiska socialismen får sin fulla tillämpning. Den direkta aktionen är just att "göra", att handla varje dag, att ständigt vara i aktivitet. Och målet är att genom detta "görande" skapa ett nytt socialistiskt samhälle. Denna rörelse blir på det sättet ett ständigt experimenterande fram till målet. Icke ett experimenterande, som en diktatorsocialism kan vara, ett experimenterande där hela samhället först slås i bitar, och alla människor kastas huller om buller, och där den store experimentatorn skall efter sitt schema söka sammansätta alla bitarna till ett maskineri, där den ena kuggen griper i den andra, precis som han tänkt sig detsamma, ett experiment, som visserligen är gigantiskt, men samtidigt blottar ett oerhört lättsinne och en defekt hänsynslöshet mot de levande varelsers lyckomöjlighet, som utgör hans "råmaterial". Syndikalismen är däremot ett experimenterande från steg till steg, där risken är ringa och utsikten till framgång säker, ett ex-

perimeterande från etap till etap, tills det slutligen helt organiskt växt fram ett socialistiskt samhälle med en färdig organisationsform.

Redan den dagliga kampen är ägnad att verka föstrande på arbetaren genom det *idéal*, som fyller hans kamp i en syndikalistisk organisation, då den rätta andan råder.

* * *

Den politiska socialismen måste sammansluta sina anhängare i politiska partier, antingen nu dessa i sin ordning sammansättes av enskilda medlemmar, eller av organisationer som kollektivt anslutit sig till partiet i fråga. Det blir en sammanslutning, där den gemensamma politiska åskådningen utgör föreningsbandet. Den syndikalistiska socialismen bygger på fackföreningar eller ekonomiska sammanslutningar, vilka organisera arbetarna efter intresselinjer. Det vill säga, det är huvudsakligen det gemensamma intresset som lönsavar, som kapitalistiska utsugningsobjekt, som håller dem samman. Härav framgår det också, att en syndikalistisk organisation måste bli en ren *arbetarorganisation*, begreppet arbetare taget i vidaste betydelse. Både kroppsarbetare och hjärnans arbetare kunna således träffas i samarbete. Så exempelvis sammansluter den franska syndikalistiska La Confédération Générale du Travail alla slag av handens arbetare och redan många slag av hjärnans, som läkare, lärare, skådespelare etc, samtidigt som man åstadkommit ett fast samarbete med ingenjörorganisationer etc.

Medan de olika socialistiska partien sammansluter människorna som anhängare av en bestämd social doktrin, av vilka det finns ett stort sortiment, sammansluter den syndikalistiska socialismen människorna i egenskap av *arbetare*, vare sig detta arbete faller på det direkt

produktiva arbetets område, eller ett område som endast indirekt rör produktionen, eller eljest ett eller annat socialt nödvändigt och samhällsnyttigt arbete, som lärarens eller läkarens eller skådespelarens.

Man behöver icke tveka länge för att se vilken organisation, som har de största förutsättningarna att kunna övertaga de borgerliga samhällsspetsarnas roll, som ledare av det produktiva, distributiva och kulturella arbetet.

* * *

Den syndikalistiska socialismen är revolutionär och socialistisk fackföreningsrörelse.

Den skiljer sig genast från den gamla reformistiska eller socialdemokratiska fackföreningsrörelsen genom sitt socialistiska mål och i någon mån genom sin organisatoriska form. Den gamla socialdemokratiska eller reformistiska fackföreningsrörelsen är ett supplement till den politiska eller parlamentariska socialismen, till förmyndaresocialism. Arbetarna äro tvungna att organisera sig för att hålla den kapitalistiska utsugningen inom måttliga gränser och för att om möjligt förbättra sin ställning. Den reformistiska fackföreningsrörelsen brukar den direkta aktionen inom vissa gränser. Den brukar strejken, labeln, till och med den passiva resistensen, som medel till att pressa upp lönerna eller förkorta arbetstiden eller uppnå någon annan förmån, som man icke på annat sätt kan frånrycka arbetsköparen. Det är icke överallt de reformistiska organisationerna använda dessa medel, men de kunna användas, utan att organisationen upphör att vara "reformistisk".

Den reformistiska direkta aktionen gör dock alltid respektfullt halt på en viss punkt. Den angriper icke det kapitalistiska samhället för att genomdriva en social omvandling, i varje fall icke självständigt. I ett be-

stämt avseende kan den reformistiska åskådningen tillåta direkt aktion mot "samhället". Och det är, när detta icke vill tillerkänna alla samhällsmedlemmar av viss ålder politisk rösträtt. Under de politiska partiens ledning och förmynderskap ha de reformistiska organisationerna någon gång gått till storms mot "samhället" för att framtvinga ett sådant medgivande från de maktägande. Det har exempelvis skett i Sverge och i Belgien. Men härutöver går icke reformismen *Dess mål och strävanden går icke ut över det borgerliga samhällets ram.* Det går icke ut på att upphäva den kapitalistiska utsugningen, endast att moderera dess verkningar. Det går icke ut på att åstadkomma ett socialistiskt samhälle, icke att störta det nuvarande och skapa något nytt.

De reformistiska organisationernas medlemmar äro visserligen till alldeles överväldigande del socialister, men den sedan gammalt vedertagna åskådningen bland dem är, att samhällets förvandling till socialistiskt skall ske genom det politiska partiets verksamhet, antingen genom reformerande lagstiftning, eller genom en plötslig politisk omvälvning under partiets ledning. Härigenom blir denna slags fackföreningsrörelse ett supplement till den parlamentariska socialismen, så mycket mera som de politiska partien i åtskilliga länder ekonomiskt och organisatoriskt grunda sin verksamhet på denna slags fackföreningsrörelse.

Denna rörelses ständiga verksamhet för att höja lönerna, är ett evigt nästan tröstlöst sisyfosarbete. Så snart man efter väldiga ansträngningar lyckats rulla stenen uppåt slutningen ett stycke, rullar den nästan omedelbart ned igen till sin utgångspunkt. Man söker höja lönerna för att förbättra arbetarnas levnadsstandard, men det är i det hela taget ett fruktöst arbete, så länge man håller på med de gamla reformistiska

metoderna. Har det genomsnittligt lyckats arbetarna att höja sina årsinkomster från exempelvis 1,500 kronor till 2,000, så skola de snart finna, att de icke äro ett dugg bättre lottade än förr. Kapitalisterna, som äro herrar över priserna på alla andra varor utom arbetskraften, öka priset på alla dessa andra varor, så att arbetarna i dag icke få mer för sina 2,000 kronor än han fick i går för 1,500. Vad båtar det så, frågar man sig. Hela resultatet är ju bara att pänningvärdet sjunker.

Det är därför uppenbart, att arbetarna icke genom den gamla löneökningsspolitiken kan åstadkomma någon väsentlig förbättring i sitt sociala läge, så länge kapitalisterna kunna bestämma priset på de varor, arbetaren skall köpa för sin lön. Därför fordras det, att arbetarna tillkämpa sig *kontrollen över produktionen och varuomsättningen.*

REVOLUTIONEN MÅSTE ORGANISERAS.

Vad skall det tjäna till, säga de otåliga. Det är mycket bättre att med ett raskt slag slå det hela omkull, gripa maktens tyglar, kasta undan de kapitalistiska utsugarna och göra rent bord med hela byket.

Man förstår så innerligt väl denna otålighet, framkallad av ett vaket arbetarintellekts sårade människovärde, av stolthet, av socialistisk segervisshet och av den unga kraftens obändiga otålighet. För den sociala drömmaren och för den politiske fantasten ser det hela så enkelt ut. Det gäller bara att gripa makten. Men så enkelt är det i realiteten icke. Den erfarenhet man inhöstat i revolutionsländerna, i Tyskland, Ungarn och Ryssland, tillåter en icke längre att tala lättsinnigt om människosläktets livsintressen. En revolution, som leder till hungersnöd, kommer nästan oundgängligen att leda till reaktion på ett eller annat sätt. Så länge arbetarklassen icke är *organiserad* för den sociala revolutionen, kan den heller icke segerrikt genomföra den. Och arbetarklassen *är* icke organiserad för revolutionen. Den är organiserad för lönestrider och för tillverkning av politiska regeringar, men icke för tillverkning av människornas timliga nöddorft, icke för att övertaga den kapitalistiska samhällsproduktionen. Låt oss icke ta fel i detta avseende. De, som inbillar arbetarna, att de i dag kunna ersätta den kapitalistiskt organiserade produktionen, påtaga sig ett ofantligt ansvar. Antingen tala de mot bättre vetande, eller äro de löjligen fanatiker, som icke tänkt över samhällsproblemen.

Många arbetare, som fundera över den sociala revolutionens problem och på arbetarklassens mogenhetsgrad och dess förutsättningar för övertagandet av samhällets ekonomiska funktioner, först och främst av produktionen, är allt för benägna att förenkla spörsmålet. De döma ofta ut från sin egen begränsade erfarenhet på arbetsplatsen. De bevittna dagligen den kapitalistiska produktionens slöseri med produktionskrafterna, med råvaror och ekonomiska möjligheter. De se omöjligheten av att göra arbetaren intresserad i den kapitalistiska rovdriften och den därav följande saboteringen av det skapande arbetet, som omedvetet men nödvändigt framspringer ur systemet, och de förstår, att en socialistisk produktionsordning skulle giva ofantligt rikare avkastning, därigenom att den gör arbetarna intresserade, eftersom de själva kunna tillgodoräkna sig avkastningen av sitt arbete. Och de arbeta måhända på sådana områden, där arbetarna redan i dag utan ringaste svårighet skulle kunna ersätta de kapitalistiska företagen.

Men för organiserandet av ett nytt ekonomiskt system är det icke tillräckligt, att arbetarna inom en del verksamhetsområden redan nu kunna övertaga produktionen. Det moderna samhällets ekonomiska liv är så infiltrerat och sammanvävt, att man måste bygga upp en alla verksamhetsgrenar omfattande produktionsorganisation, som överallt förmår övervinna alla svårigheter. Ty inträffar det, att arbetarna på ett väsentligt område icke kunna behärska produktionskrafterna, utan det på detta område uppstår villervalla, stoppning och kaos, så återverkar detta kaos genast på andra verksamhetsgrenar.

Låt oss bara, för att ta ett exempel, välja transportindustrien. Vadagnar det, om man på alla andra områden är fullt färdig, om man icke rationellt kan or-

ganisera transportväsendet? Oförmågan på detta område skulle utöva en ödesdigerverkan på alla andra produktionsområden. Se exempelvis på Ryssland. Det finns bränsle — kol, ved och olja — övernog i landet, men likväl fryser människorna i de stora städerna, och likväl kan man icke skaffa tillräckligt med bränsle till industrien, som till följd härav icke kan frambringa förnödenhetsartiklar i tillräcklig grad.

Och så som en desorganiserad transportindustri utövar ett ytterst skadligt och ödesdigert inflytande på samhällslivet, så finns det också andra industrigrenar, där arbetarnas oförmåga att behärska produktionen skulle framkalla liknande fördärvbringande tillstånd, som skulle utsätta själva revolutionen för den största fara.

Det är därför icke tillräckligt, att arbetarna redan nu kunna övertaga vissa enklare industrigrenar, det gäller, att de skola kunna övertaga hela det samlade komplexet av samhällseliga produktionskrafter och ekonomiska funktioner. *Revolutionen måste med ett ord organiseras.*

* * *

Har man måne hittills i tillräcklig grad ens diskuterat revolutionens problem bland arbetarna? Hur många av dem ha egentligen en något så när klar förställning om den sociala revolutionen? Hur många av dem har gjort sin egen uppgift klar för sig? Om det i morgon kom till en våldsamt omstörtning — hur många visste då sin plats? Hur många skulle då förstå att gripa in på ett avgörande och segerbringande sätt? Säkerligen icke många. ...

Man har hitintills lagt huvudvikten på att framkalla missnöje och hat bland massorna för att skapa viljan till revolt. Man har inriktat tankeverksamheten på

revolutionens destruktiva sida, på störtandet av kapitalismen, på störtandet av den kapitalistiska regeringen, men man har ingen plan för morgondagens uppbyggande av det socialistiska samhället.

I den sociala revolutionens evangelium måste det icke bara finnas ett kapital med överskriften "*Vilja*". Det måste också finnas ett kapitel under rubriken "*Kunna*". Och ännu ett kapitel under rubriken "*Kunna bättre*".

Visserligen är en allmän revolutionär vilja en ofantlig rikedomskälla och en nödvändig förutsättning för revolutionen, men den är icke det allt avgörande. En aldrig så glödande tro, en aldrig så entusiastisk vilja, kan icke åstadkomma det omöjliga. Det revolutionsbegrepp som hittills varit det allmänt förhärskande i arbetarnas tänkesätt, har huvudsakligen varit rent *negativt*: att *störta* det bestående. Men denna negativism räcker icke till en seger över kapitalismen. Det *positiva nyskapsningsarbetet är det långt viktigare i revolutionen*. Att tillverka en regering är ingen konst, ej heller att utfärda dekret. Konsten består i att *kunna övertaga samhällets ekonomiska verksamhet*; att få produktionens hjul till att gå runt; att tillverka mat och hus och kläder och de tusende ting som blivit outhärliga för kulturmänniskan; att kunna hålla transportväsendet gående; att kunna tillverka maskiner för alla de industriella och agrariska behoven; att med ett ord kunna tillfredsställa människornas materiella behov och likväl *frigöra* människorna. Se, detta är ting, som är tusende gånger svårare än att fabricera regeringar och socialistisk byråkrati. Låt oss vara ärliga — arbetarklassen kan icke i dag sköta samhällets produktiva maskineri utan med bistånd av den tekniskt bildade borgarklassen. Och denna står till stor del ännu fientligt emot socialismen.

Vi *kunna icke*. Och ändå måste vi "*kunna bättre*". Vi måste kunna göra det bättre än under det kapitalistiska samhällets epok, och vi måste organisera oss så, och utveckla oss så, att vi i det avgörande ögonblicket verkligen kunna göra det bättre!

Låt oss icke här göra något ödesdigert misstag. Samhället kommer att ställa oerhörda fordringar på det nya systemet! Man kommer att kräva långt mer än av det gamla. Och om icke arbetarna äro så organiserade och så förberedda och så utvecklade, att de kunna öka produktionen, öka den sociala rikedom, öka det allmänna väståndet, samtidigt som samhällsmedlemmarna känna sig friare och självständigare och mera tillfreds med den nya ordningen, så kan man riskera en reaktion efter revolutionen. Ty ett samhälle livnär sig icke länge med abstrakta idéer, det tolererar dem icke ens, så framt det icke samtidigt bringas materiell tillfredsställelse.

Varje försök till revolutionär omstörtning har en "död massa" att dragas med, som blir medlöpare i revolutionen, om denna ger den "döda massan" bättre levnadsbetingelser, men som varje ögonblick hotar att bli revolutionens dödsfiende, om denna icke lyckas. Man måste komma ihåg, att denna massa ryckes med av strömmen i det avgörande ögonblicket, men att den också kommer att ställa de största kraven. De av socialismen verkligen besjälade arbetarmassorna kunna offra det otroliga under en revolutionär kamp, de kunna skänka revolutionen svält och lidande om det behövs, och de kunna anspänna sig till livskraftens bristningspunkt för att föra revolutionen till seger. Icke så med den "döda massan". Denna ryckes med, låter entusiasmera sig för ögonblicket kanske, men den ställer genast stora krav på revolutionen. Och kan revolutionen icke fylla dessa krav, kan revolutionen icke till-

fredsställa dessa medlöparmassor, så bli dessa genast ett fruktbart fält för kontrarevolutionära stämplingar, en kraft till revolutionens bekämpande.

Därför gäller det att på förhand ha organiserat revolutionen på ett sådant sätt, att man med visshet kan föra den till seger.

Att skapa den *revolutionära viljan*, är således en stor, mycket stor uppgift. Att skapa det *revolutionära kunnandet* en ändå större uppgift. Och att skapa de andliga och organisatoriska förutsättningarna *för att kunna ännu bättre än förr*, är det största av alltsamman, ty det måste innefatta det hela, alla revolutionens förutsättningar.

* * *

Om det således är riktigt, att arbetarklassen icke för närvarande sitter inne med de nödvändiga förutsättningarna till att kunna genomföra den sociala revolutionen genom en plötslig förändring, så måste man göra klart för sig, vari bristerna bestå.

Tillräcklig politisk skolning torde arbetarna besitta. Den politiska genomsnittsbildningen torde icke vara högre inom andra politiska partier i samhället. Möjligheten att skapa en regering finns således alltid. Hade det bara kommit an härpå, skulle arbetarna vilken dag som helst kunna göra revolution. Men det hade då icke blivit mer än en politisk revolution med ett ombyte av regering, ett ombyte som icke förde oss stort längre än vi redan äro. Vad det gäller är att framförallt förändra samhällets ekonomiska funktioner. Och det är här, vi sakna förutsättningarna, sakna organisationerna, sakna förståelsen, sakna insikten.

Det måste följaktligen också bli på detta område, arbetarklassen får gripa tag på allvar för att avhjälpa bristerna. De måste skapa en *produktionsorganism*,

som kan ersätta den kapitalistiska. Och den måste, dels genom utvecklandet av arbetarnas tekniska bildning, och dels genom att om möjligt associera sig med de tekniskt utbildade arbetsledarna, skapa de tekniska förutsättningarna för en socialt högre stående produktionsorganism.

Då detta ej kan ske utan kamp, och då klasskampen i och för sig är ett ofrånkomligt och ständigt levande faktum, så gäller det att giva kampen en sådan riktning, sådana former och sådant innehåll, att den medför ett succesivt tillväxande av arbetarnas makt och ett därmed korresponderande succesivt avtagande av kapitalisternas makt över produktionsprocessen och prisbildningen. Arbetarna måste, för att bruka en fras för dagen, som alltmer åter sig in i arbetarnas medvetande, tillkämpa sig *kontrollen över produktion och omsättning.* Och de måste effektivt förbättra sin ställning genom att skaffa sig inflytande på prisbildningen.

DEN FACKLIGA LÖNEPOLITIKEN OCH PROFITREGLERINGSBEGREPPET.

Vi ha sett, att den nuvarande lönestegringspolitiken, som föres av de reformistiska organisationerna, visserligen är en ofrånkomlig nödvändighet, men leder icke bort från status quo. Om icke arbetarna ständigt strävade att höja lönen, så skulle den kapitalistiska prisstegringspolitiken inom mycket kort tid försätta dem i ett tillstånd av namnlöst elände. Men någon egentlig förbättring nås dock icke, i varje fall icke i större grad. Lönerna har en tendens att genomsnittligt hålla sig nära ett visst existensminimum, även om det från denna regel förekommer undantag.

Men kunde manne icke en kraftig arbetarorganisation ingripa i den kapitalistiska prisbildningspolitiken? Ja, kunde den icke rent av ingripa reglerande på själva det kapitalistiska profitsystemet? Kunde det icke tänkas en möjlighet för, att arbetarklassen på ett eller annat sätt kunde succesivt nedpressa kapitalets profit, kapitalistens arbetslösa inkomst? Om detta vore möjligt, så skulle det betyda en succesiv avskrivning av hela det kapitalistiska systemet! Det skulle betyda en epok i världshistorien, den dag arbetarna kunde utöva ett inflytande som beskar kapitalprofiten. Det vore att införa ett helt nytt kampsystem. I stället för att pressa upp lönerna — pressa ned priserna! Eller bådadera! Då kunde man motse det ögonblick, då arbetarklassens höjande av lönerna mötte deras prisnedpressningspolitik på den punkt, som ur tillvaron utströk kapitalprofiten, som en länk i samhällets sociala organism!

Arbetarklassens befrielsekamp gäller i väsentlig grad att befria sig från den kapitalistiska utsugningen genom löneslaveriets upphävande. Kapitalisten köper arbetet av arbetaren, betalar en *lön* för det. Den vara arbetaren tillverkar under den lönebetalda tiden, säljer kapitalisten för en summa, som innefattar priset för lönen, de bearbetade råmaterialen jämte andra omkostnader, samt ett över den sammanlagda summan skjutande belopp, som utgör kapitalistens vinst eller *profit*. Om arbetarna verkligen kunde tillkämpa sig en så stark kontroll, att de kunde bestämma ett maximipris för varorna, som kapitalisten icke fick överskrida, och succesivt sänka detta maximipris, tills det slutligen kom fruktansvärt nära summan för varans framställningskostnader, så vore kapitalismens dagar praktiskt taget räknade.

Skulle detta då vara så alldeles omöjligt?

Vi ha i England bevittnat ett sådant försök från arbetarnas sida att ingripa reglerande i prispolitiken och därigenom reglera kapitalets profit, samtidigt som man genom en sådan aktion syftade till att upprätthålla resultatet av de invunna löneförbättringarna, som skulle gå förlorade, om kapitalisterna i frihet fick lov att höja varupriset, som de behagade. Exemplet gäller gruvarbetarnas ingripande för att förhindra den av regeringen år 1919 — i kapitalisternas intresse — beslutade höjningen av kolpriset med 6 shilling per ton. Fallet är så intressant, att det förtjänar relateras.

* * *

Som bekant övertog den engelska regeringen vid krigets utbrott kontrollen över kolbrytningen vid alla Storbritanniens gruvor intill kriget var över. Mot att betala gruvornas ägare 1 shilling 2 pence för varje ton kol, som fördes i dagen, övertog regeringen hela driften,

inkasserade vinsten som kunde uppstå under denna tid, eller betalade förlusten. Under tiden blevo arbetarnas krav på gruvornas nationalisering allt kraftigare, och regeringen tillsatte en kommission, som skulle utreda frågan. Kommittén delade sig på flera betänkanden, men regeringen beslöt att godkänna första delen av den så kallade Sankeyrapporten, ett utlåtande från en del av den tillsatta kommittén, som fått namn efter kommittéordföranden, domaren Sankey. Denna rapport gick ut på höjandet av lönerna till arbetarna och sänkandet av arbetstiden, vilket naturligtvis måste medföra större utgifter för driften. Regeringen beslutade dock, att staten skulle bära dessa extra utgifter. Förändringen skulle tillämpas från den 16 juli 1919.

Emellertid började gruvägarna, som förvaltade gruvorna, att vägra utbetala de högre lönerna. Samtidigt kom sankeyrapporten nummer två, som föreslog gruvornas nationalisering. Kapitalisterna som snart åter skulle övertaga gruvorna, och nu sågo sina innersta livsintressen hotade, satte alla krafter igång, och då regeringen är en kapitalistisk institution, måste den böja sig för kapitalisternas krav. Den yrkade avslag på andra sankeyrapporten och förklarade samtidigt, att det skulle åstadkommas medel till de höjda löneutgifterna genom att kolpriset höjdes med 6 shilling per ton.

Under debatterna i parlamentet visade emellertid arbetarnas representanter, att denna höjning av kolpriset icke var nödvändigt, om man ville hushålla, modernisera driften och reducera gruvägarnas profit.

Då regeringen emellertid höll fast vid sin ståndpunkt och arbetarna icke ville finna sig i en oerhörd ökning av kapitalprofiten, som prisförhöjningen skulle medföra, så utbröt det i juli 1919 väldiga strejker vid gruvorna. Arbetarna försökte genom arbetsnedläggelse tvinga regeringen att frångå kravet på prisförhöjning.

* * *

Här se vi arbetarnas fackliga kamporganisationer i en alldeles ny funktion, som reglerare och kontrollör av prisbildningen och kapitalprofiten. Arbetarna menade icke, att deras löneökning skulle gå ut över konsumenterna och i sin ordning göra löneförhöjningen nominel och icke reel; de fordrade, att de ökade driftskostnaderna skulle inynnas *genom tekniska förbättringar av driften och förminskning av kapitalisternas profit.*

Man beräknade, att om regeringens förslag genomfördes, så blev resultatet en allmän stegring av varupriserna. Som exempel nämndes, att priset på stål skulle komma att höjas med 30 shilling per ton. Den industriella driften skulle på alla områden bli dyrare, varupriserna stiga, och efter en mycket kort tid, skulle gruvarbetarna finna, att de icke erhållit någon reel löneökning, eftersom de icke kunde köpa flera varor för sin lön, än vad de kunde innan förhöjningen. Kolet är ju en väsentlig råvara vid all produktion, och då kolet blev dyrare, måste de allmänna produktionskostnaderna stiga och tillsammans med dem varuprisen.

* * *

Det är utomordentligt intressant att iakttaga, hur arbetarnas förslag till lösning av problemet: undvikande av produktionskostnadernas stegring genom högre kolpris — gav tvenne anvisningar. Den ena var: *minskandet av arbetsköparnas profit.* Den andra var: *ökandet av företagets produktivitet.*

Minskandet av kapitalprofiten innebär ett verkligt ingrepp i socialistisk riktning. Det är ingenting mindre än en expropriering eller konfiskering i samhällets intresse av kapitalistens arbetslösa inkomst, ett upphävande av kapitalistens legala rätt att plundra arbetet i så stor utsträckning som hälst. I den mån som denna taktik verkligen kan realiseras, i den mån som denna

begränsning eller avkortning av kapitalprofiten driver profitprocenten närmare noll, i samma mån föregår det också en verklig och reel expropriation av expropriatorerna.

Detta är en väg.

Om arbetarna verkligen kan tillkämpa sig en sådan maktposition, så skulle det med ett vara slut med ockerpriser på varorna, och man skulle övervaka, att kapitalet icke fick mer än en viss maximiförtjänst, en maximiförtjänst, som småningom kunde sänkas till närheten av noll för att slutligen alldeles bortfalla.

Den andra anvisningen, som de engelska gruvarbetarna gav för invinnandet av de ökade lönerna, var ett *höjande av produktiviteten.* Även denna väg måste med snaraste och med allvar beträdas av arbetarna jämsides med tillkämpandet av en ständigt ökad kontroll över företagen. Detta av tvenne huvudorsaker.

Under de nuvarande förhållandena är profiten den väsentliga drivkraften för de kapitalistiska företagen till att förbättra sin produktion, införa tekniska förbättringar, arbetsbesparande metoder, modernisera driften i det hela taget. Men om det lyckas arbetarna att genom kontroll över företagen nedbringa profiten till ett visst maximum, som dessutom hade en ständig tendens att ytterligare nedbringas, så förlorade kapitalisterna en del av det intresse, de förut haft för driftens förbättring och för en större produktivitet. Det gjorde dem detsamma, om det blev företaget några förbättringar eller ej, ty kapitalprofitens maximum låg så lågt, att man alltid uppnådde den. Och det andra struntade man i. Samhällsintresset står kapitalisterna i allmänhet så där tämligen främmande för. Följden skulle då bli gradvis inträdande stagnation av den industriella utvecklingen.

Därför måste arbetarna redan från början målmedvetet inrikta sina strävanden på att höja produktiviteten

hos företagen. Under förutsättning av en tillkämpad kontroll borde det icke vara synnerligen svårt att tvinga kapitalisterna att företaga de förbättringar, som kunna vara till gagn för industrien. Arbetarna borde inrätta ett särskilt departement, om jag så får uttrycka mig, inom sina organisationer, som uteslutande skulle ha denna uppgift om hand, och som på ett lyckligt sätt förenade alla arbetares vakna strävanden i detta avseende.

* * *

De engelska arbetarna visade med sin strejkaktion, att de voro besjälade av den rätta sociala instinkten. Till en början var deras kamp resultatlös, och kolprisen höjdes med sex shilling. Efter en tid började följderna anmäla sig. Allting fördyrades. Ekonomerna beräknade, att levnadskostnadernas stegring till följd av de höjda kolprisen uppgick till omkring 20 proc. Denna prisstegring hade icke allenast slukat gruvarbetarnas nyvunna löneökning, men den hade samtidigt försämrat alla andra samhällsmedlemmars ekonomiska standard.

Gruvarbetarna fortsatte därför sin aktion under arbetet på arbetsplatsen och sin propaganda, och snart såg sig regeringen nödsakad att reducera kolpriset med 2 shilling pr ton industrikol och 10 shilling pr ton hus-hållskol. Om denna sänkning än icke gick så långt, som gruvarbetarna krävde, var den dock en seger. Genom denna aktion genomförde gruvarbetarna en prisreducering, som i realiteten betydde en förminskning av kapitalprofiten för gruvbaronerna till fördel för hela samhället.

De engelska gruvarbetarna ha här inlett en aktionsmetod, som, om den allmänt återades av arbetarna, skulle bli omstörtande till sina verkningar. Om man allmänt beträdde denna väg och tillkämpade sig en

fortsatt reducering av kapitalisternas arbetslösa inkomst, av kapitalprofiten, så skulle man småningom nå det ögonblick, då denna kapitalprofit närmade sig nollpunkten och följaktligen den kapitalistiska utslugningen hörde till det förgångna.

Ett sådant framgångssätt förutsätter dock, att arbetarna tillkämpat sig kontroll över produktionen och ett betydande medinflytande över förvaltningen.

De fackligt organiserade arbetarna äro emellertid nödsakade att söka sig en väg ur den gamla lönepolitiken, vilken endast är en evig cirkelgång med högre löner, högre varupriser, sjunkande penningvärde och en ungefär konstant levnadsstandard. Ett framgångssätt, som det av de engelska gruvarbetarna anvisade, träffar kapitalismen som en sönderetsande syra.

* * *

Genom att tvinga arbetsköparna att erkänna *drittsrätten* och deras rätt till kontroll, komma arbetarna i tillfälle att ständigt hållas à jour med de priser, fabriksägarna påsätta de produkter, arbetarna framställa. När så organisationerna ha vunnit nödig kraft, är det på tid att ingripa även på detta område. Sockerfabriksarbetarna förklara exempelvis, att de dividender som utdelas äro allt för höga, och att priset på socker kan reduceras en smula på bekostnad av kapitalprofiten. Gummiarbetarna göra galoscherna billiga för konsumenterna. Kvarnarbetarna kunna nedpressa priset på mjöl. Textilarbetarna på kläder. Bagarna på bröd. Tobaksarbetarna på cigarrer (trots statsmonopolet), och inom de olika industrierna, inom sjöfarten etc. handla arbetarna på samma sätt, intills man över hela linjen pressat ned priserna på varorna, så långt denna aktion kan bära fram.

Den allmänna politik, som skall följas i detta av-

seende, måste man naturligtvis överlägga om och fastställa på organisationernas möten och kongresser, och ett enhetligt tillvägagångssätt måste följas, en gemensam plan måste fastställas. De engelska gruvarbetarnas kamp mot förhöjningen av kolprisen, är ett exempel, som visar, att vägen är framkomlig, och att det går an att göra en sådan politik till ett led i en allmän kamp, som syftar till avskaffandet av klasserna, avskaffandet av arbetsköpare och löneslav.

Inriktas en sådan kamp mot de stora monopolbolagen, som skinna både arbetare och konsumenter, samt först och främst mot alla företag, som giva en allt för oskäligen vinst åt kapitalet, skall man icke allenast kunna sammansluta alla arbetare i egenskap av producenter om en sådan strävan, det skall även lyckas att samla konsumenterna omkring den. Arbetarna skola här vinna den stora allmänhetens sympati och stöd. Medan den vanliga lönepolitiken vanligtvis mötes med misstroende från den allmänna opinionen, kommer densamma allmänna opinionen till att betrakta en prisnedsättningsaktion på ett helt annat sätt, ty hela samhället kommer att bli delaktig av frukterna av en sådan aktion, alla med undantag av det lilla fåtal kapitalister, som håvar in kapitalprofiten.

Denna form av aktion kommer också till sina verkningar att bli långt mera social och frammana samhällsolidaritetens alla krafter, än den vanliga lönepolitiken, som endast tillför det bestämda facket, eller den bestämda industrigruppen fördelar, och dessutom oftast verkar till fördyrandet av varorna för alla de andra konsumenterna, och därigenom sänker levnadsstandarden.

Den gamla löne regleringstaktiken kommer dock att bli en nödvändighet vid sidan av prisnedsättningstaktiken, och inriktad på ett socialistiskt mål, komma de båda

gemensamt att öva inflytande på omdaning. En nivellering mellan den ekonomiska olikheten mellan de olika yrkesgrupperna måste företagas i riktning mot en mera enhetlig levnadsstandard, som bättre motsvarar socialismens fordringar. Placerad mellan löneuppdräsningsstaktiken och prisnedsättningstaktiken kommer kapitalisten snart att — för att bruka ett vulgärt uttryck — sitta som en lus mellan två naglar. Utsatt för trycket från båda dessa sidor kommer han snart att spricka.

Naturligtvis har en sådan arbetarpolitik också sina avsigtsidor. Kapitalet kommer att bli allt mindre intresserat för den industriella driften, efterhand som kapitalprofiten sjunker. Men då en sådan aktion överhuvudtaget icke kan tänkas, utan att arbetarna först erövrat en viss kontroll över industrien, så har arbetarna med erövrandet av denna kontroll beträtt en väg, som leder dem till allt starkare inflytande inom den industriella driften som fullt ut kan kompensera kapitalets intresselöshet.

Denna aktion kan endast göra framsteg i samma takt, som arbetarnas kontroll och inflytande växer, och i samma takt uppsuger arbetarna också allt mera teknisk erfarenhet och ekonomisk insikt och får en allt mera tränad social inblick i samhällets allmänna ekonomiska /iv. Och i den grad, denna aktion visar sina allmänna samhällsgagnande verkningar, kommer arbetarnas strävanden att vinna allt starkare sympatier hos de "samhällsbevarande" massor, som utan att ha haft direkta kapitalistiska intressen, likväl slagit vakt kring det bestående. De "intellektuella" lagren kommer att sluta upp kring arbetarnas aktion med sina sympatier i allt större grad. Om därför den kapitalistiska ledningen av de industriella företagen kommer att förlora intresset för den industriella driften, så kommer arbetar-

na allt mera att bli skickade för att övertaga arvet efter den kapitalistiska epoken. Och slutligen måste man komma till den punkt, då de kapitalistiska profitörerna helt kunna utskjutas ur det sociala livet. Expropriatorerna bli succesivt exproprierade, och arbetarna ha uppsugit en social insikt och en mogenhet, som sätter dem i stånd att tillsammans med de intellektuella element, som småningom slutit upp kring denna socialrevolutionära aktion, fullständigt kunna ersätta den kapitalistiska driften, utan att det behöver uppstå några nämnvärda rubbningar i samhällslivet.

SOCIALISERING AV MONOPOLISTISKA FÖRETAG.

Samtidigt som arbetarna på detta sätt kunna inrikta sin aktion på att utsvälta det kapitalistiska profitersystemet, kan den redan nu med kraft och allvar föra fram kravet på socialiseringen av sådana verksamhetsgrenar och industrier, vars monopolistiska karaktär göra dem därtill mest egnade.

Men man måste då först göra klart för sig, vad man menar med socialisering, eller vilken form man tänker sig för socialiseringsarbetet. Den hittills förhärskande socialistiska riktningen har betraktat företagets kommunalisering och förstatligande som varande analog med socialismens realiserande. Denna villfarelse måste man komma bort ifrån. Den svenska statens drift av järnvägsväsendet, av post, telegraf och telefon är ingenting annat än *statskapitalism*. Arbetarna är statens löneträlar, på samma sätt som arbetarna inom den privata industrien äro de kapitalistiska expropriatorernas löneträlar. Det är ingen skillnad på dessa arbetares ställning. Det är visserligen sant, att staten erhåller profiten i stället för privata kapitalister. Men dessa inkomster brukar staten till att på det kapitalistiska samhällets vägnar hålla arbetarna i ofrihet och träldom. Den upprätthåller alla de våldsinstrument: militär, polis, fängelser, domstolar etc., som fungera till skydd för bevarandet av det kapitalistiska profitsystemet.

Ej heller är statens bedrivande av andra produk-

tionsföretag något annat än statskapitalism. Staten har exempelvis skapat ett tobaksmonopol, som fördyrat tobaken till en sådan grad, att arbetare icke kan röka annat än "gröna nöden" och de allra sämsta produkterna. Statens tobaksmonopol har gjort även detta njutningsmedel till ett privilegium för de bättre situerade. I länder, där icke staten genomfört denna "socialisering" finns det ännu möjligheter även för arbetare att röka en god cigarr, men den möjligheten har den "socialistiska" statsproduktionen här i landet omintetgjort. Staten har gjort tobaksindustrien till ett skatteobjekt, och ville man på ett liknande sätt "socialisera" andra industrigrenar, så skulle man snart finna, att staten skulle bruka dessa nya industrigrenar på rent kapitalistiskt sätt och som skatteobjekt, för att fylla sin alltid tomma portemonä. Och arbetarnas löneslaveri skulle blott ytterligare bli befäst genom statens nya monopol.

När man i de stora industriländerna talar om socialisering, eller "nationalisering", som man företrädesvis kallar det, så tänker man sig alls icke staten som övertagare av den produktiva verksamheten. Tvärtom betonar man ytterst starkt, att staten icke varken är lämpad eller kapabel till denna uppgift. Man tänker sig skapandet av en helt ny organism för detta ändamål.

De socialiseringskrav, som kanske mest varit föremål för det europeiska intresset, är de engelska gruvarbetarnas och järnvägsmännens krav på gruvornas och järnvägarnas nationalisering. Man tänker sig för gruvindustriens vidkommande, att gruvorna fräntagas de enskilda kapitalisterna, som nu sitta och profitera på dessa naturrikedomar, och överlämnas till arbetarna för exploatering för samhällets räkning. Med arbetarna menar man då alla inom gruvindustrien anställda: den vanlige kroppsarbetaren, gruvbasen, ingenjören, kontorspersonalen, de tekniska och ekonomiska driftsledarna. Des-

sa få full frihet att på ett rationellt sätt organisera kolbrytningen. Själva gruvdriften överlämnas således fullkomligt åt producenterna att organisera. Och det är ju alla dessa producenter, som sammanlagt sitter inne med den praktiska erfarenheten, den tekniska och ekonomiska insikten. Det är alla dessa, som sammanlagt sitter inne med alla förutsättningar att rationellt organisera produktionen, med utestängandet av alla de kapitalistiska profitörerna.

Vid varje gruva väljer de vid gruvan arbetande sina arbetsledare, den tekniska staben och den ekonomiska ledningen. De tillsätter således ett driftsråd eller produktionsråd, som har hand om driftens ledning. Det införes en verklig ekonomisk demokrati, så att arbetarna — handens och hjärnans — vid gruvan, har det avgörande inflytandet vid produktionens organisering, över arbetsförhållandena, bostadsförhållanden, de hygieniska inrättningarna, kort sagt allt som står i samband med arbetet och exploateringen.

Producenternas övertagande av produktionen är således här fullkomligt realiserad, vad det gäller genomförandet av själva arbetsprocessen.

Nu tänker man sig emellertid icke att dessa produktionsorganisationer, bestående av alla de vid gruvdriften arbetande, skola kunna uppträda som kapitalistiska exploatörer gent emot samhället. Man anser det vara nödvändigt, att icke producenterna bli enväldiga, men att även konsumenterna och samhället får ett ord med i laget.

Det skall upprättas åtskilliga distriktsråd, samt ett landsråd över gruvindustrien. I dessa råd skola producenterna ha sina representanter. Men vid sidan därav skola konsumenterna ha sina och samhället (här staten) ha sina. Dessa distriktsråd skola bland annat ha uppsikt över gruvorna och se till att produktiviteten

hålles uppe genom tillämpandet av alla de nyaste tekniska anordningar etc. Och det stora centralrådet skall — naturligtvis i samråd med arbetarna, som äro starkast representerade — ha det avgörande inflytandet på fastställandet av lönerna, samt fastställandet av kolpriserna.

Genom en sådan organiastion menar man, att konsumenternas och samhällets intressen fullt tillvaratogs, så att producenterna ej bli enväldiga. Och en snarlik organisation — anpassad efter de speciella förhållandena, — tänker man sig för järnvägstrafikens räkning.

Otvivelaktigt kan det resas invändningar mot en sådan organism, och det göres också. Det kan exempelvis invändas, och då konsumenterna blivit representerade i de övervakande råden, så är statens representation alldeles överflödig. Det finns i samhället bara två kategorier: producenter och konsumenter. Det är riktigt att konsumenterna också bli representerade, men staten kan alldeles utskjutas.

Man må intaga vilken ställning som helst till detta spörsmål, så är det dock givet, att man här står inför en verklig socialiseringsplan av helt annan karaktär än den moderna statskapitalismen. Och även om man målmedvetet vill arbeta på statens utsvältning, som hörande till en kapitalistisk tidsålder, som icke bör släpas med in i ett socialistiskt samhälle, så är det dock möjligt, att man i detta projekt kan finna en övergångsform, som kan lindra födslosmärterna vid skapandet av det nya samhället. Och om arbetet blev organiserat på detta sätt inom alla livets produktiva områden, så skulle staten bli så fullkomligt beroende av dessa mäktiga produktionsorganisationer, att det i en framtid skulle bli en ganska enkel åtgärd att fullständigt utestänga eller avskaffa staten som en auktoritär inrättning.

Det är ungefär samma idéer som framföres i

Frankrike vid kravet om detta lands socialisering av gruvor och järnvägar. Och det är ungefär samma krav, som framförts av de amerikanska järnvägsmännens organisationer, angående järnvägsdriftens socialisering i Amerika. Och efter alla tecken att döma blir det i stora drag denna form, som kommer att bli förhärskande för de första socialiseringsförsöken i industriländerna. Vilken icke utesluter, att det kan bli en genomgångsform, ifrån vilken man övergår till något högre, exempelvis till en organisationsform, där konsumenter och producenter äro de enda faktorer, som ha avgörande inflytande på organiserandet av produktionen och fördelningen.

* * *

Här hemma skulle man kunna börja med att fordra vissa monopolistiska företags socialisering efter liknande former. Exempelvis gruvindustrin bland andra. Man kommer otvivelaktigt från syndikalistiskt håll fordra statens borteliminering från exploateringen av malmgruvorna och dess fulla överlåtande åt producenternas organisation i samarbete med konsumenterna. Ett sådant principiellt uppträdande kontra staten har sin betydelse som ren demonstrationspolitik för att markera, att staten förr eller senare måste bort. Men man kan också med visshet förutsäga, att staten icke på nuvarande tidspunkt kan hållas borta, därför, att staten här blir det instrument, genom vilken en sådan socialisering kommer att genomföras, även om arbetarna måste bruka sig av direkt aktion för att sätta press på staten, för att få den till att handla mot kapitalisterna. Allmänheten kommer att fordra, att staten uppträder som representant för det allmännas intresse. De sven-ska arbetarmassorna äro ännu så fullkomligt avhängiga i sitt tänkande av statsinstitutionen, att de icke förstå,

hur ett samhälle skulle kunna organiseras utan stat. Det fordras en lång tids agitation och upplysningsverksamhet för att få dem att fatta detta. Men det kommer säkerligen bäst med den praktiska erfarenheten, när arbetarna själva rycka socialiseringsfrågan in på livet genom sin praktiska verksamhet.

Man måste således räkna med staten som kontrollant över en socialiserad gruvindustri. Men kan man blott driva det så långt, att själva produktionens organisering överlåtes åt producenterna, åt arbetarna — handens och hjärnans — så har man gjort en god början, jämfört med de statskapitalistiska företagen.

De svenska gruvarbetarna ha den stora förmånen att ha en förtroendemän, som ständigt gjort sig känd för ett visst frisiune och som även i denna fråga intagit en ståndpunkt, som säkerligen skarpt avviker från den konservatism, som i allmänhet representeras av den svenska fackföreningsbyråkratien. I en intervju med "Socialdemokraten" i november månad 1919 har herr Lundberg på ett synnerligen klart sätt uttalat sig emot statens övertagande av gruvdriften.

"Jag vill samhällets socialisering, men icke dess byråkratisering", sade han. "Staten som företagare skulle lägga en död hand över produktionen. Det skulle medföra något inrättningsmässigt över industrien, varmed alla, möjligen med undantag av en del av de legioner tjänstemän den tungfotade statsföretagsapparaten behövde, skulle bli missnöjda. Statssocialismen hade möjligare kurs på ett tidigare stadium inom arbetarrörelsen, men nu äro flertalet av de organiserade arbetarna måttligt entusiastiska för densamma... Nationen, svenska folket, skulle genom staten som organ äga såväl berg som skog, vilket senare gruvdriften är i behov av... Gruvdriften skulle handhavas av en industrisammanslutning, vari alla de, som nu arbeta inom

gruvbrytningen, såsom affärsledning, ingenjörer, kontorspersonal och arbetare, skulle vara intressenter."

Herr Lundberg gick för övrigt så långt, att han icke ville medgiva konsumenterna något inflytande på produktionens ledning, ej heller på prissättningen. Ett sådant inflytande skulle skada produktionens kapacitet. De som ha malm-brytningen om hand, och inga andra, skulle bestämma priset på produktionen.

Man måste ju också medgiva, att det i detta fall blev vanskligt att finna någon form för konsumenternas representation, då konsumenterna till större delen äro utländska kapitalistföretag. Den gång socialiseringen är ett faktum i alla länder och internationell organisering av produktionen anmäler sig, kan det bli tal om en konsumentrepresentation i detta speciella fall, men också först då.

PRODUCENT OCH KONSUMENT.

Detta resonemang leder oss in på ett annat problem. Gentemt producenternas enväldiga bestämmanderätt över prisbildningen ligger den invändningen så nära till hands, att en produktionsgrupp, som på ett sådant sätt fått om hand ett monopol, skulle kunna missbruka detta på övriga samhällsmedlemmars bekostnad genom att sätta högre priser på produkterna.

Denna invändning är av mycket allvarlig natur, och det räcker säkerligen icke med att hänvisa till den socialistiska idealitet, som skulle bära upp en sådan produktiv verksamhet. Det ligger verkligen en fara i, att arbetarna inom en sådan grupp skulle kunna missbruka sin ställning, så länge icke hela den produktiva verksamheten blivit socialiserad på ett motsvarande sätt.

Om gruvarbetarna fick socialiserat sin industri före andra grupper, och de således mitt i ett kapitalistiskt samhälle kommo i besittning av gruvmonopolet, är det väl icke fullständigt uteslutet, att de skulle kunna sätta upp priset så pass på malmen, att de kom till att intaga en privilegierad ställning i samhället.

Annorlunda ställer sig däremot förhållandena, när alla andra industrigrenar också blevo socialiserade. Även om man icke genast nådde fram till full kommunism, skall arbetarna inom de olika industrierna ofelbart fordra en likartad levnadsstandard för alla arbetare, så att inga blevo särskilt favoriserade, även om förhållandena skulle vara gynnsamma för en favorisering av

ett enskilt yrke. De skulle då fordra, att det genomfördes en enhetslön, som bestämdes av de samlade producenterna. Här blev det således visserligen endast producenterna, som bestämde över lönen, men alla producenterna inom ett lands samlade produktiva verksamhet. På detta sätt kunde ingen grupp bli favoriserad.

Måhända kunde det då överlåtas åt de enskilda grupperna att var på sitt område fastställa priserna på varorna, men den vinst, som industrien avkastade, sedan löner och omkostnader voro betalda, skulle tillföras producentorganisationernas gemensamma kassa.

Men så länge icke hela produktionen på detta sätt blivit socialiserad, så finns det säkerligen en fara, för vilken man icke får blunda, att en socialiserad industri placerad mitt i ett kapitalistiskt samhälle, omgiven av kapitalismens allmänna roffarmoral, skulle kunna falla för frestelsen att favorisera sig själv på andra samhällsmedlemmars bekostnad.

Man kan visserligen tänka sig den utvägen, att det redan nu kunde utbyggas en organisation, som representerade alla producenter och som kunde lämnas inflytande på fastställandet av löner och varupriser. Men de faktiska förhållandena i landet äro nu en gång sådana, att en enstaka socialiserad industri mitt i ett kapitalistiskt samhälle, helt enkelt icke kan undandraga sig statens kontroll och inblandning. Staten kommer att försöka få makten över industrien, och det gäller att anspänna alla krafter för att begränsa detta i staten inreboende begär till det det minsta möjliga.

* * *

Gent emot dem, som hålla på producenternas ensamvalde över den socialiserade industrien, finnes det en annan riktning, som är dennas diametrala motsats,

och den representeras av en riktning bland kooperatörerna, som fordra, att industrien skall fullkomligt läggas in under konsumenternas bestämmanderätt. Det skulle således bli konsumenterna som i alla avseenden bestämdes över producenterna.

En förnuftig balans bör kunna upprättas någonstades mitt emellan dessa extrema ståndpunkter. Det är svårt att förneka, att en viss intressedivergens kan komma att göra sig gällande mellan producenter och konsumenter, och det bör därför kunna åstadkommas ett samarbete emellan de båda grupperna.

Detta samarbete bör icke alls vara svårt, då båda kategorierna: producenter och konsumenter, äro samma personer. Skomakaren uppträder som producent inom skofabrikationen, men som konsument på alla övriga områden. Producenter och konsumenter äro ömsesidigt beroende av varandra. Under ett system, där alla verksamhetsområden voro socialiserade, men där det för övrigt låg fullständigt i producentgruppernas fria skön att själv fastställa sina varupriser, skulle ändå den ena gruppens riktande på de andras bekostnad vara en omöjlighet. Pondera att skofabrikerna skulle sätta priset på skodonen så högt, att de kunde utbetala dubbla avlöningar gent emot andra industrigrupper — vad skulle väl då bli följden?

De övriga grupperna skulle otvivelaktigt stämpla skofabrikernas uppträdande som osocialt och vidtaga sina åtgärder därefter. Kanske skulle man komma överens om en gemensam aktion mot dem, tills de nedsatte priserna och lönerna i nivå med de förhållanden, som rådde inom andra verksamhetsgrenar. Kanske skulle elektrikererna avstänga den elektriska kraften, så att driften måste avstanna. Kanske skulle också andra arbetare ingripa på liknande sätt. På ett ögonblick skulle skoproduktionen vara omöjliggjord, och de osolidariska

skomakarna bringade till besinning. Varje försök på att skapa ett privilegium på andra gruppers bekostnad i deras egenskap av konsumenter skulle obarmhärtigt slås ned av de förfördelade grupperna. Detta skulle vara så påfallande klart för alla, att man aldrig behövde befara ett försök.

På den andra sidan bör konsumenterna icke alldeles utestängas från representation inom produktionsgrenarna. Konsumenterna kan verkligen ha intresse av att få uttalat sina önsknings med avseende på produktionen. Det är ett rimligt krav, som icke behöver tillbakavisas. Men själva produktionen bör förtroendefullt överlämnas åt producenterna.

* * *

Vid sidan av sådana industrigrenar som gruvidriften finns det säkert en hel del andra, på vilka krav om socialisering med kraft kunde framföras. Låt oss exempelvis nämna sockerindustrien, vilken redan är trustifierad. Detta tullskyddade monopol har tillfört de kapitalistiska kupongklipparna oerhörda vinster, medan arbetarna ha fått nöja sig med svältlöner. Textilindustrien, pappersindustrien och andra företag bjuder likaledes tacksamma socialiseringsobjekt.

Även statens företag måste indragas i den allmänna socialiseringens strävan, och kanske först och främst statens! Det gör sig nämligen en stark tendens gällande till att beröva statens arbetare srejkrätten och andra liknande rättigheter, som arbetarna besitta i den privatkapitalistiska industrien. I England, i Frankrike, i Tyskland framlägges projekt, som går ut på begränsandet av statsarbetarnas rörelsefrihet. Denna tendens kommer icke att försvagas därigenom, att det upprättas socialistiska regeringar. Tvärtom kommer den att förstärkas, ty socialdemokraternas praktiska politik pekar

hän på individens allt starkare böjande under statens, de regerandes vilja. Vi ser det i Tyskland och efter allt att döma har begränsningen av arbetarnas rörelsefrihet, berövandet av deras strejkrätt etc. ingenstädes nått så långt som i Ryssland under det statscentralistiska system, som bolsjevikerna upprättat.

Men för alla industrier, både privatkapitalistiska och statsocialistiska gäller det, att *socialiseringssträvandena måste börjas på arbetsplatsen*. Man får icke vänta sig, att de skola genomföras av parlamentet. Måhända kan man genom direkt aktion utanför parlamentet tvinga parlamentet till att befrämja dessa strävanden genom därtill lämpade åtgärder, men detta kan icke ske, förr än arbetarna genom sina egna organisationer ådagalagt en bestämd vilja till socialiseringens förande i en bestämd riktning, och förr än arbetarna själva framkämpat sina krav till en viss mognad.

Staten är blott en politisk reflex av det ekonomiska livet ute i samhället. Regering och riksdag är högst en inregistreringsapparat för de reella förändringar, som genomförts, och först när dessa förändringar tagit sig bestämda uttryck, som man icke längre kan komma förbi, kan det lyckas att genom lagstiftningen generalisera förändringarna, så som det exempelvis skedde med åttatimmarsdagen. Den stora industriarbetarmassan stod faktiskt inför åttatimmarsdagens realiserande överallt, där arbetarna voro organiserade. Statens lagstiftning generaliserade åttatimmarsdagen även på sådana områden, där arbetarna saknade organisationer, eller där organisationerna voro svaga. Men lagen genomfördes under trycket av den allmänna sociala oron, under trycket av den allmänna direkta aktionen utanför parlamentet. Men även där man kan förmå staten att handla på detta sätt, blir reformen oftast av tvivelaktigt värde, och som regel gäller det, att vad

som genomföres genom den direkta aktionen, genom organisationernas självständiga verksamhet, alltid är att föredraga. Självgjort är alltid bäst gjort.

Statens arbetare måste, liksom arbetarna inom den privatkapitalistiska industrien, göra anspråk på delaktighet i ledningen av företagen. Detsamma gäller om kommunernas företag. Genom organiserad kamp kommer arbetarna även på dessa områden att tvingas till att succesivt utvidga sitt inflytande, ständigt flytta gränsen för deras medbestämmanderätt allt längre och längre bort emot den fullständiga självförvaltningen, ty detta är den enda väg för vinnande av frihet åt statens och kommunernas löneslavar.

DET ENGELSKA BYGGNADSGILLET.

De produktiva företagen äro emellertid av vitt skilda slag och man kan icke göra *rörelsen* för socialiseringen uniform. Den måste anpassas efter de speciella förhållanden, som gör sig gällande på de olika produktionsområdena. Betrakta exempelvis en sådan industri som byggnadsverksamheten. Den skiljer sig i mångt och mycket från andra industrigrenar, i det att arbetarna här äro starkt ambulerande, flyttas från den ena arbetsplatsen till den andra, vilket försvårar exempelvis kontrollen över industrien.

Inom fabriksindustrien finns det alltid en fast arbetarstock och produktionen är alltid någorlunda konstant. Arbetarnas krav på kontroll över industrien är här lättare att realisera. Men annorledes inom byggnadsindustrien.

Här ha de engelska gillesocialisterna givit ett uppslag för socialisering av byggnadsverksamheten, som allvarligt måste sättas under debatt, helst som den privatkapitalistiska produktionen å detta område absolut icke visar sig kunna tillfredsställa behovet av bostäder, eller byggnader över huvud taget.

Bostadsproduktionen har under kriget fullständigt tillsidosatts med det resultat, att en allmän bostadsbrist överallt gör sig gällande. Problemet är internationellt och icke bara begränsat till de länder, som varit in-dragna i kriget. Överallt visar det kapitalistiska samhället samma oförmåga att avhjälpa den uppstådda bostadsbristen.

Men frågan måste lösas, och den blir med varje dag ett allt mera brännande spörsmål.

Det finns två vägar att gå. Å ena sidan fördelning av redan existerande bostäder och å andra sidan ny produktion. Dessa vägar kunna beträdas var för sig, eller man kan beträda båda vägarna samtidigt.

I England ha arbetarna tagit upp bostadsfrågan till behandling, och där fordrar man framför allt nybyggnad till avhjälpan av bostadsbristen. Ett otal av officiella projekt har varit uppe till behandling i de representativa församlingarna, i parlamentet och i de kommunala institutionerna. På papperet ha myndigheterna sedan länge varit sysselsatta med lösandet av problemet, men det har gått, som det brukar gå: frågan har icke därigenom kommit närmare det praktiska realiserandet. Hundradetusenden av nya bostäder äro planerade, men man har gått så upp i debatter om dessa planer, att man glömt att bygga, vilket dock torde vara det väsentliga.

Nu ha arbetarna tröttnat på den officiella byråkratien och byggnadsarbetarna i Manchester ha framlagt en revolutionerande plan. Den går ut på att överflödiggöra alla kapitalistiska mellanhänder, avstänga alla kapitalistiska spekulationer och göra slut på allt profitjägeri inom byggnadsindustrien. Det går ut på ingenting mindre än, att byggnadsarbetarna själva skola övertaga all byggnadsverksamhet.

Alla de olika slagen av byggnadsarbetare skola tillsammans med arkitekterna och byggnadsingenjörerna sammansluta sig till ett byggnadsgille, som övertager all verksamhet på detta område.

Här har man samlat all den praktiska erfarenheten och den tekniska insikten. Här har man hela den produktiva arbetskraften samlad. Och så vill man klara sig utan kapitalisterna. Husen kunna följaktligen upp-

föras mycket billigare, när man utestänger all kapitalprofit. Och de kunna uppföras så mycket solidare och bekvämare, då behovet och icke profiten skall vara den ledande principen.

Till en början var detta ett lokalt initiativ för Manchester allena. Nu gör det sig starka röster gällande för, att man skall sammansluta alla byggnadsarbetare inom hela riket till ett landsomfattande byggnadsgille, som monopoliserar all byggnadsverksamhet. Man tänker på detta sätt lockouta kapitalisterna. Byggherrarna ha så många gånger lockoutat arbetarna, nu kan det vara på tiden, att arbetarna vända vapnet om. Men denna lockout mot kapitalisterna är ämnad att gälla för alltid! Det är ett dråpslag mot hela det kapitalistiska profitsystemet, en lösning av frågan i syndikalistisk riktning, ett skapande av en organism genom vilken arbetarna övertar produktionen på detta område, alldeles som gruvarbetarna fordra, att gruvorna skola övertagas av gruvarbetarna.

Det är blott en fråga, som i detta sammanhang vålar svårigheter: kapitalet. För att kunna börja en sådan byggnadsverksamhet fordras det pengar, och av den varan har arbetarna inget överflöd. Men här tänker man sig kunna tvinga kommuner och stat att bispringa med kapital. Arbetarna bygger bostäderna till självkostnadspris, utan att tillgodogöra sig någon kapitalistisk profit, och kommunerna övertager bostäderna, staten där det gäller byggnader för statens räkning.

Kontrollen över industrien övergår härigenom fullständigt i arbetarnas händer. Genom skapandet av ett landsomfattande byggnadsgille monopoliserar arbetarna arbetskraften. Ingenting kan byggas utan arbetskraft. Kapitalisternas lyxbostäder och slott få vänta tills arbetarna hunnit att tillfredsställa folkes behov av bostäder. Vilja arbetarna icke bygga kaserner, så blir det icke

byggt några. Vilja de icke bygga fängelser för den kapitalistiska staten, så får man klara sig förutan. Förlustselokalerna för "the upper ten" får lov att anstå. Arbetarna ha i sin makt, att se till, att de samhälleliga behoven i första hand bli tillfredsställda. Kapitalisterna bli undanträngda. Hela produktionen övergår i arbetarnas händer.

Sådan är den storstilade planen och sådana blir konsekvenserna. Det är ett stycke konstruktiv revolution, som här förberedes. Icke genom bajonettstrider på gatorna. Icke genom störtandet av politiska regeringar, men helt enkelt genom utnyttjandet av arbetarnas organisatoriska makt. Det socialistiska samhället och dess arbetsorganisation skymtas där bakom.

REVOLUTIONENS VENDÉE.

Revolutionens, den sociala omvandlingens, drivande krafter är naturligt nog den industriella arbetararmén. Men industriarbetarna äro i allmänhet allt för benägna att se ensidigt på problemet och lämna landsbygdens jordbrukande folkmassor ur räkningen.

Den franska revolutionen hade sitt kontrarevolutionära uppror från bondemassorna i Vendée. Vendée blev en tid reaktionens kraftkälla och Frankrikes blödande sår under många år. Varje revolution, som icke tillräckligt räknar med den jordbrukande befolkningen, riskerar att skapa sitt Vendée mitt i revolutionens hjärta.

När de ryska bondemassorna hals över huvud störtade åstad från den i full upplösning varande armén vid fronten och rusade hem till sina landsbyar för att köra herrarna bort från jorden och själv sätta sig i besittning av den, skedde expropriering i allmänhet icke efter socialistiska principer men efter kapitalistiska. Endast där den gamla *miren*, denna gamla form för kommunistiskt samliv, hade tillräckligt starka traditioner i de folkliga sedvanorna, endast där exproprierades jorden efter kommunistiska principer, medan bönderna överallt för övrigt delade jorden sins mellan till privat egendom. Detta var en art Vendée för den ryska revolutionen, ty härigenom blev det den privata egendomsformen, som vann hävd i stället för den samhälleliga. Det var ett nederlag för socialismen.

I Ungern såg vi hur bondemassorna till en början

gjorde gemensam sak med revolutionen. Snart blev förhållandet emellertid ett rent motsatt. Bönderna fordrade varor för sina varor. De hade inget förtroende till regeringens pengar. De hade kommit i besittning av jorden, och för dem var revolutionen därmed avslutad. De voro icke besjälade av socialism i sådan grad, att de ville offra synnerligen mycket för den. Hade nu arbetarna, som satt sig i besittning av industrien, kunnat upprätthålla produktionen, kunnat tillverka lantbruksmaskiner och redskap och de tusende industriprodukter som bönderna förbrukade i det dagliga livet, så hade de kunnat upprätta ett regelmässigt varuutbyte mellan stad och land och fått levnadsmedel tillbaka för sina fabriksprodukter. Då hade man också snart bringat kreditväsendet i ordning, vilket i sin mån underlättat utbytet. Men produktiviteten sjönk oerhört med arbetarnas övertagande av industrien. Fabrikerna kunde icke hållas gående, eller endast delvis. Varutillverkningen var alldeles otillräcklig för att kunna räcka till ett utbyte mot böndernas levnadsmedel. Lantbefolkningen boykottade städerna och industricentra från tillförseln av lantprodukter. Stadsbefolkningen började hungra. Organiserade band av industriarbetare och soldater rekvirerade livsmedel hos bönderna, som reste sig mot dessa rekvisitionstrupper. Här mötte den ungerska revolutionen sitt Vendée. Lantbefolkningen blev ett fält för kontrarevolutionära stämplingar och bidrog i allra högsta grad till revolutionens sabotering.

För övrigt möttes den ryska revolutionen till en början av samma svårigheter.

Att den tyska revolutionen icke haft mera slagkraft eller framgång har till stor del sin orsak i landsbygdens fiendlighet mot socialismen. Varje revolution, som icke på förhand gör den intellektuella erövringen av sitt Vendée hotas med kontrarevolutionen.

I Sverge har landsbygden sorgligt försumrats av den socialistiska rörelsen. Det är ett faktum, att den stora bondemassan ännu står fientligt sinnad mot den socialistiska arbetarrörelsen, och vid en våldsamt omstörtning under nuvarande förhållande, skulle denna bondemassa bli reaktionens och kontrarevolutionens säkra stöd.

För de industriarbetande massorna gäller det att göra detta faktum klart för sig. Till en stor del äro jordens brukare fiender av socialismen, därför att de vid genomförandet av ett statsocialistiskt projekt hotades med att allesamman bli förvandlade till statstorp. De hålla på sin jordlapp och vilja icke uppgiva den till staten.

Men man borde gå ut till dessa massor av småbönder och befria dem från skräcken för socialismen. Statsocialismen kan aldrig komma att etableras inom jordbruket. De fattiga bönderna sitta skuldsatta upp över öronen. Däras hus äro ofta in-tecknade över skorstena. Därigenom bli de lika utsugna av kapitalismen, av hypoteksbankerna och kreditinstituten, som någonsin industriarbetarna. Det borde icke vara svårt att förklara dem, vilken fiende de ha i kapitalismen, och hur nära däras intressen sammanfaller med industriarbetarnas. En revolutionär omdaning skulle även giva dem frukterna av sitt eget arbete.

Den framtida formen för jordens brukande och besittande bör anpassas efter förhållandena. På de stora godsens måste arbetarna och torparna på förhand organiseras i ekonomiska sammanslutningar, som bereda sig på övertagandet av godsets drift, efter samma principer som industriarbetarna övertaga fabrikerna. Denna jord får naturligtvis icke utstyckas till privategendom i smålotter. Driften måste här skötas och besittas i gemenskap.

Annorlunda måste förhållandena gestalta sig med de besuttna bönderna. Kooperationen kan för dem bli en trappstege till förståelse av kommunismens fördelar. De små och medelstora besittningarna böra fortfarande få brukas av dess nuvarande besittare. Man bör icke mot dem öva tvång för att få dem till att underkasta sig någon bestämd driftsform eller egenomsform. De böra övertygas. De böra erövrats på intellektuell väg, eller genom exempelns makt. Småbönderna skola, när de se resultatet hos de kommunistiskt drivna storgodsens, snart inse fördelen av att slå samman sina småbruk till storbruk, där förhållandena så gör det möjligt och fördelaktigt, eller bruka någon form av kooperativ drift med gemensamma maskiner, som en början. Och där det icke är möjligt, bör bonden i ro få lov att bruka sin torva, eller så stor del av den, som han själv kan odla.

Befriade från de tyngande bördor, som vila på jorden, som arrendeavgifter, hypotek etc., skola de självbrukande bönderna efter omläggningen av industrien snart börja besjålas av en ny anda, omgivna som de bli av socialistiska exempel på alla områden. De skola småningom avpuppas sin gamla konservatism, söka förbindelser med det nya samhällets uppväxande produktionsorganism och fullständigt uppsugas av socialismen.

Själva jordbruksproletariatet måste således organiseras samtidigt med industriarbetarna, och en planmässig socialistisk upplysningspropaganda börjas bland småbönderna. Sker icke detta, så står ett hotande Vendée i bakgrunden. Revolutionen kan stupa i avgrunden.

INLÖSNING ELLER KONFISKATION.

Ett spörsmål, som vanligen sätter lidelserna i svallning hos medlemmarna av de olika socialistiska riktningarna är *inlösning eller konfiskation*.

De gamla socialdemokraterna göra sig ofta till talesmän för inlösningens princip. Egentligen göra de detta icke ut från en principiell åskådning, men från en lämplighetssynpunkt. Ett socialistiskt överförande av samhällsrikedomarna genom inlösning, skall icke möta det motstånd hos de borgerliga klasserna som en direkt konfiskation.

Naturligtvis är detta resonemang fullt riktigt, om man blott tar hänsyn till brytandet av borgarklassens motstånd. Men man måste då fråga sig, hur långt en sådan reform verkligen realiserar de socialistiska kraven. En form för inlösning, tänker man sig exempelvis, genom att tilldela alla aktieägare och egendomsbesittare statsobligationer istället för egendomarna och värdepapperen. Emot ett sådant tillvägagångssätt ha de otvivelaktigt rätt, som hävda, att därmed avskaffas icke den kapitalistiska utsugningen. Blott det inträffar att staten tar hand om utsugningen av arbetskraften i stället för den borgerlige egendomsbesittaren. I stället för de många privata utsugarna få vi en: *staten, som nu verkställer utsugningen för de forna kapitalisternas räkning*. Utsugningen blir bara mera stabiliserad. Staten uppträder som garant gentemot den borgerlige kapitalisten. Den garanterar honom absolut en vinst, en utdelning på obligationerna, som icke kan få annat

ursprung än arbetet. Arbetaren blir således forfarande berövad frukterna av sitt arbete, och honom kan det göra detsamma, om han utsuges per aktie eller per obligation. Det blir icke någon socialism, som härmed realiseras, men en ny form för kapitalistisk utsugning, som stabiliseras genom statens våldsmedel.

Likväl torde det måhända kunna vara klokt, att icke ensidigt handla ut från principrytteri. Man bör åtminstone kunna diskutera denna sak lidelsefritt.

De engelska gruvarbetarna fordra exempelvis gruvornas nationalisering, och det gör sig en stark tendens gällande för, att detta skall ske genom återlösning av gruvfyndigheterna. Man betonar, att det icke inom den närmaste tiden kommer till någon allmän social revolution i England, som skulle kunna återföra samhällsrikedomarna till samhällets ägo. En konfiskering är därför otänkbar för närvarande. Borde man då icke, frågar man, beträda återlösningens väg, om man nu kunde genomföra en sådan reform och om den tillförde samhället avsevärda och betydliga fördelar?

Det framhäves, att gruvkapitalisterna under femårsperioden 1908—1913 gjorde sig en vinst på 160 millioner pund (omkring 2,880 millioner kronor), eller genomsnittligt 576 millioner kronor om året. Då man föreslår en inlösning, skall denna företagas efter det faktiskt investerade kapitalet, icke efter aktiernas marknadsvärde. Det i gruvorna investerade kapitalet uppgår till 135 millioner pund, eller omkring 2,430 millioner kronor. Om staten bytte ut aktiebrevens på denna summa och i utbyte lämnade statsobligationer till samma belopp, löpande med en årlig ränta av 5 procent, så skulle samhället göra en vinst på den avkastning gruvorna lämnade utöver dessa 5 proc. 5 procents årlig ränta på ett inlösningskapital på 2,430 millioner kronor skulle medföra en årlig utgift av 121 1/2 million kronor.

Men då kapitalisternas vinst förut varit 576 millioner kronor per år, så skulle samhället likväl göra en besparing på 454 1/2 million kronor per år. Kapitalisternas profit skulle således i runt tal reduceras med 4/5. Den 1/5, som fortfarande tillföll dem som ränta på statsobligationerna, blev visserligen en orättmätig kapitalistisk utsugning av arbetet, men den blev dock så mycket mindre än den vinst, som tillfaller kapitalet, om icke inlösnings företages. Och en sådan inlösnings menar man vara möjlig.

Frågan blir då, säger man, om man tillvidare skall nöja sig med att beröva kapitalisterna de 4/5 delarna av deras orättmätiga profit, eller om man skall låta dem plundra samhället oavkortat. Under förutsättning av, att en konfiskering icke kan genomföras, men att en inlösnings låter sig realiseras, så torde varken socialismen eller samhället vara synnerligen tjänt med ett principrytteri, som överlämnade 450 millioner i vinst till kapitalisterna, när man kan indraga denna summa till samhället. En inlösnings under sådana förutsättningar, torde i alla fall vara ett steg mot kapitalismens avprofitering, och bör å andra sidan icke förhindra en fullkomlig konfiskering på ett senare stadium, säger man.

Resonemanget synes bestickande. Vore det verkligen så, att man hade att välja mellan en indragning av 4/5 av kapitalprofiten eller ingen indragning alls, så måste även de värsta principryttarna komma i en allvarlig knipa. Men man måste komma ihåg, att det kapitalistiska parlamentet icke beslutar en sådan åtgärd utan att därtill bliva tvingad genom massornas tryck, genom en massaktion, som framkallade en revolutionär situation. Under sådana omständigheter borde en revolutionär massaktion kunna genomdriva samma socialekono-

miska resultat utan att skapa ett inlösningsprejudikat, som måste få högst betänkliga konsekvenser.

Inlöste staten den ena kapitalisgruppen måste den i framtiden förfara på samma sätt med andra grupper för att icke begå en orättvisa. Men därigenom kom den faktiskt att knäsetta den statliga utsugningen av arbetet till förmån för kapitalisterna.

Här i Sverige verserar det rykten om att staten skulle ligga i underhandlingar med Grängesbergsbolaget om inlösnings av aktiekapitalet för omkring 825 millioner kronor. Hur långt ryktena äro sannfärdiga lämna vi därhän, men enligt dessa skulle staten lämna aktieägarna statsobligationer för summan. Dessa obligationer skulle av staten förräntas med 5 1/2 procent, eller med en summa av över 45 millioner pr år.

Varifrån skulle nu dessa 45 millioner tagas? Naturligtvis från gruvsdriften. Om "arbetet är källan till all rikedom", måste således denna summa utredas av det produktiva arbetet. Gruvarbetarna skulle fortfarande bli plundrade på resultatet av sitt arbete, och staten garanterade de forna kapitalisterna denna utplundring. En sådan "socialisering" måste arbetarna naturligtvis betacka sig för.

Om det skulle befinnas vara lämpligt att lindra födslovåndorna vid det nya samhällets framträdande genom viss skonsamhet mot besittarna, och därigenom måhända också framskynda det socialistiska tillståndets förverkligande, så måste man finna annan form än inlösnings, ty inlösnings betyder endast arbetets utsugande under nya former.

PRODUKTIONSRADET.

För att den samhällseliga produktionen verkligen skall kunna organiseras med hela samhällets väl för ögat, måste arbetarna redan nu börja att skapa den nya produktionsorganism, som skall taga arvet efter kapitalismen.

Producenterna måste övertaga produktionen, det vill säga, arbetarna måste övertaga fabriker och verkstäderna och kommunikationsmedlen.

På varje arbetsplats måste det bildas en sammanslutning av arbetarna, en sammanslutning, som blir cellen i den stora sociala produktionsorganismen. I de fackliga organisationerna ha arbetarna redan organ, som kunna utvecklas och utökas till en produktionsorganism för det framtida samhällets behov.

Ett av de nya organ med vilka de fackliga kamporganisationerna måste kompletteras för att bli en produktionsmekanism *up to date*, det är *driftsrådet*, *produktionsrådet* eller *fabriksrådet*, vad man nu vill kalla det. Driftsrådet, och arbetarnas kontroll över industrien genom detta, är det sista krav, som den tillbakaträngda tyska revolutionen nu kämpar en förtvivlad kamp för. Driftsrådet, eller fabriksrådet har blivit en institution under den ryska revolutionen. Driftsrådet och kontroll över industrien har blivit ett internationellt fältrop bland arbetarna. Och likväl måste man konstatera, att denna tanke mötes med en viss misstänksamhet hos de svenska arbetarna, en misstro, som i första hand har sitt upphov i den sympati, varmed tanken

om driftsråd och "industriell demokrati" mötes av politikerna i landet. Arbetarna, som lärt sig genom en lång och bitter erfarenhet, att betrakta allt, som kommer från politiskt håll med misstro, äro rädda för ett bakhåll, och det är mycket sunt, att de äro lite misstänksamma.

Isynnerhet torde statsminister Edéns tal i Göteborg sommaren 1919 hos arbetarna framkallat en stark misstro mot de av honom föreslagna industriråden, och helt naturligt. Skulle råden konstitueras på det sätt, som statsministern tänkt sig, och deras verksamhet begränsas i enlighet med hans förslag, så har arbetarna all anledning att betacka sig. Herr Edéns driftsråd skulle — enligt hans eget uttalande — bli "av helt annan beskaffenhet än de, som skapats i industriländerna". De skulle icke bli instrument i en socialiseringsprocess. Premisserna för de dåvarande regeringspolitikernas sympatier för driftsråden var, att dessa skulle bli led i en "samverkan mellan företagare och arbetare inom industrien, vilken, på samma gång den är egnad att befordra en rationell utveckling av produktionen och *ej inkräktar på arbetsgivarens rätt att utöva den ekonomiska ledningen*, avser att bereda arbetarna en ställning, som betryggar deras medinflytande på arbetsförhållandena". Driftsråd skapade från sådana utgångspunkter, gör arbetarna rätt i att betrakta med all möjlig misstänksamhet. Sådana driftsråd kunna icke gagna arbetarna, och det inflytande arbetarna skulle tillerkännas, det behöver de alls icke tillerkännas genom lagstiftningen, ty det har de redan genom sina fackliga och ekonomiska organisationer.

I det hela taget kan man icke vänta något gott från lagstiftarnas sida. Ingen lagstiftning i världen kan ropa till liv sådana organ, som arbetarna behöva i kampen för kapitalismens övervinnande.

Arbetarna har en hårdhänt erfarenhet av, att när det gäller kamp mot kapitalismen, så måste denna kamp föras av arbetarna direkt och av organ som direkt skapats av arbetarna.

För att arbetarna skola kunna tillkämpa sig en verklig kontroll över industrien genom driftsråden, fordras det först och främst, att arbetarna ha förståelse för driftsrådets betydelse, och att arbetarna själva fordra dessa råd.

Om arbetarna icke kräva dem — vad kunna de så nytta? De bli då döda paragrafer i lagboken, skelletter utan kött och blod, eller i bästa fall inregistreringsapparater och byråkratiska inrättningar utan värde.

Ett driftsråd kan aldrig bli ett instrument i klasskampen utan att detta driftsråd är en produkt av arbetarnas kamp och vilja.

Låt oss göra ett tankeexperiment. Låt oss antaga att den lagstiftande församlingen för en fyratio år tillbaka vädrat fackföreningarnas oundvikliga kommande, och att den då genom ett lagbud sökt framskapa dessa organisationer innan arbetarna själva skapat dem, så som man nu tydligen ämnar proba med driftsråden. Är det någon som tror att dessa fackliga organisationer kunnat skapas genom ett lagbud? Finns det någon som inbillar sig, att man kan skapa ett socialt organ, en levande organism genom ett dekret? Måhända hade man genom en lag kunnat tvinga arbetarna att inskriva sig i fackföreningarna, men dessa organisationer hade icke kunnat få någon betydelse, så länge icke arbetarna hade någon förståelse för deras brukbarhet. Och denna förståelse kunde endast skapas genom en långsamt inhämtad praktisk erfarenhet.

Först genom arbetarnas enhetliga vilja till kamp mot utsugarna kunde de fackliga organisationerna bli vapen i befrielsekampen. Endast i den mån ar-

betarna lära sig bruka driftsråden som hävstänger till att lyfta det kapitalistiska utsugarväldet ur sina hakar, kunna driftsråden bli levande organ, kamporgan mot kapitalismen. Varje organism måste ha en levande anda och en medveten vilja ingjuten i sig för att kunna leva ett helt liv. Och denna levande anda och klara vilja kan endast komma från arbetarna själva. Ingen lagstiftning i världen kan skänka den.

Därför kan driftsråd endast bli av betydelse för arbetarna, när arbetarna själva besluta att skapa sådana driftsråd och påtvinga arbetsköparna sin vilja. Endast genom den makt, arbetarna kunna uppbringa genom sina organisationer, kunna de bruka driftsråden som sina organ.

Politikerna, som funnit driftsråden bliva en oundviklig nödvändighet, diskutera också maktområdet för dessa råd. Hur långt skall man i lagen tillerkänna dem rätt till inflytande? Skola de endast tillerkännas medbestämmanderätt på själva arbetsvillkoren? Eller skola de också tillerkännas medinflytande på den tekniska och ekonomiska ledningen?

Det kan vara arbetarna alldeles likgiltigt, hur långt det behagar herrar politiker att fixera driftsrådets maktområde. Arbetarna befinna sig i en permanent kamp mot själva utsugningssystemet, och de komma icke att stanna denna kamp, förr än utsugningen blivit fullständigt avskaffad. I sin kamp kommer arbetarna att bruka sig av driftsråden som instrument, och maktområdet för driftsråden kommer att bestämmas av styrkeförhållandet mellan arbetare och kapitalister. Maktområdet kommer att bestämmas av den kraft, som arbetarna kunna mobilisera genom sina ekonomiska kamporgan. Om lagen bestämmer en viss gräns för driftsrådets inflytande, komma arbetarna själva att ständigt flytta denna gräns allt längre och längre i det

praktiska livet utan någon som helst hänsyn till lagens bestämmelser.

Endast och allenast genom arbetarnas klara viljan och målmedvetna strävande kan driftsråden bli organ i befrielsekampen. Därför har lagstiftningen varken någon betydelse för deras tillkomst eller deras aktionsradie. Vill arbetarna själva skapa dessa driftsråd, så bli de en makt som står bakom dem; vilja de det icke, så förmår ingen lagstiftning i världen giva dessa råd ett verkligt levande innehåll.

Driftsråden måste skapas av arbetarna, om de vilja bygga upp en ny produktionsorganism, som kan undantränga kapitalismen. När arbetarna skola övertaga den fabrik, i vilken de arbeta, så måste de sammansluta sig på denna fabrik. På sina håll har man redan dessa sammanslutningar. Verkstadsklubbar inom verkstadsindustrien äro sammanslutningar, som omfatta alla arbetare vid fabriken. Men när arbetarna vid en fabrik sammansluter sig med det slutliga målet för ögat, att övertaga fabriken produktions, så måste de ha ett organ, ett fabriksråd eller driftsråd, som representerar arbetarna och förbereder övertagandet. I förberedelsearbetet måste också ingå uppsugandet av teknisk och ekonomisk insikt för fyllandet av den framtida uppgiften. Driftsrådet, som skall tillkämpas kontrollrätt redan över den kapitalistiska driften, blir det naturliga organet i detta avseende. Det är ett nödvändigt led i den socialistiska produktionsorganismen, ett led som man icke kan komma förbi. Därför måste arbetarna redan nu taga itu med skapandet av dessa råd.

Men driftsråden måste vara länkar i arbetarnas ekonomiska org. och erkännas av denna. Ett rådssystem, som icke är förankrat i de ekonomiska kamporganisationerna, är ganska värdelöst, enär det bara blir ett slags förtroendemannasystem, utan organisationer bakom sig.

Det blir ett huvud utan kropp. Det kan väl tala, men det har ingen rörelseförmåga och inga lemmar med vilka det kan gripa fast de gensträviga arbetsköparna. När sådana driftsråd framställa krav, komma de att bli utskrattade, och arbetsköparen kommer att förklara dem, att han tänker göra, som det behagar honom. Först när det bakom driftsråden står arbetareorganisationer, beredda till kamp, först då blir det någon mening med råden, och först då kan en effektiv kontroll upprättas.

* * *

Gent emot driftsråden göres det en invändning, som åtminstone inte är utan sken av berättigande. Man säger: "Representanterna i driftsråden skola komma att korrumpas, alldeles som representanterna i de lagstiftande församlingarna. I det ena som det andra fallet sättes arbetarnas representanter in i borgerliga institutioner, måste anpassa sig efter borgerliga förhållande, kommer i kontakt med borgerliga korrupsionshärdar och bli fördärvade".

Man måste ju erkänna, att det kan ligga en viss fara här. Men är man på förhand uppmärksam på denna fara och genast går problemet in på livet, så skall man otvivelaktigt kunna övervinna den.

En väsentlig skillnad finns det mellan de båda paralleller, som uppdrages i den ovan relaterade invändningen. Representanten till den lagstiftande församlingen sändes av sina väljare bort till en främmande plats, till den stad där den lagstiftande församlingen har sina sammanträden. Han kommer således fullkomligt bort från sina väljare, mister kontakten med dem. I sitt nya liv kommer han in i en helt ny miljö, vars påverkningar han icke kan motstå. Han blir korrumpad.

Medlemmen av ett driftsråd stannar däremot på arbetsplatsen. Han står varje dag direkt i kontakt med

sina väljare och under deras kontroll. En driftsrådsmedlem bör kunna väljas och entledigas efter väljarnas önskan. Så snart en driftsrådsmedlem icke längre motsvarar arbetarnas fordringar, återkallas hans val, och en annan utses i hans ställe. Arbetarna ha således tillfälle att genast korrigerera sina representanter så snart korruptionstendenser skulle börja visa sig. Med ett sådant system torde man med lätthet kunna övervinna de vådor, som man dock icke får förbise.

* * *

Men, frågar man, hur skulle väl arbetarklassen någonsin bli i stånd att tillkämpa sig kontroll över produktionen? En kontroll, icke bara till namnet, men en kontroll, som verkligen kunde leda till det kapitalistiska samhällets övervinnande? Kan man egentligen tänka sig andra vägar än den parlamentariska med sina små lagreformer, som aldrig leder till annat än konserverandet av det borgerliga samhället, och som låter borgarsamhället uppsluka de representanter, som arbetarna välja, och avlägsna dem från det socialistiska arbetet genom att giva dem en samhällsbevarande post att sköta? Eller också den katastrofala vägen, som från början inriktar sina strävanden att med ett våldsamt avgörande slag sätta kapitalismen ur stridbart stånd?

Jo, otvivelaktigt kunna arbetarna uppnå en sådan kontroll om de bli tillräckligt starkt organiserade. Men arbetarna måste då lägga ned ett intensivare arbete på organiserandet av de ännu utanförstående. Redan finns det exempel från en del länder, som visa, att arbetarna kunna i sina organisationer samla praktiskt taget varanda man. Dessa exempel böra kunna följas inom alla industrier. Läger man ned ett ordentligt, planmässigt arbete, så bör det icke längre vara någon omöjlighet att sammansluta arbetarna i industriella organi-

sationer så, *att dessa organisationer taktiskt inneha ett mot kapitalismen riktat monopol på arbetet, var och en inom sin industri.*

Har arbetarna uppnått denna ställning och lärt sig betydelsen av solidaritet i kampen, vilket man ännu i en sorglig grad icke förstår, så torde det icke kunna vara delade meningar om, att arbetarna kunna tillkämpa sig kontroll över industrien.

* * *

Nåväl, för arbetarna gäller det att taga fast på erövrandet av kontrollen på ett praktiskt sätt. För en tio femton år tillbaka fanns det arbetsplatser på vilka arbetarna kommit överens med arbetsgivarna om, att inga andra än organiserade arbetare skulle få lov att sysselsättas. Det vore en praktisk reform för organisationerna att åter börja genomföra. Genom att alla arbetarna nödgades ansluta sig till organisationen, skulle *arbetarna snart få kontroll över allt arbete.* De skulle snart ha monopoliserat arbetet, och därigenom vunnit en stark position gent emot arbetsköparna.

Olyckligtvis försvunno dessa avtal, som föreskrev, att endast organiserade arbetare skulle anställas. Den ledning, som den svenska fackföreningsrörelsen i så många avseenden varit underkastad, lyckades att slå ihjäl denna princip genom att erkänna en rent fientlig princip, i det man åt arbetsköparen överlämnade såväl rätten att antaga och avskeda arbetare (utan åsiktsförföljelse), samt "leda och fördela arbetet".

Det är jämmerligt, att en arbetareorganisation på detta sätt skall ha komprometterat sig själv och demonstrerat sin servila underkastelse. Genom att tillerkänna kapitalisten rätten att ensamt leda och fördela arbetet, gav man den kapitalistiska planlösheten och det kapitalistiska profitsystemet morallisk sanktion.

Man markerade, att den produktiva verksamheten var något, som endast angick arbetsköparen, att det således var hans *privata* angelägenhet, och att arbetarna icke hade någon rätt att blanda sig i det. Om de män, som utan protester uppgav arbetarnas rätt till medinflytande (det måste ju ha funnits en tendens bland arbetarna efter att tillkämpa sig sådant, eftersom arbetsköparna begärde ett erkännande om motsatsen) hade haft en liten smula framtidsblick, en liten smula idealism, en liten smula socialism i blodet, så hade de kämpat till det yttersta för att motsätta sig en sådan överenskommelse. Produktionen kan naturligtvis icke vara ett kapitalistiskt privatintresse. Det är i första hand ett samhällsintresse; ledandet och fördelandet av arbetet inom produktionen borde i första hand tillkomma dem, som producerar — arbetarna. Hur långt bortom flödet de svenska fackföreningsledarna varit i detta avseende visas bäst av de internationella strömningar, som nu framsprungit, med krav om arbetarnas kontroll över produktionen. Det kunde vara på tid, att de fackliga organisationernas ledning ryckte upp sig och räddade, vad som ännu räddas kunde av sitt anseende.

Arbetsorganisationerna måste öppet proklamera, att produktionen icke är och icke kan få behandlas som ett kapitalistiskt privatintresse, men att det i allra högsta grad är ett samhällsintresse, som måste förvaltas för samhällets bästa, och att därför de enskilda privatkapitalisterna icke kunna få lov att ha hand om den, och att inga äro mera skickade till förvaltningsvärvet än producenterna själva, som genom en sådan förändring befrias från slaveriet under den kapitalistiska utugningen, återvinner den frihet de så länge varit berövade och blir sina egna herrar.

Cellen i den nya produktionsorganism, som måste skapas, måste bli fabriken, verkstaden, arbetsplatsen.

På varje arbetsplats tillsättes ett driftsråd, som väljes av arbetarna, handens och hjärnans tillsammans. Medlemmarna i detta driftsråd måste få rätt att få tillgång till driftens räkenskaper när helst de så fordra. De skola revidera bokföringen, kontrollera ingångna leveransavtal, kontrollera den kommersiella och tekniska driften, övervaka att varuprisen hålles på en sådan nivå, att icke oblyga vinster uppstå. De skola först och främst vara arbetarnas representanter och tillvarataga deras intressen.

Gäller det en större drift, måste representanterna i driftsrådet utses från de olika avdelningarna, ingenjörsavdelningen, kontorsavdelningen, ritavdelningen, transportavdelningen, de olika verkstadsavdelningarna, så att alla de olika arbetarintressena blevo representerade.

Driftsrådet skulle vara ansvarigt inför företags arbetare, och var och en av dess medlemmar skall kunna återkallas när som helst av sina väljare och ersättas med annan representant, på det att arbetarna måtte få den största möjliga kontroll, och så att driftsrådet vid varje givet ögonblick på det mäkt trogna sätt representerar meningarna bland arbetarna.

Detta driftsråd, som under den kapitalistiska perioden blir ett arbetarnas kontrollorgan, fortlever in i det socialistiska samhället, som en av arbetarna utsedd ledning, i vars händer driftens förvaltning övergår.

Driftsrådet blir under den kapitalistiska perioden också ett organ i kampen mellan arbetare och kapital. De representanter, som arbetarna välja, bli genom sin kontrollverksamhet insatta i driftens alla detaljer, de tekniska och kommersiella finesserna. De invinna en erfarenhet, som sedan skall komma samhället tillgodo, när arbetarna övertaga driften. De vinna översikt över marknaden, den lokala som den nationella och interna-

tionella. Kort sagt — de förvärva sig småningom all den insikt som kapitalisten eller hans närmaste representant nu har, och utan vilken insikt ingen produktion kan organiseras och ledas.

* * *

När arbetarna nu vilja inrikta sina strävanden på övertagandet av produktionen, till vilket det första steget måste bli kontroll över den kapitalistiska industrien, så måste de målmedvetet söka att frånrycka kapitalisten hans herravälde på arbetsplatsen.

Arbetarna börja exempelvis med att kräva, att själv få välja sina närmaste förmän på arbetsplatsen.

Mången arbetsköpare skall rygga tillbaka för ett sådant förslag som varande rent samhällsomstörtande, som om det varit revolutionen själv. Andra, klokare och förståndigare, skola icke reagera på samma våldsamma sätt. Ty de veta, att en god förman kan befrämja produktiviteten i hög grad, medan det motsatta blir förhållandet med en dålig. Och en god förman är en sådan, som arbetarna ha förtroende för.

Det nyttar föga, om arbetsköparen tillsätter en förman, som varje ögonblick hetsar arbetaren och grälar för att det icke går fort nog. Möjligen visar sig arbetaren flitig, när han tittar på, men så snart han vänt ryggen, kastar han kanske verktygen, svär över och förbannar slaveriet. En förman, som är human i sitt uppträdande, och som förstår att framkalla arbetarens intresse för arbetet (om detta icke är så fullkomligt maskinellt, att även arbetaren är en maskindel med avmätta automatiska rörelser) får arbetet att gå undan på ett helt annat sätt, och det blir gjort något. En förnuftig arbetsgivare skall snart finna, att han får mera utträttat med en förman, som arbetarna har förtroende för, än

med en pådrivare, som arbetarna avsky. Och detta kommer även att bli förhållandet i framtiden, då arbetarna, inriktade på den framtida produktionens övertagande, själva bli intresserade i arbetet på ett helt annat sätt än hittills, intresserade för fortsatt utbildning.

Sedan arbetarna en gång lyckats slå fast, att arbetarna ha en naturlig rätt till att taga del i ledningen av produktionen, fått genomdrivit driftsråd, och börjat skaffa hävd åt rätten att själv välja sina förmän, fortsätter man helt naturligt på den inslagna vägen och fordrar att få vara medbestämmande vid val av ingenjörer och andra arbetsledare, till och med direktörer.

Det är för resten icke så ovanligt redan nu, att arbetarna söka hävda denna princip, fast på ett negativt sätt, genom att fordra en ingenjör, till och med en direktörs avskedande. Jag kommer att tänka på ett sådant fall i Norge, i Haugesund, som ägaren själv berättade för mig. Arbetarna ville icke finna sig i att arbeta under en driftsledare, som var dem fullkomligt osympatisk, och de fordrade, att ägaren skulle anställa en annan direktör för driften. Ägaren ville icke finna sig i detta krav från arbetarna, som han ansåg vara högst oberättigat. "Vart skulle vi då sluta, om arbetarna skulle få tillsätta direktörer", utropade han förskräckt. Men resultatet blev i alla fall, att arbetarna vunno. Ty då ägaren icke ville ge efter, och arbetarna icke ville ge efter, och arbetsplatsen blockerades, så måste ägaren slutligen bekväma sig till att sälja fabriken, då han icke kunde låta hela sin förmögenhet ligga som dödt kapital. Så kommo arbetarna tillbaka under en annan direktör, som ådagalade mera förståelse gent emot arbetarna.

Exempel på att arbetarna strejkat bort ingenjörer och andra arbetsledare äro ju icke så sällsynta. Och detta är endast den negativa sidan av den princip, som

arbetarna måste skaffa hävd genom praktisering: att själva välja även den högre arbetsledningen.

Detta kan naturligtvis icke göras, utan att arbetarna ha en mycket stark organisation bakom sig, en organisation så omfattande, att den praktiskt taget har monopoliserat allt arbetet inom sin bransch. Har organisationen utvecklats sig dit, så innebär det, att arbetsköparna icke kunna skaffa sig arbetskraft utanför organisationerna. En blockad från organisationernas sida skulle innebära ett komplett stillestånd för företaget i fråga, och arbesköparen skulle slutligen nödgas att finna sig i det oundvikliga.

DEN TEKNISKA ARBETSLEDNINGEN.

Ett av den sociala revolutionens svåraste och viktigaste problem är tillvaratagandet av den vetenskapligt utbildade arbetsledningen. Den väg, man till en början beträdde i den ryska och ungerska revolutionen, är högst onaturlig och praktiskt oframkomlig. Där satte arbetarna sig i besittning av fabrikerna och produktionsinstrumenten och kastade ut ingenjörerna och den vetenskapligt bildade arbetsledningen.

Med hänsyn till produktionsprocessen är det onaturligt att utestänga hela denna samlade fond av teknisk och ekonomisk insikt och erfarenhet. Att avskära denna så ytterst viktiga produktionsfaktor från det skapande arbetet är att halvt begå självmord.

Det visade sig också praktiskt ogörligt både i Ryssland och Ungarn. Man måste med eller utan våld och påtryckningar av rigoriösaste slag föra arbetsledningen tillbaka till fabrikerna och företagen. Här visade det sig emellertid, att dessa först lockoutade och sedan tvångsmobiliserade arbetsledare förstodo att sabotera produktionen, därför att de voro fientliga till revolutionen. Denna sabotage blev farligt effektiv, och sovjetmakten måste slå in på en annan taktik. Genom att giva produktionsledarna betydande ekonomiska fördelar måste man söka intressera dem för produktionen under de nya samhällsförhållandena. Man kunde således icke undvara denna vetenskapligt utbildade arbetskraft.

Här är ett problem, som arbetarklassen måste övervinna. Den måste på ett eller annat sätt söka åstad-

komma samarbete med industriens funktionärer, söka intressera dem för den sociala omvandlingen och få dem med i arbetet för denna.

Många tecken ute från de stora industriländerna visa, att detta ingalunda är ett så hopplöst eller oöverstigligt arbete, som det skulle kunna förefalla vid första påseende.

I Tyskland pågår det ett ganska starkt och, så vitt mig bekant, framgångsrikt arbete för organiserandet av funktionärerna inom industrien och de kommersiella företagen efter nästan helt syndikalistiska linjer. Man erinre sig den stora tyska bankstrejken, som var den första stora revolten från funktionärernas sida, där dessa tilltvingade sig betydande medgivanden med avseende på kontrollen över bankverksamheten. Tendensen till samverkan med de organiserade arbetarna är i växande.

I Frankrike har ett sådant samarbete mellan funktionärernas och arbetarnas organisationer redan inletts genom skapandet av Arbetets ekonomiska råd. På initiativ av C. G. T. (den franska landsorganisationen) har det tillsatts en stor kommission med representanter från C. G. T., från teknikernas och ingenjörernas förbund, från de kooperativa sammanslutningarna, som representanter för konsumentintressena, samt från de offentliga funktionärernas och embetsmännens sammanslutning. Dessa organisationer, som tillsammans representera mer än 4 millioner medlemmar, skola utarbeta en plan till samhällets rekonstruktion. Här hemma skulle vi säga; till socialiseringens genomförande. Den vetenskapligt utbildade arbetsledningen har här visat en klar förståelse av tidens krav. Den har associerat sig med arbetarna och konsumenterna för att i gemensamhet kämpa för samhällets omdaning från kapitalistisk brist på sam-

hällshushållning till en rationell organisering av samhällets produktionskrafter i socialistisk riktning.

I England umgås man med planer för skapandet av en landsomfattande funktionärorganisation av tekniker, ingenjörer och kommersiella funktionärer, som skall söka samarbete med arbetarorganisationerna. De ledande krafterna för denna rörelse betona, att det icke gäller att skapa en organisation, som skall stå mellan arbetarna och arbetsköparna, men en organisation, som tillsammans med arbetarna skall gripa sig an med lösningen av tidens stora industriella problem. Man må komma ihåg, att denna tendens framträder i ett ögonblick, då de engelska arbetarna börjat arbetet på genomdrivandet av järnvägarnas och gruvornas nationalisering i främsta rummet, och därefter andra industrier. Kontrollen över produktionen och rikedomarnas fördelning genom arbetarna, teknikerna, konsumenterna och samhället — det är den idé, som präglar denna rörelse.

I Spanien förefaller det, som man gick andra vägar till samma mål. Enligt uppgifter synas teknikerna där ansluta sina organisationer direkt till arbetarnas landsorganisation, vilken allt mera tenderar att omfatta alla produktiva element i samhället, både de kroppsarbetande och de intellektuella. Tekniker, läkare, skådespelare, skriftställare, journalister, lärare och andra hjärnans arbetare, ansluta sig direkt till kroppsarbetarnas organisation, som sålunda i sig sammanfattar alla de för det sociala livet något betydande elementen.

Liknande företeelser kunna konstateras i många andra länder, och det är blott en tidsfråga, när alla de "intellektuella" grupperna skola förstå det allt mera trängande behovet av en samhällsomdaning bort från det kapitalistiska profitsystemet. Fortsättes detta sammansmältande av handens och hjärnans arbetare,

skall man för den kommande revolutionen på förhand ha undanröjt ett av de svåraste problemen. Handens och hjärnans arbetare skola stå enigt samlade i det sociala nydaningsarbetet, som oemotståndligt driver hän mot socialismen.

* * *

En annan faktor, som också är värd att taga i betraktande för den vetenskapligt utbildade arbetskraftens invinnande åt den sociala revolutionen, är det nya förhållande, som framträder mellan arbetare och arbetsledare, genom att arbetarna tillkämpa sig rätt att själva välja sina förmän av olika grader. Om dessa val komma att företagas direkt av arbetarna, eller genom av arbetarna utsedda representanter, som somliga mena skulle vara det bästa, anser jag i detta sammanhang vara ganska oväsentligt.

Den tekniske arbetsledaren är för närvarande icke stort annat än en bulvan för arbetsköpareintresset. Förutom sin funktion som teknisk ledare, har han till uppgift att se till, att den manuella arbetskraften utnyttjas på det effektivaste sätt. Det gäller att så vitt möjligt pressa ut sista blodsdroppen ur den köpta arbetskraften. Taylorsystemet, den levande arbetskraftens förvandlande till ett maskinellt redskap, är det modernaste uttrycket för denna strävan. Under sådana förhållanden är det ganska naturligt, att arbetarna betrakta arbetsledarna med misstro, ofta med öppen ovilja. Och under sådana förhållanden blir det naturligtvis också svårt att åstadkomma ett bättre tillstånd med ömsesidigt förtroende.

Detta förhållande förändras emellertid fullständigt från det ögonblick arbetarna tillkämpat sig rätten att välja förmän, verkmästare och arbetsledare. Dessa ha förut varit fullkomligt beroende av arbetsköparna;

sedan arbetarna förskaffat sig rätten att välja sina egna arbetsledare, komma dessa i stället i beroende av arbetarna. Arbetsköparens herravälde över dem är slut, och de få icke längre uppgiften att vara påfösare för kapitalisterna. Det lämnas plats för förtroende och samarbete mellan arbetare och arbetsledare.

Det ligger måhända den fara i detta system, att arbetarna någon gång kunde frestas att välja arbetsledare, icke med hänsyn till deras kapacitet och insikt och duglighet, men med hänsyn i första rummet till huruvida de visade förmåga och vilja att underordna sig arbetarna. Med denna fara måste man vara uppmärksam på från början, och om den föreligger, så finns det dock inget annat sätt att bekämpa den, än genom praktisk erfarenhet. Arbetarna måste lära sig inse, att en arbetsledare visserligen bör vara human i sitt uppträdande, men icke krypande, och att det vid val i första hand måste tas hänsyn till den ifrågasattes kvalifikationer som arbetsledare.

Arbetsledaren skall icke uppträda som herre över arbetaren, men arbetaren skall heller icke uppträda som herre över teknikern, även om de komma i en sådan maktställning, att de skulle kunna göra det. Det måste upprättas ett kamratskap mellan dessa båda produktionsfaktorer, vilket alla parter såväl som samhället i sin helhet skulle ha bäst gagn av.

Arbetarnas tillkämpande av rätten att välja arbetsförmännen och arbetsledarna i allmänhet, öppnar således nya möjligheter för övertvinnande av spörsmålet om den tekniska arbetsledningens förhållande till en social omdaning. Dessa ledares valbarhet och avsättlighet genom arbetarna skall framskapa ett samarbete mellan ledare och arbetare, som småningom kommer att sammanmälta de båda faktorerna till en enhetlig strävan

efter den kapitalistiska rovdraftens utskiljande från det produktiva livet.

Genom detta sammansmältande av arbetarnas och arbetsledarnas intressen och dagliga gärning, sammansmältes alla de för det produktiva livet väsentliga faktorerna, och när man är nog stark att lockouta kapitalisterna, sitter man inne med alla förutsättningar till att kunna övertaga produktionen och organisera den rationellt till hela samhällets fromma.

VINSTDELNING.

"Del i driften" får icke betyda "del i vinsten". Del i driften betyder endast, att arbetarna börja göra sig redo för sin stora historiska mission: att ersätta kapitalisterna vid förvaltandet av industrien, att de taga del i driftens tekniska ledning. och att de pålägga den kapitalistiska ledningen vissa restriktioner i dess exploatering. Del i driften får icke komma att betyda, att arbetarna solidarisera sig med kapitalisterna, så att de bli ansvariga för den kapitalistiska driften. Arbetarnas ansvar kan icke sträcka sig längre än till den bestämda fixerade delningen av förvaltningen, som upprättats mellan kapital och arbete. Arbetarna måste ständigt och klart, ställa sig på klasskampens ståndpunkt. De etapper, som man då och då uppnår under marschen framåt, får endast vara skyttegravar, i vilka man gräver ned sig till nästa framstormande. Del i driften får absolut icke förvandlas till del i vinsten.

Arbetarnas andel i vinsten är egentligen en gammal kär tanke hos arbetsköparna. Det är kapitalismens sista ankarfäste. Kunde det lyckas att locka arbetarna till något sådant, så vore profitsystemet räddat för lång tid framåt. Vad skulle egentligen en sådan förändring betyda? Det skulle betyda, att kapitalismen blev förankrad i arbetarnas sinnen. Det skulle betyda, att varenda arbetare blev en liten "kapitalist", i varje fall kapitalistiskt intresserad. Det skulle — åtminstone för en tid — vara ett förträffligt motgift mot socialismen.

Ett ödesdigrare missgrepp än detta skulle icke kunna tänkas från arbetarklassens sida. All idealism skulle bäras till graven, och arbetaren skulle gripas av den kapitalistiska vinningslystnaden, endast tänkande på egen fördel. Och skjutande alla samhällsintressen till sido, skulle han kasta sig in i den allmänna konkurrensen för att själv kunna vinna de största möjliga fördelar.

Förre finansminister Adelswärd framlade redan för ett tiotal år tillbaka en plan till vinstdelning, men den mötte endast bitter kritik från arbetarnas sida, och herr Adelswärd sökte aldrig förverkliga den vid sina egna fabriker. Nu, när projektet om arbetarnas del i driften börjat bli ett aktuellt spörsmål, nu börjar vinstutdelningsprojekten åter dyka upp. Det är att hoppas, att arbetarna icke skola låta lura sig i denna fälla, men förstå att under agnet sitter kapitalismens grova krok. Fastnar man först på den, så kommer det att kosta mycket lidande och mycken möda, innan man åter kan komma loss.

Del i vinsten skulle ofelbart leda till ett fortsättande av den kapitalistiska *pristörhöjningspolitiken*, medan arbetarna däremot böra eftersträva en *prisnedsättningspolitik*.

Del i vinsten skulle medföra större fara för skapandet av rivalitet och stridande intressen mellan de olika produktionsgrupperna. De gamla skråintressena skulle få ny näring. Det ena facket skulle lättare drivas till förbättrandet av sin yrkesgrens ekonomiska höjande utan hänsyn till andra arbetsgrenar, medan man i stället borde inrikta strävandena på en klarare socialistisk aktion, gående ut på ett nedprässande av de allmänna levnadskostnaderna, en aktion, som icke bara bringade ett begränsat fack nya fördelar, men som bringade fördelar åt alla samhällsmedlemmar.

De engelska gruvarbetarna, som fordra gruvornas nationalisering, ha varit erbjudna andel i vinsten. Men, besjälade av den rätta sociala andan, ha de avböjt förslaget och hållit stånd mot den kapitalistiska lockelse, som låg däri. Hade de accepterat förslaget, skulle resultatet blivit det, att de engelska gruvarbetarna och gruvägarna blivit sammanslutna till en mäktig trust, som enväldigt exploaterat både Englands och det övriga Europas konsumenter. De engelska gruvarbetarna ville emellertid icke befästa gruvkapitalismen, de vilja avskaffa den till förmån för alla samhällsmedlemmar.

DET INDUSTRIELLA SAMARBETET.

För att samhällsordningen, den sociala revolutionen, skall kunna genomföras segerrikt och lyckligt, måste den organiseras. Man har talat en hel del om revolutionen inom den tillryggalagda arbetarrörelsen, men man har försummat att organisera den. Man har huvudsakligen tänkt sig den som besittningstagandet av den politiska makten, som en kupp, en plötslig revolutionär aktion, som skulle kasta det gamla samhället ur sina banor och i ett raskt tempo bjuda det revolterande proletariatet socialismens mogna frukt.

Denna revolutionarism måste numera betraktas som fullkomligt föråldrad. Hela den erfarenhet som de ryska, ungerska och tyska revolutionerna bjuder oss, vittnar om nödvändigheten av att arbetarklassen organiserar den sociala omdaning, och att detta i första hand måste göras på det ekonomiska området.

Den politiska kuppen är negativ; arbetarnas revolution måste bli konstruktiv. Redan inom ramen av det kapitalistiska samhället måste den organism växa fram och utveckla sig, som skall taga död på kapitalismen. Endast i den mån denna organism växer sig stark och kampduglig, men framförallt förvärvar kapacitet till att organisera och leda produktionen, endast i den mån är revolutionen möjlig.

Denna organisering av revolutionen måste börja på arbetsplatsen. Arbetarna på varje enskild fabrik, verkstad eller arbetsplats, måste på allvar taga upp den till behandling, vad just de skola göra för socialiseran-

det av den speciella driften. Vilka krav socialismen just ställer på dem. Och hur de på bästa sätt skola förbereda sig till övertagandet av verksamheten.

Här fordras — som redan betonats — ett organ, som i allmänhet ännu saknas bland de fackliga organisationerna: en sammanslutning av alla arbetsplatsens arbetare, i vilken alla de i företaget sysselsatta kunna komma samman och diskutera och fatta beslut, som speciellt rör deras arbetsplats. Inom metallindustrin finns dock redan så kallade verkstadsklubbar, som kunna bli sådana sammanslutningar, men i allmänhet saknas de.

Sammanslutningen på arbetsplatsen måste bli urcellen i den nya produktionsordning, som arbetarna måste skapa. Arbetarna skola inrikta sina strävanden just på övertagandet av den kapitalistiska driften, var på sin arbetsplats.

Denna arbetsplatsens sammanslutning tillsätter ett driftsråd, som skall representera arbetarnas samlade vilja. Detta råd skall tillkämpas kontroll över den kapitalistiska industrien, en kontroll som utvecklas stegvis tills kapitalets makt allt mera undantränges av arbetarnas organiserade makt, vilken utveckling slutar med kapitalisternas lockoutande från produktionsprocessen i deras egenskap av kapitalister. Driftsrådet övertar slutligen verksamheten.

Ut från detta produktionsembryo måste man tänka sig hela den samhällliga produktionens organisering, en organisering, som endast kan fullkomnas genom den praktiska erfarenheten, och för vilken man naturligtvis icke kan upprita ett komplett och avslutat system, men för vilken man dock måste uppdraga de yttre konturerna, som så måste sättas under allvarlig debatt.

Arbetarna — handens och hjärnans — måste tillerkännas frihet att själva organisera och bedriva produktionen på varje arbetsplats. De sitta inne med alla för-

utsättningar för att kunna göra det rationellt. Och framförallt måste man bevara deras frihet och icke göra dem till slavar under ett byråkratiskt system.

Driftsrådet, som sättes att leda företaget, väljes således av arbetarna på arbetsplatsen. På mindre verkstäder blir detta en mycket enkel sak. Mera komplicerat blir det, när de gäller en större industri, en mera sammansatt drift.

Vid ett stort metallindustriellt företag exempelvis finns det en mängd olika yrken representerade: det finns svarvare, filare, plåtslagare, montörer, elektriker, modellsnickare, gjutare, målare, bleckslagare etc. Vart och ett fack har en verkstadsavdelning för sig. De äro alla förenade i det, att de alla äro producenter, arbetare vid företaget, men samtidigt ha de alla sina speciella yrkesintressen. Vid de industrier i England, där man redan på detta område invunnit en hel del erfarenhet, har man funnit det vara både rättvist och praktiskt, att varje verkstadsavdelning fick sin eller sina representanter i driftsrådet. Detta råd blev därigenom också en samlare av all sakkunskap vid företaget. Det finns dessutom en ritavdelning, en kontorsavdelning och kanske en ingeniörskår, som alla ha lika anspråk på att bli representerade i driftsrådet.

På sådana större industriella företag nöjde man sig heller icke med bara en sammanslutning för alla arbetarna vid företaget. Vid sidan av denna organisation hade man också klubbar för de olika verkstadsavdelningarna, där de olika fackens utövare samlades för att diskutera arbetet på sitt speciella område, hur det skulle kunna organiseras mest effektivt, vilka förbättringar i tekniskt avseende, som kunde genomföras för höjandet av produktionen, vilka sanitära vådor deras speciella arbete bjöd, och hur de skulle bekämpas etc. Och

dessa specialklubbar utsåg så var sina representanter i driftsrådet i viss proportion till arbetarnas antal.

Genom detta direkta val av driftsråd, som ständigt står under arbetarnas kontroll, torde kravet på självstyrelse och frihet kunna anses tillfredsställt, då samtidigt varje företag tillerkännes rätt att själv organisera sin verksamhet.

Dessutom väljes förmän för varje avdelning direkt av arbetarna.

Väljes en verkställande direktör för företagens kommersiella skötsel (i mycket stora företag kanske två eller tre) kan denna antingen väljas direkt av arbetarna eller indirekt genom driftsrådet, vilket som kan finnas praktiskt. Ställes en person i spetsen för företagens tekniska ledning, kan det förfaras på enahanda sätt.

Generalförsamlingen av alla vid företaget anställda måste alltid bli företagens högsta myndighet.

I stora drag torde ett företag kunna organiseras på detta sätt, naturligtvis alltid med de modifikationer den speciella driften fordrar, och alltid med anpassning efter de invunna erfarenheterna.

* * *

Men ett lands hela produktiva verksamhet måste organiseras socialt, d. v. s. så, att den på det mest ändamålsenliga sätt förmår att fylla de samhälleliga behoven. Ett intimt samarbete måste skapas mellan de olika företagen inom samma industri efter industriella linjer, och samarbete mellan företag inom olika industrier måste organiseras efter geografiska linjer.

Alla sockerfabriker exempelvis sammanslutas i en industriell organisation, med uppgift att i görligaste mån tillfredsställa landets behov av socker.

Här tillsattes exempelvis ett översta industriråd, som fick till uppgift att harmoniskt organisera samarbete mellan de olika sockerfabrikerna och tillse, att alla de

nya erfarenhetsrön, man gjorde på en plats, eller alla de tekniska förbättringar, man genomförde, genast blevo delgivna de övriga fabriker, så att hela industrien ständigt hölls på den högsta möjliga produktionsplan. Det kunde också ha till uppgift att organisera distributionen från fabriker på det bästa sätt för undvikandet av all överflödig transportverksamhet.

Under nuvarande förhållande är det ju ofta, att man från de olika fabriker inom nästan alla industrier distribuerar fullkomligt planlöst. Ett fabrikt sändes från Skåne till Norrland till en grossist, och denne sänder måhända varan åter ned till Skåne till den slutlige köparen. En fabrik, som framställer samma vara i Norrland säljer kanske sina produkter till södra Sverige. På detta sätt spilles det ofantligt mycket arbete och åstadkommes meningslösa kostnader. Sådant slöseri skulle emellertid lätt kunna övervinnas genom en rationell organisering av industrien och samarbete mellan de olika produktionsorterna.

Detta industriråd kunde väljas antingen direkt genom allmänt val inom industriens alla arbetare; eller indirekt genom att varje fabriks driftsråd utsåg representanter till det; eller som ett tredje alternativ, att dels driftsråden utsåg representanter och dels arbetarna direkt valde representanter. På detta senare sätt fick arbetarna direkt inflytande på industrirådets sammansättning, och dels fick man representanter från de olika fabrikers driftsråd.

Inom andra industrier, som äro mera omfattande och sysselsätter flera arbetare, som exempelvis verkstadsindustrien, kräver den industriella organisationen flera mellanled. På de större platserna finns en massa olika företag inom industrien. Här borde redan ett visst lokalt samarbete kunna etableras för koncentrerung av industrien, utrangering av fabriker med dåliga

lokaler och dåligt maskineri och verksamhetens överflyttande på de mera moderna och bättre tekniskt utrustade.

Måhända kunde detta lokala samarbete bäst organiseras distriktsvis, så att de industricentra, på vilka fanns en större metallindustriell verksamhet, blev centrala för ett distrikt, till vilket alla omkringliggande metallindustriella företag på landsbygden anslöt sig.

I spetsen för denna distriktsorganisation sattes ett distriktsråd förslagsvis valt dels direkt av alla industriens arbetare inom distriktet, dels indirekt genom driftsråden. För att även här de olika facken skulle få sina speciella intressen representerade, kunde man tänka sig, att de representanter, som insattes genom direkta val bland arbetarna, kunde företagas yrkesvis, så att varje yrke eller specialgrupp fick sin representant i distriktsrådet.

Slutligen organiserades det industriella samarbetet för hela landet genom en industriell landssammanslutning, i vars spets man satt ett industriråd. Detta kunde förslagsvis väljas dels direkt av arbetarna, så att även här de olika specialintressena och fackkunskaperna blevo intresserade, och dels indirekt genom distriktsråden.

En sådan industriell organisation skulle få till uppgift att rationellt organisera hela industrien, koncentrera och specialisera för att vinna största produktivitet och genomföra en viss standardisering av produktionen i samma syfte. Den allmänna konkurrensen eller det allmänna kriget mellan de kapitalistiska företagen bortföll och därmed det oerhörda slöseri, detta system innebär. Industriens arbete skulle bli mycket mera fruktbärande. Man skulle inrikta alla strävanden på att åstadkomma den största möjliga avkastning med de minsta möjliga kostnader och det minsta möjliga för-

bruk av levande och maskinell arbetskraft under produktionsförhållande, som i högsta möjliga grad tillfredsställde arbetarna och skapade arbetsglädje. Nationalekonomiskt skulle en rationell organisering betyda en oerhörd vinst.

* * *

I spetsen för hela den nationella produktionen kan sättas ett representantskap för alla de olika arbetsgrenarna eller ett översta industriråd, som får i uppdrag att organisera ett harmoniskt samarbete mellan de olika industrierna.

Dessa råd av olika grenar måste dock endast betraktas som exekutivorgan för ett klart avgränsat program. Producenternas generalförsamlingar måste på de olika stadierna alltid ha det avgörande ordet. Generalförsamlingen av arbetarna på den enskilda fabriken eller företaget, distriktskongressen av industriens arbetare över distriktsrådet (om sådan kongress ansågs nödvändig); landskongressen inom varje industri över industrirådet; slutligen kongressen av alla de producerande arbetarna över hela landet och alla industrier som högsta institutionen.

* * *

Här skapades det slutligen ett arbetets parlament, en representation för hela den arbetande, producerande, värdeskapande och samhällsnyttiga arbetarklassen. Genom en sådan organisation skulle man rationellt kunna ordna ett lands hela produktiva liv med uteslutandet av alla samhällets drönare och parasiter.

Dessa organ måste skapas redan nu inom det kapitalistiska samhällets räm, för att man skall kunna bygga grunden till det nya samhällets produktionsordning. På arbetsplatsen bör skapas den nödvändiga

sammanslutningen av arbetarna och för övrigt bära de redan existerande fackliga organisationerna kunna anpassas till att övertaga uppgifterna. Men enighet måste skapas bland arbetarna, som nu stå splittrade i olika organisationer. Ett enigt samarbete mellan producenterna är en nödvändig livsbetingelse. Men denna enighet skall komma av sig själv, när arbetarna bara på allvar gå igång med socialiseringsarbetet, gå i gång med organiserandet av samhällsordningen.

Den samlade producentorganisationen, som tillkämpat sig kontrollen över industrien och de produktiva företagen, blir en mäktig sammanslutning, en sammanslutning, som med framgång kan bjuda staten spetsen, om denna skulle försöka hindra utvecklingen.

FARAN FÖR CENTRALISATION.

Här kan det emellertid resas berättigade invändningar. I Amerika strävar de syndikalistiska arbetarna i *Industrial Workers of the World* efter en industriell revolution med en stark koncentration av den industriella produktionsorganisationen. De betona starkt nödvändigheten av industriens rationella organisering under gemensam ledning. De tänka sig arbetet uppdelat på olika industridepartement, och de olika industridepartementen sammanfattade i en gemensam centralorganisation eller centralledning. Organisationen av arbetet skall icke stanna vid de nationella gränserna, den skall göras internationell, så att varje lands industridepartement anslutes till ett motsvarande internationellt industridepartement med en internationell ledning för samtliga olika internationella industridepartement.

Här göres nu den invändningen, att ett allt för centraliserat organisationssystem kan giva upphov till en *myndighetscentralisation*, som kan bli en fara för friheten och samtidigt bli ett hinder för det fria initiativet. Det går icke an att underkänna detta argument. Här ligger otvivelaktigt en fara på lur, och det gäller att på förhand vara uppmärksam på den och gardera sig emot den.

"Frihet och välstånd" — så har de franska syndikalisterna definierat målet för de revolutionära socialistiska strävandena, och jag betvivlar, att man kan sätta ett högre mål. Friheten är nödvändig, lika väl som

välståndet är eftersträvansvärt. Men friheten är till och med ännu nödvändigare än välståndet, och man måste med sorg i själen konstatera, hur de rent materiella strävandena efter en fylld matho skjutits fram inom breda lager bland arbetarna på de frihetliga strävandenas bekostnad. Detta är en naturlig följd av å ena sidan det ledareskap, som den materialistiskt betonade socialismen fått över massorna, och å den andra sidan av, att fattigdomen måhända pressar hårdare på massorna än ofriheten. Man kan dock icke förneka, att arbetarna tillkämpat sig ett större mått av frihet genom de olika revolutionerna under de senaste århundradena och det inflytande, dessa erhållit på den allmänna utvecklingen. Men man förbiser allt för lätt att denna frihet kan förloras till och med i ett "socialistiskt" samhälle.

Det socialdemokratiska Erfurterprogrammet definierade slutmålet för proletariats strävan som upphävandet av "varje slags utsugning och undertryckande, det må rikta sig mot klass, parti, kön eller ras". I "Demokrati eller diktatur" betonar Kautsky, att socialismen blott är medel till detta mål. Och i full konsekvens härmed betonar han, att om det skulle visa sig, att proletariats befrielse, såväl som mänsklighetens överhuvudtaget, allenast eller ändamålsenligast stode att uppnå endast på grundval "av privatäganderätten till produktionsmedlen, som ännu Proudhon antog, då måste vi kasta socialismen överbord, utan att dock i ringaste mån uppge vårt slutmål, ja, vi måste göra det just i detta slutmåls eget intresse".

Men för stora massor av arbetare ha begreppen om mål och medel mycket fördunklats. De se exempelvis i socialismen själva *slutmålet* för proletariats strävan. I detta socialistiska slutmål, som för dem icke är etiskt men *materiellt betonat*, ligger den eviga saligheten,

den absoluta lyckan förborgad. För dem blir detta materiella mål självändamål. De äro beredda att godkänna vilka medel som helst för nåendet av målet, de må vara hur brutala och hur *frihetsfientliga* som helst.

Under den materialistiska socialismens påverkan ha de tappat bort den socialistiska idealismen. De tro, att den socialistiska materialismens, den fyllda matheens, magnetiska dragningskraft på deras aptit, är en manifestation av hög och röd idealism.

Denna strömning betecknar dels en dekadans, dels en reaktion och tillbakagång.

Den betecknar en dekadans i så måtto, att det fyllda matträget satts fram på altaret istället för frihetens flammande eld, som blivit makad åt sidan.

Den betecknar en tillbakagång i så måtto, att det fanns en tid, då den socialistiska materialismen icke var det högsta, icke var målet, men var ett *medel till ett högre mål*.

Skall socialismen bli svinavel med fyllda mattråg, där var och en kan stoppa magen mätt, utan att behöva knuffas med grannen vid träget? Jag tror, att en socialism, som har det rågade träget till standartopp med tiden måste komma i misskredit.

Vi lida under ett samhällstillstånd, där elände och klassherradöme är rådande.

I detta samhälle har den härskande kapitalistklassen makten över den undertryckta arbetarklassen. Den ena klassen har fattigdomen och eländet, den andra har välståndet och övernärigen. Den ena klassen arbetar, den andra parasiterar. Den ena klassen utsuger, plundrar och förtrycker den andra.

Den socialistiska rörelsen uppstod ur detta förhållande. Den ville bli en revolt mot allt förtryck, all utsugning. Den ville resa massorna, icke bara mot den materiella utsugningen, men även mot det andliga och

politiska förtrycket. *Människornas frihet var målet. Och socialismen blev ett medel till detta mål.*

Man ville och strävade efter socialismen, därför att man betraktade socialismen som vägen till upphävandet av människans herravälde och förtryck över människan.

Nu håller denna socialistiska idealism på att ersättas med en gristrågsfilosofi. Idealismen ligger begraven långt under den materiella aptiten.

En socialism, som icke håller fast vid frihetens krav, är dekadent.

En rörelse, som under strävan efter att realisera socialismens materiella krav, trampar människornas frihet under fötterna, är dekadent.

Den har tappat bort den socialistiska idealismen för att enbart bygga ett altare åt den socialistiska materialismen. En sådan rörelse har räddat kroppen, men förlorat själen.

En rörelse, som går ut för att nedkämpa ofriheten och förtrycket, och slutar med att själv bli ett instrument till tyranni, den rörelsen har förlorat sig själv, dömt sig själv, slagit över i sin egen motsättning.

Om en socialistisk revolution icke tar sikte på realiserandet av frihet *både* på det andliga och materiella området, är den misslyckad.

Om en socialistisk revolution störtar det kapitalistiska förtryckarsystemet, men blott för att upprätta en materiell socialism och vid sidan därav ett politiskt system, som vilar på tyranni och ofrihet, och sålunda åter upprättar människans herravälde över människan, så är den icke längre någon *hel* socialistisk revolution.

Man måste därför eftersträva en socialistisk samhällsform, som befriar människorna från allt förtryck och all utsugning. Man måste eftersträva det kommunistiska samhället, icke statskommunismen, som blir

tukthussocialism, men den frihetliga, antiauktoritära kommunismen. Endast den kan lämna fritt spelrum för det fria initiativet, för en befruktande verksamhet av folkets skapande krafter, och för individens frihet från regeringsförtryck, från byråkrati och fåtalsvälde. Endast den kan göra slut på människans herravälde över människan.

Men vill man å ena sidan eftersträva ett fritt kommunistiskt samhälle, och å den andra sidan erkänna, att den "industriella revolutionen" genom producenternas industriella organisationer synes vara en allmän utvecklingstendens, synes vara något, som är inneboende i tidens industriella och ekonomiska utveckling, eftersom arbetarrörelsen i alla länder allt mera medvetet slår in på den vägen, så måste man söka att utnyttja denna industrialism, tillvarataga alla dess stora fördelar, utan att löpa risken att genom den skapa en ny auktoritär centralism, som kan bli frihetsfientlig och ekonomiskt stagnerande. Är det möjligt att förena kommunismen med landsomfattande, ja till och med internationellt omfattande industriorganisationer? Skapar icke denna industrialism, dessa centralorganisationer av producenter, ofta omfattande till och med milliontal av arbetare, skapar den icke med nödvändighet en byråkrati, en myndighetscentralisation, som är fientlig mot kommunismen? Det är frågor, som måste finna sin lösning.

KOMMUNISM.

Avskaffandet av löneslaveriet, avskaffandet av den privata äganderätten till produktionsmedlen, samhällelig organisering av produktionen och produktionsbytet, avskaffandet av det politiska slaveriet under staten — det är de allmänna tendenserna inom den moderna arbetarrörelsen. Till och med de flesta, som hålla på statens bestående, erkänna, att den fria kommunismen med tiden måste ersätta statsorganisationen.

Socialiseringen — den sociala revolutionen — måste realiseras i kommunismens tecken. Staten måste avskaffas. Den måste upplösas i fria kommuner, som redan från början söka verkliggöra kommunismens idéer inom sitt område, så långt detta är möjligt, och sedan sträva efter att utvidga de kommunisiska principerna till allt fler och fler områden.

Kommunistiska tendenser finns ju redan nu i det kapitalistiska samhället. Det avgiftsfria och obegränsade konsumerandet av vatten från kommunernas vattenverk är ett exempel, folkskoleundervisningen ett annat.

Kommunismens idé är, att den fria kommunens medlemmar får rätt att fritt tillfredsställa en viss kategori av behov (undantagandes lyxbehoven) mot, att de lämna kommunen en viss ersättning per dag eller år med sin arbetskraft. Exempelvis en stad — fortsättande Pariserkommunens traditioner — konstituerar sig som fri kommun. Landskommunerna runt om följa exemplet, och de övriga städerna göra likaledes.

Inom dessa kommuner genomföres kommunistiska principer. Kommunen garanterar medlemmarna en viss levnadsstandard, åtar sig att tillfredsställa deras oundgängliga behov av mat, kläder, bostad, läkarevård, undervisning etc. mot, att medlemmarna lämna kommunen ett visst antal arbetstimmar per dag. Den arbetstid, som åtgår för att fylla de primära behoven, behöver icke bli lång, när utsugningen är avskaffad. Varje medlem får en rundlig tid till sin egen disposition, som han kan bruka efter eget gottfinnande. En del kommer att bruka denna tid till utförandet av arbete i det eller de yrken, i vilka de äro hemma, för att därigenom kunna skaffa sig tillgång till en eller annan önskad lyx: en segelbåt, en motorcykel, finare kläder, konstföremål eller vad vars och ens håg speciellt eftersträvar.

Man kan mycket väl tänka sig kommunismen driven så långt, att man inrymmer *alla* ett visst konsumtionsminimum, utan att fråga dem, vilka tjänster de göra samhället tillbaka. Detta konsumtionsminimum kunde vara tillräckligt för en människa till att livnära sig på, men icke så stort att det alstrade lättja. För fyllandet av de mest primära behoven kommer det som sagt icke att behövas mycket arbete, och det blir lätt att skaffa tillväga mat, enkla kläder och husrum till alla. Man skulle härigenom kunna undvika införandet av "arbetsplikt" eller tvångsarbete, vilket i sin ordning fordrade en övervakande myndighet, ett embryo till ett nytt herravälde. Likväl behövde man icke frukta, att de skulle bli många, som undandrog sig arbete. Föraktet för lättjan, den moraliska präss, som skulle drabba drönaren, skulle visa sig vara tillräckligt effektivt för att icke latmånsar skulle trivas. Å andra sidan lämnade man därmed också tillfälle för individer, som menade sig ha en särskild kallelse, att egna hela sin tid åt denna. En man kan vilja syssla med en uppfinning, många skulle

komma att göra det. Kommunen ställer arbetsmedel till deras förfogande och genom det existensminimum, som kunde garanteras alla, skulle de bli i stånd att helt ägna sin tid å sina uppfinningar. Skulle det sedan visa sig, att dessa uppfinningar verkligen blevo av betydelse, skulle nog kommunen veta att belöna dem. Likväl torde de få den största belöningen i den personliga tillfredsställelsen i arbetet och experimenteringen och sedermera i att ha lyckats att lösa det problem, de satte sig. Och dessutom: i det nuvarande samhället äras de som skrapat samman de största rikedomarna och de politiska maktutövarna; i det framtida samhället skall man komma att ära dem, som utföra bedrifter i det allmännyttigas tjänst. En uppfinnare kommer att bli betraktad som samhällets välgörare. Också i detta skall han finna en rik ersättning för en tids eventuella försakelser.

Men behöver denna kommunism nödvändigt komma i konflikt med de industriella organisationerna? Även om man åt dessa överlämnar nyttjandet av produktionsmedlen inom de olika arbetsgrenarna, så är det naturligtvis icke meningen, att de skola "äga" produktionsmedlen. Produktionsmedlen skola göras till samhällsegendom. De kunna mycket väl göras till kommunistisk egendom, så att de förklaras vara kommunens på den plats, där de äro förlagda. Och arbetarna vid industrierna kunna obehindrat vara medlemmar av samma kommuner. Detta borde icke behöva hindra, att man för befrämjandet av produktionen, således ur rent teknisk synpunkt, hade sammanslutningar av producenterna inom de olika industrierna, lokala, distriktsvis, landsomfattande och internationella.

Egentligen blir det icke så mycket organisationens form, som kommer att vara avgörande, om frihet eller

tvång skall vara den förhärskande principen. Man kan också skapa en form av kommunism, där medlemmarna fullständigt förlora varje personlig självbestämmanderätt. Det är de idéer om den individuella friheten, som man medför i associationen, som kommer att bli de bestämmande för sammanslutningens mer eller mindre fria karaktär. Därför bör också industriella organisationer kunna lämnas plats inom ramen av en federation av kommuner, ja, till och med bör dessa industriella organisationer kunna omfatta sådana kommuner, som ännu icke anslutit sig till federationen av kommuner.

Grundlaget för en kommun kunde bli den lokala samorganisationen, den lokala sammanslutningen av alla de producerande arbetarna.

Här ordnade spårvägsmännens sektion spårvägstrafiken, vilken borde göras avgiftsfri, kommunistisk. Skollärarna organiserade undervisningsväsendet, naturligtvis med hänsynstagande till de allmänna önsknin-garna bland föräldrarna. Skulle, som många invända, en eller annan sektion (här exempelvis lärarna) vilja ta-ga sig självständig myndighet utan hänsyn till den allmän-na opinionen, vore det en lätt sak att korrigera det ge-nom att upprätta nya undervisningsanstalter, som mot-svarade de allmänna kraven. Det kunde ju också tän-kas, att en viss grupp av samhällsmedlemmar hade vissa bestämda idéer om pedagogik, som de ville ha tillämpa-de. De skulle lätt kunna sammansluta sig och organi-sera sådana skolor, som de önskade.

Den allmänna hälsovården skötes av läkarnas sek-tion; renhållningen av renhållningsarbetarna; gas- och elektricitetsarbetarna skötte om belysningen och tillför-seln av kraft till sådana industrier, som hade behov där-för. Alla dylika saker borde ordnas fullt kommunistiskt, så att alla samhällsmedlemmarna kom i åtnjutande av dem. Dessutom tillverkning av bröd, som ordnades av

bagarnas sektion, byggandet av hus, som sköttes av byggnadsarbetarnas sektion i samråd med den konsu-ment, som skulle bruka det nya huset.

Däutöver finns det många industrier, vars produk-ter icke behövde inräknas i det alla tillgängliga levnads-minimum, och som man var hänvisad att utföra ett mer-arbete för att komma i besittning av.

På en hel del områden skulle kommunernas pro-duktion komma att begränsas till det egna behovet, på andra områden skulle produktionen komma att fly-ta ut över detta behov. Man behövde produkter som icke kunde framställas på platsen, och man skulle då komma att producera vissa varor till grann-kommunerna, eller kanske till och med till kom-muner på andra sidan jordklotet, med vilka man bytte varor genom en eller annan centralbyrå som förmedla-re. Det blev således i viss mening fråga om export och import för kommunen. Man fabricerade kanske auto-mobiler, maskiner av olika slag, textilvaror eller utpräg-lade lyxvaror, för vilka man bytte sig till kol, råmaterial, säd och annat vad man behövde.

Ett sådant utbyte bara underlättades därigenom, att arbetarna inom en bestämd industri inom kommunen voro anslutna till sitt industriförbund, som reglerade den allmänna produktionen efter att ha skaffat sig till-förlitliga uppgifter om tillgång och efterfrågan.

Inom industrierna kunde man mycket väl lämna plats för producenternas samverkan industrivis genom speciella organisationer. Både distriktsvis och landsvis och industriellt kunde sådant samarbete behöva etable-ras. Arbetarna kunde mötas till sina kongresser och överlägga om gemensamma industriella angelägenheter, utbyta erfarenhetsrön och dryfta sina förslag till ett all-mänt höjande av produktionen etc. Dessa industriella sammanslutningar äro måhända av större vikt under

nuvarande förhållande, sålänge man står mitt uppe i klasskampen. De ger arbetarna ökad styrka därigenom, att de utvidgar området för den proletära solidariteten. Måhända skall man finna, sedan den sociala omdaningens slutgiltigt genomförts, att de industriella organisationerna *icke alltid* ha samma betydelse utöver det lokala eller distriktets område, som nu. Men inom en hel del verksamhetsgrenar kommo de ständigt att bli nödvändiga. Den enskilda kommunen kan väl hålla sitt eget telefonnät, men den har också behov av att komma i förbindelse med det övriga landet. Post-, järnvägs- och sjötrafik måste organiseras icke bara lokalt, men nationellt och internationellt. Här äro industriella organisationer av behovet påkallade. Kolbrytningen försigår visserligen på några få lokala platser i varje världsdel, men så länge konsumtionen av kol är en sådan internationell nödvändighetsartikel, som den är, är det nödvändigt, att denna produktion ordnas, icke bara ut från den lokala platsens intresse men ut från det internationella behovets intresse. Ett nationellt och internationellt samarbete blev därför nödigt.

Inom områden som post, telegraf, järnvägar etc., borde man till och med kunna upprätta en form av internationell kommunism, så att allt detta blev avgiftsfritt. Man kunde tänka sig de fria kommunernas nationella och internationella federation som bärare av ett sådant interkommunistiskt samfärdselsväsen.

Vad vi mena med kommunism har icke fått sitt uttryck i Ryssland, och kan icke få det i den "kommunism" som eftersträvas av "kommunisterna" i Västeuropa eller Skandinavien. Deras kommunism är den auktoritära, vår är den libertära eller frihetliga. Deras "kommunism" är statsstyrranniet drivit till sin yttersta spets, ett samhällstillstånd, där individen är ett *råmaterlal* för statsbyggarna, en materia utan själ, eller i

bästa fall med en själ, som nådigt tilldelas rätten att underkasta sig. Vår kommunism är icke individens förtryckande och regerande ovanifrån, ej heller underifrån. Vår kommunism vill vara en samlare av de befriade individernas skapande krafter, enade i fri samverkan för gemensamma mål. Vår kommunism vill jämna plats för individens drift till självständigt skapande, taga hänsyn till människorna, till de olika individuella anlagen, böjelserna och drifterna, till individernas trängtan efter frihet. Vår kommunism är icke kasernkommunismen med militarisering av arbetet, med registrering i den militariserade industriens rullor, kommandering, tvångsdisciplinering och tvångsarbete under en arbetsledning, som militärmässigt beordrar den mänskliga arbetsmaskinen till den eller den industriella fronten, alldeles som man beordrar och dirigerar andra råvaror. Vår kommunism är överhuvud taget icke statsstyrranniets, men frihetens. Vi betacka oss för att bli "dikterade" av några dussin "revolutionära socialister" vars hela tankevärld kretsar kring makten, makten över andra, makten att med tvångsmedel kunna inrätta en tukthusstat efter sitt sinne.

Skulle vi söka en plats, som kunde exemplificera vad vi menade, så skulle vi peka på "Zapataland" i Mexiko. På ett område åtta gånger så stort som Belgien har man där kämpat den kommunistiska revolutionen fram till seger, den fria, icke den auktoritära kommunismen. Det finns en enda lag i landet: ingen människa skall utsuga den andra. Och den lagen är till och med oskriven. Till gengäld är den inpräntad i människornas hjärtan och medvetande. Det är hela författningen och hela regeringen. Varje ort och varje industrigren förvaltar sig själv. Det finns ingen centralmakt. Här har man icke militariserat industriarbetarna, icke ställt industrierna under en förvaltning, som ut-

nämnes av regeringskommissarier, icke brukat bajonetten för att framkalla arbetsvillighet. Man har inga auktoriserade domstolar och inga institutioner för juridiska hårklyverier. Den samhällsreglerade maktfaktorn är den allmänna opinionens moraliska förakt för den osociale individen. När det skall skördas arbetar man 14—15 timmar per dag, eljes två timmar. Mexiko är ett ytterst fruktbart land. Varje samhällsmedlem bär en viss liten medalj som likt ett: "Sesam, öppna dig", bereder honom tillgång till de kommunistiska magasinerna, där man fritt kan tillfredsställa sina behov.

Jag minns en typisk berättelse om det sätt på vilket man löser intressetvister mellan grupperna. Det gällde anläggandet av en ny huvudväg. Tvenne kommuner tvistade. Båda ville att vägen skulle läggas genom deras område. Majoriteten stannade för den ena. Men när man fått vägen färdig, fann man, att den andra kommunen blivit styvmoderligt behandlad, och så grenade man vägen även bortom denna kommun.

Decentralisation, icke centralisation, är lösen. Detta kan avläsas till och med på städerna. Mexikans kommunistiska republik bildades 1911. Den största staden räknade då 100,000 invånare, nu endast 1/3. Folket flyttar ur stenöknarna, ut till naturen. Mexikos peoner är primitiva liksom Rysslands bondbefolkning, Zapataland är liksom Ryssland främst ett jordbrukande land. Men här stannar analogien. I Zapataland har man upprättat friheten genom den fria kommunismen; i Ryssland håller man på att införa det industriella tvångsarbetet och den individuella ofriheten genom bolsjevismen. Måhända äro dock båda dömda att gå under för en ännu stark kapitalism, såvida ej arbetarna sammansluta sig kraftigt för att värna om revolutionernas rätt. Vårt land bör få inrätta sig som det vill och kan. Men vårt ideal är mera Zapataland än Ryssland.

FEDERALISM.

För att skydda den nya produktionsorganismen från byråkrati och tyranni måste den organiseras *federativt*, d. v. s. på bas av fri sammanslutning mellan fria organisationer, som i förståelse av nödvändigheten av samarbete och samverkan äro villiga att offra en del av sina egna specialintressen — om sådant är nödvändigt — för samhällsintresset. Arbetarna måste svartsjukt vaka över sin frihet och sin självbestämmanderätt. Förmyndarsocialismens principer måste aldrig tillåtas sticka sin näsa inom dessa organisationers dörrar. Självförvaltningens princip, som är frihetens princip, måste tillämpas från nedan till ovan. De råd, som tillsättas, få icke lov att bli auktoritära institutioner, som få myndighet över arbetarna eller industrien, men endast exekutiva och rådgivande organ. Lämna arbetarna ifrån sig självbestämmanderätten och skapar auktoritära maktinstitutioner, så är vägen lagd öppen för en liten maktlicks tyrannisering av massorna, då kunde man genast säga farväl till friheten. Ty makten korrumperar, och den som fått lite myndighet över sina medmänniskor, strävar alltid efter att komma i besittning av mera makt. Och den, som kommit i besittning av makt över andra — kommer alltid att missbruka den.

Man har exempelvis icke skapat en internationell myndighet för ordnandet av det internationella trafikväsendet. Varje lands större järnvägslinjer eller bolag sänder sina representanter till internationella konferenser, på vilka man lägger en gemensam plan för den internationella samtrafiken. Dessa konferenser har icke beslutanderätt över de olika företagen i de olika

länderna. Den kan blott framlägga förslag. Represen-
tanterna framlägga hemma dessa förslag. Men de god-
kännas alltid, ty det gemensamma intresset bjuder alltid
att söka samarbete. På detta sätt organiseras en interna-
tionell trafik utan att det är nödigt att tillsätta en inter-
nationell lagstiftande församling, eller en beslutande
myndighet. Detta är således ett stycke federalism.

Om än icke ens de olika kongresser, som samman-
kallas, får någon större myndighet i det nya samhället
än, att de självförvaltande företagen när som helst kun-
na underlåta att ställa sig deras beslut till efterrättelse,
om de anse dem farliga för friheten i samhället, eller
om de anse dem kränka deras rättigheter, så kan
man vara förvissad om, att detta förhållande alls icke
skall verka menligt på det industriella samarbetet. Det
gemensamma intresset, den ena industriens avhängig-
het av den andra, den ena gruppens svårighet att klara
sig utan samarbete med alla de andra, skulle vara en
tillräcklig garanti för, att de beslut om den allmänna
produktiva verksamheten i landet, som fattades av en
de samlade arbetarnas kongress, skulle bli följda av
alla grupper. Endast i allra yttersta nödfall skulle en
grupp obstruera mot de fattade besluten. Och skulle
en sådan obstruktion vila på bärkraftiga principer,
skulle den snart få så stor anslutning, att det bestridda
beslutet blev kullkastat. Men det är å andra sidan nöd-
vändigt att hålla denna möjlighet öppen, eljes kunde en
sådan högsta kongress småningom av ren tradition
lägga grunden till en myndighet, som kunde bli farlig
för friheten och de mänskliga rättigheterna. Vore där-
emot en enskild grupps obstruktion mot ett fattat beslut
endast förestavat av okynne eller själviskt gruppintres-
se, så skulle de andra samlade produktionsorganisa-
tionerna ha tillräckliga medel till sitt förfogande för att
skydda sig från en sådan obstruktions skadliga inflytande.

KAPITALISMENS OCH ARBETETS VÄRLDSHUSHÅLLNING.

Icke bara nationellt — också internationellt måste
arbetarna söka samarbete på en federalistisk grund, så
att de internationella kongresserna förvandlades till
organ för planläggandet av den internationella produk-
tionen och det internationella utbytet.

Den kapitalistiska hushållningen, eller rättare miss-
hushållningen, ger oss dagliga exempel på kapitalister-
nas både oförmåga och fullkomliga ovilja att organisera
sammhällets produktionen så, att den kan motsvara sam-
hällets behov. Det enda rättesnöret för deras hand-
lande är — profitintresset.

Tag exempelvis ett sådant område som kolproduk-
tionen. Hela världen skriker efter kol. Överallt råder
det brist på bränsle. Industrien har icke tillräckligt för
sitt behov, och människorna sitter mångenstädes och
fryser på grund av kolbrist.

Samtidigt som vi kunna konstatera detta sorgliga
förhållande, kunna vi också konstatera ett annat fak-
tum: att gruvägarna målmedvetet begränsa kolproduk-
tionen för att få kolpriset att stiga.

1919 gick de amerikanska kolgruvarbetarna i strejk
för en femdagars arbetsvecka. "Fem dagars arbetsvecka
i tider, då kolnöden är så förfärande stor! Se där hur
brutalt arbetarna trampa de sociala hänsynen under
fötterna! För dem gäller det bara krassa egenintres-
sen! De låta gärna hela världen frysa, bara de få för-

kortat arbetstiden!" Så ropade den kapitalistiska pressen i korus. Och vad gällde så arbetarnas kamp? Den gällde en *förlängning av arbetstiden!*

Gruvbaronerna lät dem nämligen endast arbeta tre till fyra dagar i veckan för att på detta sätt ytterligare förstora kolbristen och prätta upp kolprisen i höjden, därför att de skulle få större profit genom en på detta sätt begränsad kolbrytning, än vad de fick, om de producerade av alla krafter.

Här var det således gruvarbetarnas kamp, som presenterade samhällsintresset, medan gruvägarnas motstånd endast representerade en liten kapitalistklicks brutala profitintressen. Sådan är den kapitalistiska världshushållningen.

Tag ett annat område. John C. Procton, en av de tongivande spannmålshandlarna i Liverpool skrev i februari i *Times*, att även efter en mycket blygsam värdering kommer de sädesproducerande landsdelarna i Amerika att vid uppgörelsen den 31 juli 1920 ha ett veteöverskott på cirka 90 millioner quarters (c:a 22 millioner ton.) På grund av de rådande valutaförhållandena kan Europa emellertid icke köpa mer än 60 millioner quarters. *Resten måste ödeläggas.* Efter en beräkning av sir James Wilson, som är britisk delegerad vid det internationella lantbruksinstitutet i Rom, skulle det kvantum, för vilket man icke kan finna någon användning, därför att de som behövde det icke har råd att köpa det, bli 43 millioner quarters. Och detta medan svälten sliter i Centraleuropas tarmar. Sådan är den kapitalistiska världshushållningen.

Tag ett annat område. *Morning Post* berättar, att man i de inre delarna av Argentina allmänt eldar upp lokomotiven med majs och vete. En ny skörd har mognat, och man måste tömma ladorna för att få plats för den nya skörden. År 1919 stora behållningar förbru-

kas därför till lokomotivbränsle. I Centraleuropa dör folk av svält. En hel generation håller på att gå under eller fysiskt förstöras. Och i Argentina eldar man upp lokomotiven med vete och majs! Valutaförhållandena förhindrar, att den överflödiga säden, som nästan inget värde har, blir sänt till de hungrande. Redan de höga frakterna göra det omöjligt att forsla levnadsmedlen. Sådan är den kapitalistiska världshushållningen.

En stor del av den sydamerikanska bomullsskörden har stuckits i brand av kapitalisterna, för att förhindra priset att sjunka. Hela laster av korinter och sydfruktar har kastats i sjön, därför att ockrarna icke veta, var de skola kunna sälja varan med tillräckligt hög profit. Stockholmspressen berättar hur hela laster sydfruktar ligga och ruttna ned i hamnlagren av brist på köpare. Frukten i och för sig kostar nästan ingenting, men de höga frakterna gör den så dyr, att folk i allmänhet icke har råd att köpa den. Och så får den ligga och ruttna ned. Sådan är den kapitalistiska världshushållningen.

I Norge håller de väldiga sillstimmen just nu (mars 1920) på att ruinera fiskare och sillgrossister. Sillen kommer i sådana massor, att man icke kan finna avsättning för den! Lagren äro redan förut överfyllda. Sill för millioner kronor ruttnar bort. Och så kommer den fördömda sillen (som kunnat rädda så många liv från hungersdöden!) i sådana massor, att priserna dumpa så djupt, att grossister och fiskare "slå vantarna i bordet". Man kastar sillen tillbaka i sjön, eller låter den ligga och ruttna på landbacken. Under tiden dö människor i massvis på grund av brist på näring. Sådan är den kapitalistiska världshushållningen!

Låt oss sluta med dessa exempel, som vi eljest skulle kunna fortsätta sida efter sida. Men låt oss också erkänna, att detta är rena förbrytelser, som begås

mot mänskligheten av den internationella kapitalismen, och att mänskligheten icke längre kan finna sig i en sådan ordning med bibehållen självaktning.

En produktionsordning, som blev internationellt organiserad genom producenternas egna organisationer, skulle snart öka kolproduktionen i Amerika och transporterat de överflödiga livsmedlen till Europa och fördelat dem överallt, var det fanns hungrande och behövande människor.

De internationellt organiserade kolgruvarbetarna skulle organiserat en världsproduktion av kol, som svarade till världens behov. De internationellt organiserade lantarbetarna skulle fördelat världsskörden till hela mänsklighetens fromma. De internationellt organiserade transportarbetarna skulle transporterat kolen och lantbruksprodukterna och sydfrukterna till konsumenterna världen runt.

Gruvarbetarna skulle gjort upp en internationell statistik över världsbehovet, haft kontroll över produktionen av kol på världens olika produktionsplatser och dirigerat varan från närmaste plats till förbrukarna. Sammaledes skulle jordens brukare göra. Och transportarbetarna skulle hållit reda på världstonnaget och ställt det till disposition överallt där det behövdes!

Det skall bli den internationella produktionsorganisationens världshushållning!

Som det nu är, utsuger de rika och mäktiga länderna de fattiga och svaga. England lever högt på sina koloniers slavarbete. Som nation profiterar den på sina koltillgångar och utsuger det övriga Europa. I samma ställning står en hel del olika länder på grund av sina naturrikedomar. Men alldeles som det icke kan tillåtas en enskild individ att profitera på naturrikedomar, som han orättmätigt satt sig i besittning av, och som rätteligen tillhör alla, på samma sätt kan det heller

icke tillåtas en enskild nation att profitera på andra nationer på grund av, att naturen placerat rikedomar inom detta lands nationella gränser. Nationell kapitalism skall icke tolereras mer än individuell kapitalism. När producenterna organisera sig för att utestänga de kapitalistiska profitörerna, skola de också i internationellt avseende reglera avkastningen av det internationella arbetet. Samhällssolidariteten skall icke stanna vid de nationella gränserna, den skall svälla ut över dessa och erövra hela världen!

Och det är arbetarklassens historiska uppgift att gå i spetsen för denna samhällsordning.

STATSDRIFT OCH BYRÅKRATI.

Statssocialisterna ha ständigt sagt oss, att staten måste övertaga ledningen av produktionen, som representant för hela samhället. Staten skall likaledes övertaga äganderätten till alla produktionsmedel. Den syndikalistiska socialismens lösning av produktionsproblemet skulle dels bli ett återfall till förgångna medeltidsformer, då skråen förvaltade produktionen, och dels skulle det åstadkomma en ständig inbördes kamp mellan organisationerna, då den ena organisationen säkerligen skulle komma att missbruka sin ställning och söka profitera på den andras bekostnad.

Gent emot statssocialisternas ståndpunkt, hävdar den syndikalistiska socialismen, att statens förvaltning av industrien är absolut förkastlig. Redan den erfarenhet, man nu har av staten som driftsledare, visar, att staten absolut icke är ägnad till denna uppgift. Erfarenheten visar, att det i en sådan statsledd industri uppstår en allt förkvävande byråkrati, som både är ofantligt kostbar, och som dessutom verkar som en väldig broms på vidareutvecklingen av industrien i fråga. Nästan varje initiativ dödas. Alla reformförslag i ett sådant företag skall passera genom en massa byråkratiska inrättningar, som tar livet av det, eller vanställer det, innan det åter slipper ut. En anda av korrupcion får lätt insteg. Platserna inom ett sådant "statsverk" tillsättes genom favorisering, kryperi, rekommendationer etc., och den verkliga sakkunskapen skjutes till sidan. Överallt är det samma klagolåt, inom alla länder och

inom alla verksamhetsgrenar. Man behöver bara fråga våra postmän, våra järnvägsmän eller telegrafarbetare. Svaret blir alltid detsamma! Isynnerhet bli de högre platserna inom ett verk gärna tilldelade politiker, som belöning för visat partinit.

De syndikalistiska socialisterna hävda också, att en lagstiftande församling alldeles icke är kompetent att avgöra industriella frågor, enär den därtill icke har nödig sakkunskap och därför saknar förutsättning att träffa rätta avgöranden. Endast de, som äro sysselsatta inom denna industri, sitter inne med sakkunskapen, och de äro följaktligen också de enda, som på ett rationellt sätt kunna fatta beslut om denna industris inre angelägenheter. Den politiska församlingen har således inga förutsättningar för att kunna ordna produktionen förnuftigt, de industriella organisationerna ha alla förutsättningar. Valet borde icke vara svårt. Åt dem som arbeta inom en industri, bör det också överlämnas att organisera produktionen inom industrien.

Man kunde också fråga statssocialisten: Ni håller på demokrati? Nåväl, hur kan ni då göra motstånd mot den ekonomiska demokrati, som arbetarna begära inom industrierna? Egentligen är den politiska demokratin endast en skendemokrati, ty den egentliga samhällsmakten stannar alltid hos dem, som sitter inne med den ekonomiska makten. Ett land styres mera från bankyndikatens chefbyråer än från riksdagens plenum. Men nu vill arbetarna erövra ett stycke verklig demokrati, genom att erövra kontroll över industrien. Han vill ha del i driften. Han vill ha medbestämmanderätt över arbetsförhållandena och över produktionen. Han ger hela sitt liv åt industrien, och då vill han också vara med om att bestämma över de betingelser, på vilka han skall giva samhället sin arbetskraft. Och genom erövrandet av inflytande på det ekonomiska livet, erövrar han i

verkligheten också det inflytande på samhället, som alla hans politiska röstningar ännu icke förmått att giva honom.

Statens övertagande av produktionen kommer heller icke till att avskaffa *löneslaveriet*. Icke är statens arbetare vid post, telegraf, järnväg etc., något annat än löneslavar, precis som löneslavarna inom industrien? Icke ha de någon större frihet. Snarare tvärtom! Men vi vilja förverkliga det socialistiska kravet om löneslaveriets upphävande, och därför vilja vi erövra produktionsmedlen för samhällets räkning, *men låta arbetarna inom var industri för sig ordna med driften, kort sagt bli självstyrande. Här ha vi självförvaltnings-socialismen.*

Det är emellertid glädjande att kunna konstatera, att den nya generation, som vuxit fram inom socialdemokratien, nu håller på att utmönstra en hel del av den gamla statsdogmatismen. Det socialdemokratiska partiets kongress i februari 1920 uppvisar sålunda en ganska stark strömkantring mot mera frihetliga idéer, och det ådagalades från den yngre generationen en icke ringa förståelse för principer, som hittills endast haft burskap inom syndikalismen och likartade riktningar, sympatier, som på sitt sätt vittnar om den nya tidens starka vingslag.

Är det exempelvis icke en återklang från de starka brottningarna ute i de stora industriländerna, när en av partiredaktörerna stå upp och förkunnar, att man åtminstone fått en sak klar för sig: att en socialistisk produktionsordning *icke är statsdrift!* Och i fortsättningen betonade han, att fackföreningsrörelsen stod inför en ny milstolpe, som en *uppbyggande* faktor.

Man desavuerar staten, som det socialistiska samhällets allmakt och gudomliga försyn. Statsdrift är icke socialistisk produktion. De av politikerna hittills

ganska ringaktade fackföreningarna tilldelas den väsentligaste av alla uppgifter i den sociala omdaningsprocessen: den samhällsuppbyggande. Sannerligen börjar icke syndikalistiska tendenser smitta renlärliga parlamentariker.

En annan partiredaktör uttalade samma tankar i ännu tydligare ord. Han ansåg, att man borde få en samhällelig äganderätt, men en fri organisation av produktionen. Och fackföreningarna borde utgöra grundvalen för denna organisation.

"En fri organisation" av produktionen i den socialistiska staten, är icke detta en förfärande vanvördnad för staten, som visar tidens allmänna tendens till att vilja ordna samhällsförhållandena utan statligt förmynderskap? Staten undanskjutes allt mer och mer, detroniseras från sin forna allmaktställning. Håller denna tendens i sig, så kommer staten som auktoritärt regeringsinstrument otvivelaktigt att försvinna.

En tredje framskjuten representant håller ett briljant försvarstal för den engelska gillesocialismen. Påvisar dennas teoretiska förankring i syndikalismen, dess idé om den självstyrande industrien organiserad genom producenterna, dess underkännande av staten som företagare, dess markerande av, att arbetarna själva måste göra sig beredda att övertaga industrien, men att detta varken får eller kan ske genom de politiska institutionerna. Erövrandet av medbestämmanderätten på arbetsplatsen är för dem det första steget till socialismens förverkligande. Staten tillerkännes visserligen en viss kontroll, men det gäller bara konsumtionen. Produktionen organiseras, utan att staten får lov att sticka sin näsa i den.

Samma sunda misstro mot den byråkratiska staten kom till synes under debatten om driftsråden. Ultrapolitikerna menar, att staten genom en lagstiftning skall

ropa dessa institutioner till liv. Lagens allmaktsord skulle vara tillräckligt, tro de. Men rabulisterna kom nu och förkunnade, att lagstiftningen åtminstone icke för närvarande skulle ingripa på detta område. Det skulle bara bli fusk, och råden skulle icke kunna få den smidiga anpassningsförmåga, som är nödvändig. Således hänvisade man saken till arbetarna, att genom deras eget ingripande, deras egen direkta aktion, skapa dessa organ och ge dem den lämplighetsform, som endast kan utvinnas ur den praktiska erfarenheten.

Dessa symptom från den socialdemokratiska partikongressen äro otvivelaktigt tecken på en förestående islossning i det dogmatiska tänkande. Tidens nya tankar börja stiga högt på himmelen och värma med solens kraft. Den socialistiska tanken, som länge legat bunden i dogmens isiga famntag, börjar tina och befrias ur parlamentarismens långa vinterdvala. Vårens islossning är i annalkande, och den sociala revolutionens sommarsol skall snart skina över en arbetarklass, som trots alla partipolitiska splittringar — samlad marscherar fram mot kapitalismen på syndikalistiska tendensers breda allfarväg.

* * *

Statsinstitutionernas eminenta förmåga att byråkratisera alla företag är så välkänd, att det icke behövs spillas många ord på den. Ett par drastiska exempel kunna likväl vara av ett visst uppfriskande intresse.

Kommissionsväsendet är ett av de mest typiska drag för statsförvaltning och statsreglering. Då naturligtvis riksdagen icke är och icke kan vara sakkunnig i de frågor, som förelägges den, är den hänvisad till sakkunniga. Det tillsättes genast en kommission, som avger ett dyrbart utlåtande, och efter detta utlåtande fattas så beslut — om alla de saker som riksdagen

icke begriper. Statsrevisorernas under december 1919 framlagda berättelse visar, att vi i Sverige förbrukat omkring 200 millioner till dylika 100-tals kommittéer och kommissioner under de senaste åren. Detta kommissionsväsende har kulminerat under den kristid, som följde kriget. Nu har höga vederbörande funnit på den klyftiga utvägen att undersöka kommissionsväsendet genom — en ny kommission!

En sådan kommission tillsattes för resten 1918 i England och dess rapport bjuder på åtskilligt av intresse. Sir John Bradbury var ordförande. Rapporten berättade, att beträffande *näringsministeriet* var personalen så överväldigande, att flera hundra tjänstemän sysselsatte sig med fingerat arbete; att de kvinnliga biträdena nästan utslutande sysselsatte sig med att sticka, brodera och läsa romaner; att man i en avdelning i ministeriet icke hade annat att göra, än att kopiera gamla räkenskapsböcker, som redan voro reviderade och avfärdade; att det blivit regel, att seniorerna bland tjänstemännen fick anställa biträden, som utförde deras arbete mot höga löner, men även dessa voro mycket ofta helt sysslösa; att ministeriet bara på huvudkontoret i London sysselsatte 4,500 personer med en lön av 120 millioner kronor om året. Efter rapportens framläggande fann man, att man kunde undvara 500 av tjänstemännen.

Beträffande *kornnämnden* rapporterades ungefär liknande förhållande.

Angående *pensionsministeriet* fann kommissionen det vara en tvingande nödvändighet, att man som ledare tillsatte en ämbetsman med organisationstalang, då ingen sådan fanns vid ministeriet, och om det också hade funnits någon, så var det endast genom att utifrån tillföra nytt blod, som man kunde hoppas på bättring i de bedrövliga administrationsförhållandena; och att den

till 5,700 man uppgående personalen lätt kunde reduceras med 1,000 man.

I *ammunitionsministeriet* sysselsattes bortåt 1,600 personer med en lön av omkring 50 millioner kr. om året; en ännu större besparing än i föregående exempel var möjlig.

I *krigsministeriet* sysselsattes 1,600 personer med en kostnad av omkring 40 millioner kr. Här arbetade man så ringa under den ordinarie tjänstetiden, att övertidsarbete blivit en fast regel till förökning av inkomsterna.

Det skall bli nog så intressant att en gång taga del av berättelsen över våra egna kommissioner av vilka man uppskattar den förlust, landet åsamkats enbart av bränslekommissionen, till omkring 100 millioner kronor väl huvudsakligen på grund av dess huvudlösa dispositioner vid köp av skog och avvärkning, etc. Åtskilliga av de andra kommissionerna torde också ha kostat millioner på grund av dålig förvaltning.

När staten skall tjänstgöra som industridrivande blir det också en byråkratisering, som står i full harmoni med ovanstående. Arbetarna vid Stockholms kronovarv ingick i okt. (1919) till regeringen med en erinring om förhållandena vid detta industriella företag. Av denna framgick det, att arbetarnas antal uppgick till 631 man, medan administrationspersonalen uppgick till 623 plus 6 departementschefer, ett varvskontor med personal, samt en polisstyrka på 24 man. Under året hade varvet avskedat 400 à 500 man, men icke förminskat funktionärstaben, utan tvärtom ökat den. Här fanns det således mer än en tjänsteman på varje arbetare. Mer än en helt eller delvis improduktiv på varje producent. Det är klart, att en så vanvettig organisation skall bli ofantlig kostbar för de redan förut starkt betungade skattedragarna. Att varvet i något som hälst avseende

kunde upptaga konkurrensen med de privata varven var naturligtvis fullkomligt uteslutet.

Sådan är statsbyråkratien, och sådan är statens metod att sköta affärer överallt. Ingen vågar heller numera på allvar uppträda och förordda staten som ledare för produktionen. Antingen blir han utskrattad eller ihjälslagen med sakliga argument. Att försvara staten som administrator eller förvaltare är ett omöjligt arbete. Sannerligen — "statsdrift är icke socialism". Det är ett sant ord. Statsdrift är det oerhördaste kapitalistiska slöseri.

STATEN ÄR DJÄVULEN.

Staten är ett maktinstrument historiskt upprättat för upprätthållandet av egendomens helgd. När privategendomen började uppstå, och rikedomarna började hopa sig, och de som berövats sina egodelar började uppträda hotande mot de rika rövarna, då kändes också behovet av en institution, samtidigt "moralisk" och fysisk, som med "lag" och vapenmakt kunde skydda de rika mot de fattiga, skydda rovriddarna mot de plundrade. En våldsinstitution till de rikas herravälde över de fattiga har staten i alla tider varit och är det fortfarande, till och med där revolutionen gått fram, som i Tyskland.

I den moderna tiden har staten naturligtvis i högsta grad blivit ett instrument i kapitalismens hand mot proletariatet. Staten har tillvällat sig auktoritet och myndighet över människorna, så att dessa nu icke äro annat än livegna under staten. Staten bestämmer över deras liv, bestämmer när de skola slaktas och hur det skall ske. Att av denna inrättning vänta sig frihet är rama vanvettet. Men hur som helst, så existerar staten icke mindre livskraftig, och ännu äro icke arbetarna starka nog att döda den genom att ignorera den. En del socialister mena därför, att vi skola bemäktiga oss makten, regeringsmakten, statsmakten genom att välja representanter till parlamentet. Må de arbetare som tro så, hålla på därmed. Tiden skall obarmhärtigt beröva dem alla illusioner. Alla arbetare skola en gång nödgas erkänna, att även när det gäller

att öva inflytande på staten, så är den direkta aktionen det bästa vapnet. Sänd in underhandlare (representanter) i parlamentet, och staten åter upp dem. Förklara parlamentet, att du vill ha det och det, och parlamentet skrattar ut dig. Men ställ arbetets mäktiga armé bakom dina krav, stoppa blodomloppet i det ekonomiska samhällslivet, låt maskinerna stå stilla, låt industriens väldiga jättearmar slänga verktygen åt sidan och knyta näven under näsan på staten, och du skall se, hur den skall skynda sig att tillmöteskomma arbetarnas rättfärdiga krav.

Nåväl — staten är här. Staten existerar. Och staten har en väldig auktoritet. Den *kan* utnyttjas, men man måste akta sig för att giva staten mera makt; tvärtom måste man medvetet sträva efter att inskränka statens makt. Under iakttagande av denna regel bör man dock genom den direkta aktionen kunna påverka staten till att handla i arbetarnas intresse. Den bör till en viss grad kunna vändas mot kapitalismen och brukas till att målmedvetet begränsa kapitalismens sociala makt. Allt eftersom arbetarnas ekonomiska makt växer, och kapitalisternas avtar, blir statens motstånd mot arbetarklassen svagare och svagare.

1912 fordrade de engelska gruvarbetarna införandet av en lag om minimilön för hela industrien. Först vandrade de till parlamentarikerna, till sina egna representanter, vilka inlämnade förslag om sådan lag. Den blev obarmhärtigt nedvoterad med en överväldigande majoritet. Ett par månader senare grepo gruvarbetarna till direkt aktion, till generalstrejk inom industrien. Sammanhållningen blev icke god. En del gick snart tillbaka till arbetet på grund av bristande stridsmedel. Och likväl tvingades samma regering, som för ett par månader tillbaka yrkat avslag på arbetarrepresentanternas förslag om minimilönelag, att nu själv

framlägga ett sådant lagförslag. Och samma parlament, som för kort tid tillbaka nedvoterat ett liknande lagförslag, måste nu votera den av regeringen framlagda propositionen.

Visserligen blev icke resultatet tillfredsställande, men det berodde på bristande sammanhållning bland arbetarna. Och under alla förhållanden blev det en glänsande seger över parlamentet, regeringen och staten.

När man i en snar framtid samlat arbetarna i sådana skårar inom deras organisationer, att dessa organisationer faktiskt sitta inne med ett monopol på arbetet inom de olika industrierna, så kommer arbetarna att få en sådan överlägsen slagkraft, att hot om generalstrejk skall vara tillräckligt för att få regeringarna att handla till arbetarnas fördel, när de reformkrav, som uppställas, äro präglade av rättfärdighet och burna av idealism och samhällssolidaritet.

Regeringen skall tvingas att böja sig eller — falla. När arbetarna blir organiserade till en sådan grad, skola de ha makt att bjuda regeringen gå, om den framhärdat att tjäna de kapitalistiska intressena framför samhällsintressena, utsugarna framför de för sin naturliga rätt kämpande arbetarna. Samhällets politiska tyngdpunkt skall småningom flyttas över från parlamentet och finans- och industrikapitalets direktorer till arbetarnas organisationer. Allteftersom denna maktöverflyttning försiggår, kommer staten att mer och mer subordinera under arbetarnas produktionsorganism, som samtidigt är deras kamporganisation.

Tar man således alla dessa medel och omständigheter under betraktande, så kan man, utan att göra sig skyldig till överdrift, mycket välgrundat framföra den meningen, att den sociala revolutionen, fortgående som

en organisk process, *borde* kunna fullbordas utan blodsgjutelse.

* * *

Det nuvarande politiska systemet hör till bourgeoisieiens och kapitalismens epok, på samma sätt som enväldet hörde till feodalismens tidsålder. Var tid har sin politiska organisation, och lika litet som det politiska enväldet kunde passa den kapitalistiska ekonomien, lika litet kan den politiska demokratismen med sitt regeringsväld passa en frihetlig socialism. Staten måste avskaffas, ty staten är inkarnation av tvång och våld och är därför frihetens negation. Antingen stat och ofrihet, eller frihet och ett nytt politiskt system.

Det var fordom någonting, som hörde till socialismens A. B. C., att staten på ett visst historiskt utvecklingsstadium måste försvinna. Den "vetenskapliga socialismen", som marxismen kallas av socialdemokraterna, har ständigt hävdadt detta. Man kunde i detta avseende anföra många citat från deras lärofäder. Engels säger exempelvis i "Familjens, privategendomens och statens uppkomst":

"På ett bestämt steg av den ekonomiska utvecklingen, som nödtvunget var förbundet med delningen av samhället i klasser, blev, genom denna delning, staten en nödvändighet. Vi närma oss nu med raska steg ett utvecklingssteg av produktionen, på vilket dessa klassers tillvaro icke blott har upphört att vara en nödvändighet, men rent av blir ett hinder för produktionen. De komma att falla lika oundvikligt, som de tidigare har uppstått. Med dem faller oundvikligt staten. Det samhälle, som från begynnelsen ordnar produktionen på grundval av producenternas fria och lika association, flyttar hela statsmaskinen dithän, där den då kommer att höra hemma: till museet för fornsaker, vid sidan av spinrocken och bronsyxan".

Det var den gången! Man påvisade, att staten blivit ett resultat av klassdelningen. Staten var ett instrument för den ena klassens förtryckande av den andra. Ett instrument till skyddandet av de egendomsbesittandes rövade egendom. Detta har varit och är dess historiska uppgift, enligt den "vetenskapliga socialismen". Men efterhand som socialdemokraterna blivit engagerade i det borgerliga samhället, efterhand som de håller på att "växa sig in" i detta samhälle, ha de blivit slukade av borgarstaten och ha anpassat sina åsikter efter sina nya, personliga intressen, och småningom har det kommit till att bli en allmän trossats, att staten ingalunda skall avskaffas, bara reformeras.

Men hur skall man kunna förvandla rovdjuret till en givande mjölkko? Hur skall man kunna förvandla den hundraåriga tyrannen till en representant för friheten? Hur skall man kunna omdana det urбота onda till det englarena? Hur skall man kunna befria sig från statens yttringar utan att befria sig från staten?

Hur är det fatt med den "revolutionära staten" i Tyskland? Har ofriheten någonsin varit större än vad den är nu? Har godtycket någonsin varit brutalare från? Har medborgarnas lagliga eller naturliga rättigheter någonsin kränkts på ett hänsynslösare sätt? Har fångelserna någonsin varit mera överbefolkade av frihetens förkämpar? Har tryckfriheten blivit mera kränkt, församlingsrätten mera vanvårdad, strejkrätten öppnare berövats arbetarna än sedan arbetarna rest sig i revolution, jagat bort sina gamla förtryckare och tillsatt en regering delvis av socialdemokrater? Och är det icke just dessa socialdemokratiska representanter i regeringen, som äro de första till att förråda arbetarnas, socialismens och frihetens sak? (Skrevs våren 1920.)

Och ser det ut, som om friheten hade högre kurs i Ryssland? Visserligen måste man medge, att de makt-

ägande där åtminstone söka göra allt för att realisera socialismens ekonomiska ideal, men vart har friheten tagit vägen? Ser det icke ut, som hela samhället blivit en tvångsarbetsinrättning? Och var det detta, man väntade sig av den sociala revolutionen?

Och vilken centralism genomfördes icke i sovjetriket? Hur står det till med folkets självstyrelse? Har den icke försvunnit i centralregeringens händer? Och är icke denna centralisation också ett hinder för de folkliga krafternas fria verksamhet och skapande?

Är det männe icke sant, att politiken korrumpärer? Har männe den icke rätt, som sagt: "Den 'statsman', som ej av sitt ämbete göres till en ren förbrytare, är på sin höjd en dyrbar lyxartikel"?

Har icke också professor G. D. H. Cole rätt när han säger: "Den uppfattningen, att staten icke bara är överlägsen som sista instans, en underbar tusenkonstnär, öppnar för byråkraterna ett vidsträckt fält för småaktigt tyranni. Emot våra dagars stat, i vilken den demokratiska kontrollen genom parlamentet är lite bättre än en fars, skulle den socialistiska staten bli byråkratiens jordiska paradis"?

* * *

Statens utrustning med makt även över samhällets ekonomiska organism, över produktion och fördelning, skulle oförtydligt innebära en oerhörd utvidgning av området för dess maktutövning. Individerna är sannerligen redan allt för mycket slav under staten, för att man stillatigande skulle kunna se på en sådan utökning av denna våldsinstitutions myndighet. Vi äro redan allt för mycket slavar, för att kunna finna oss i att bli ännu mera förslavade. Följer icke friheten det nya samhället, så får detta samhälle inget värde för individen, som allt starkare pockar på rätt till ett självständigt liv utan

förmyndarskaps tryckande ok. Vi ha icke lämnat den feodala livegenskapen bakom oss, blott för att råka in under den politiska och ekonomiska livegenskapen under staten.

Staten måste bekämpas systematiskt och metodiskt. I stället för att utvidga statens makt, bör denna allt mera begränsas och succesivt inskränkas.

Staten blir den döda handen på allt andligt och ekonomiskt liv, om vi låter den utvidga sin allmakt. Staten är fienden. Staten är djävulen. Staten måste slås ned.

Man berättar oss visserligen, att när arbetarna erövrat makten i staten, så kommer denna institution att bli ett mycke villigt och lydigt redskap. Den kommer icke längre att bli ett instrument till förtryck, som den varit hitintills, tvärtom kommer den att bli ett mycket fromt lam, som bräker precis, som man vill ha det att bräka. Vargen i lamskinnspäls ja. Lika gärna kunde man göra djävulen till missionspredikant, eller bruka en elefant till balettmästare på operan. De skulle båda fylla sin uppgift på samma sätt som staten i det fromma lammets skepnad.

Den sociala revolutionens främsta politiska erövring måste vara avskaffandet av slaveriet under politiska institutioner, som i staten har sin kollektivnämnare. En revolution utan större frihet, är en förfelad revolution. Friheten måste vara den största vinsten av revolutionen vid sidan av välståndet. Under århundraden har mänskligheten trälats under statens allmakt. Det är på tiden, att vi få skåda ett nytt släkte, som har mod att resa en panna utan slavmärke.

Liksom med avseende på den ekonomiska omformningen kan här följas utvecklingens väg. Genom en organisk process kan den statslösa friheten ernås. Det är dödens process, som skall undanskaffa vilddjuret för

att skaffa plats till en rikare kulturell utveckling, både materiell och andlig.

En hel del av statens funktioner skall övertagas av arbetets framväxande organ. Andra skola utplånas. Andra åter skola måhända fortleva under en eller annan organisationsform, som icke tillåter en klick människor att behärska och regera över andra människor. Vi kunna icke i dag kartlägga det framtida samhället i alla detaljer, vi kunna bara peka på de stora riktlinjerna, de utvecklingslinjer, som äro synliga för alla, och som oförtydligt pekar mot ett statslöst samhälle med frihet och självansvar för individen.

* * *

Statens främsta kännetecken är en oerhörd centralisation av makten. Den politiska vinningen av en revolution måste bli denna makts decentralisation, vilket blir liktydigt med statens upplösning. Kommunismen måste efterträda statscentralisationen och regeringsvåldet.

Med kommunismen menas icke här den auktoritära kommunismen, som funnit sitt uttryck hos bolsjevismen och de tyska kommunisterna. Denna art av kommunism är ingenting annat än kollektivismen eller ett annat namn för stassocialismen.

Inom den första Internationalen kallades marxisterna och den auktoritära socialismens anhängare för kommunister, medan de federalistiska och libertära socialisterna kallade sig mutualister. Sedermera har beteckningen socialdemokrater blivit en internationell beteckning på den auktoritära socialismens anhängare, medan de libertära socialisterna, anhängarna av den frihetliga kommunismen, antagit beteckningen kommunister. När de auktoritära socialisterna nu åter tillägnat sig benämningen kommunister, så är detta endast egnat

att framkalla oreda, på samma gång det är fullkomligt oriktigt, då deras idéer egentligen ingenting har att skaffa med kommunismen. Deras teoriers praktiska utformning framkallar den våldsammaste statscentralisation, som historien ännu bevittnat. Ryssland är ett ovederläggligt exempel på detta förhållande.

Deras kommunism medför således ingen sönderdelning av staten, den befäster staten. Den frihetliga kommunismens införande betyder statens upplösning i självstyrande kommuner och dessa kommuners federerande och samarbete för gemensamma intressen. Genom en sådan omdaning, försvinner staten som centralinstitution, som våldsregering.

Någon invänder måhända, att när de fria kommunerna federera sig till samarbete över hela landet, skapas åter en stat fast under ny form. Detta är naturligtvis fullkomligt oriktigt, ty den institution, som möjligen skapas för samarbete mellan kommunerna, är nu icke längre någon auktoritär inrättning, ingen regeringsmakt som kan utfärda påbud, vilka kommunerna måste underkasta sig mot sin vilja. En federation är en fri sammanslutning, där varje ansluten enhet varje ögonblick har frihet att frånträda federationen. Redan härigenom uppnår man en fullkomlig garanti mot varje försök att åter upprätta en våldsregering, en centraliserad maktinstitution. En sådan decentralisation är det fullkomliga dråpslaget mot staten, som samhällsinstitution.

Men detta betyder i själva verket revolutionens slutgiltiga genomförande. Innan man kommer så långt, måste man finna medel till undergrävandet av statens auktoritet och makt. Detta måste ske både rent politiskt och ekonomiskt. Man måste utsvälta staten, beröva den den ena funktionen efter den andra, målmedvetet inskränka dess verksamhetsfält.

STATENS UTSVÄLTNING.

För att döda staten, döda regeringen, döda diktaturen, måste vi organisera samhällsorgan, som kunna undantränga de statsauktoritära inrättningarna. Vi måste organisera en konstruktiv revolution, bygga upp de nya samhällsorganen. Vi ha mäktiga arbetarorganisationer, starkt sammantimrade ekonomiska kamporganisationer, som kunna bli verktyg i omdaningsprocessen. I våra organisationer få vi icke lov att stanna vid lönespörsmålet, men på allvar ställa oss frågan: hur kan den sociala revolutionen genomföras, hur skola vi redan nu kunna praktiskt gripa oss an med arbetet. Vi måste gjuta fundamentet för det socialistiska samhället redan nu, medan vi leva i det kapitalistiska. Vi måste sätta massorna i drift mot socialismen, genom att giva dem direkta positiva uppgifter i socialiseringen, uppgifter, som ger dem alla direkta intressen och fordrar deras direkta verksamhet. Och efterhand som vi sålunda utveckla massornas självverksamhet, väcka deras självtillit, driva dem att tillvarataga deras egna intressen, samtidigt som vi fostra dem till respekt för sina medmänniskor, fostra dem till socialt tänkande och handlande, skola vi en gång komma dithän, att vi kunna avskaffa regeringsvåldet, utan att människorna i nästa minut springer och kastar sin nyss köpta frihet under fötterna på en ny centralregerings tyranni.

Staten har slagit under sig en hel del ekonomisk verksamhet: industrier, järnvägar, post, telefon, tele-

graf, etc. Detta ger regeringen och byråkratien en betydelse, som den icke borde ha, och ett inflytande som de bruka till att befästa sin makt. Men efterhand som arbetarna utveckla sina organisationer och sina kontrollorgan kommer dessa att kontrabalancera statsmakten. Postbetjante har redan av staten krävt del i postverkets ledning. De se dagligen, hur den härskande byråkratien saboterar detta statens verk, hur det slösas och misshushållas genom dålig organisering, och hur allt går på guds försyn därför, att alla känna sig oansvariga. Postens arbetare har således krävt rätt att deltaga i organiseringen av verkets arbete i de olika instanserna. Denna princip kommer naturligtvis till att vinna gehör med tiden, och när den tillämpas för alla grader av postanställda, skola de, som utföra arbetet, få inflytande på ledningen, på arbetets utförande i alla de olika grenarna. Arbetarna få självansvar och bli intresserade i arbetet, och byråkratien får stryka på foten. Efterhand som postens arbetare i de olika graderna hinna att stabilisera sitt inflytande ("lite kontroll ger smak för mer kontroll") blir detta allt mera omfattande, medan byråkratiens myndighetsområde i samma takt blir mindre och mindre. Makten inom verket lyftes småningom över på postmännens organisationer.

Statens auktoritet, som för närvarande är nästan absolut, kommer att avtaga. Det blir postverkets arbetare, "betjante" och tjänstemän, som komma att göra postverket till en levande organism i samhällets tjänst och tillvälla sig bestämmanderätten över arbetsledningen. Statens funktioner inskränkes. Regeringens myndighet dör bort.

Så kommer det att gå inom postverket, inom telefon och telegraf, inom järnvägstrafiken, och på alla de områden, staten axlat en uppgift som arbetsledare. Ar-

betarnas ingrepp på dessa områden blir så mycket mera kännbara för statens dominerande ställning i samhället, som dessa ekonomiska funktioner samtidigt utrustar staten med ekonomisk makt. Förträngd från dessa funktioner, förlorar staten en väsentlig del av den ekonomiska makten. Byråkratien förlorar sin myndighet över tiotusenden och hundratusenden av arbetare, som nu tillkämpar sig självmyndighet. Statens tvinsot börjar på allvar. Folk börjar tappa respekten för denna institution, som så länge hållit generationer i slaveri.

Staten har domäner, som ger den ekonomisk makt. Den har skogsdomäner. Men skogsarbetarnas organisation utvecklar sig småningom till en rationell skogsodlareorganisation, som strävar efter att få alla skogarna — både statens och de privata — in under sitt växande inflytande, för att kunna organisera skogsbruk, icke för profit, men till samhällets bästa. Och denna organisation ökar alltmera sitt inflytande även över statens skogar. Vad skall staten för resten göra med sina skogar utan arbetarna? Den kan ingenting avvärka utan arbetskraft, och när skogsarbetarna organiserat ett arbetsmonopol på skogsarbete, så synes det ingen annan utväg möjlig för staten än att den får underhandla med arbetarnas organisation. Och denna är obarmhärtig i sina växande krav. Snart står staten lika beroende som de enskilda skogsägarna, och småningom övergår skogsdomänerna alltmera till arbetarnas förvaltning, som kontrolleras av samhället och verkställs för samhället.

Samhället har gruvinmutningar. Det har vattenkraftanläggningar och liknande egendomar. Det kommer att gå med dem som det går med skogarna, och staten börjar allt mer likna ett spöke utan kött eller ben. Dess kraftlöshet är i tilltagande och dess saliga

avsomnande kan förutses inom en rimlig historisk period.

Militarismen har varit statens fysiska maktmedel över människorna. Väl har dess moraliska auktoritet som förvaltare av "rättsväsendet" varit en faktor av största betydelse, men i långt högre grad har massorna hållits tillbaka i sitt slaveri genom den råa våldsmakt, staten kunde mobilisera. En stor del av arbetarklassens respekt för staten vilade på fruktan. Arbetarna har aldrig i staten och dess myndigheter sett något annat än en fiende, som utmätte höga skatter; som tvingade dem att göra militärtjänst; som stoppade in den fattige stackarn, som stal ett bröd för att kunna fortsätta att leva, och lät miljontjuvarna löpa; som förhindrade "undersåttarna" att utsäga, nedskriiva och utbreda sina idéer; som uppträdde som gårdvarar åt kapitalet. Och när arbetarna i så stor utsträckning böjt sig för statens föreskrifter, så var det till stor del därför, att de av erfarenhet visste, vilken makt staten hade i militarismen.

I militarismen hade staten sitt *ultima ratio*. En hel här, väpnad till tänderna, som varje ögonblick stod beredd att ingripa mot det upproriska proletariatet till skydd för kapitalismens heliga intressen. Med hjälp av denna kunde staten till och med hjälpa arbetsköparen att slå ned strejker, som voro obekväma för kapitalismen. Med hjälp av militarismen hölls "slavklassen" kvar i sina bojor.

Berövar man staten detta maktinstrument, så rycker man undan en av de hörnpelare, som uppbär det kapitalistiska samhällssystemet. Världskriget har varit en utomordentlig läro- och tuktomästare. De märken, världskriget satt i människosinnena, och de lärdomar, det givit hela den civiliserade världen, låter oss hoppas att militarismen inom en överskådlig framtid skall kunna bäras till graven.

Till och med kapitalister ha lärt, att kriget ej är någon affär. Det hjälper icke, att man pekar på, hur en del kapitalister skapat sig rikedomar på kriget. Det uppväger icke, vad kapitalismen i sin helhet förlorat på kriget. Och även de, som vunnit förmögenheter, kommer att få erfaras, att dessa icke längre äro heliga. Arbetarnas framträngande till en allt mera dominerande faktor i samhällslivet kommer att medföra, att dessa krigsvinster komma att vandra tillbaka till samhället, åtminstone den största delen av dem. Redan under krigets gång exproprierade staterna upptill 80 procent av dessa krigsvinster genom beskattning. Själva kriget förräntar sig icke längre för kapitalismen.

Dessutom måste kapitalismen likaledes erkänna, att den gjort ett högst ödesdigert misstag i sina kalkyler med avseende på kriget. Den menade, att man genom ett krig mellan nationerna kunde döda internationalismen och socialismen. Den chauvinism, som oförtydligt framkallades genom kriget, blev emellertid ingen vinst för profitörerna. Efter ett par år skall den internationella arbetarrörelsen vara så fast sammantimrad som aldrig tillförne. Och den skall dessutom med avseende på kriget ha skapat sig en sådan maktställning, och utvecklat en sådan aktionsplan, att den skall kunna förhindra krigets utbrott. Makten därtill hade arbetarrörelsen redan 1914, men viljan därtill saknades. Kriget — det skall snart visa sig — skall framskapa en vilja hos arbetarklassen till aktion mot kriget. Icke de politiska organisationernas international, men de ekonomiska, skall bli organet för en sådan aktionsplans utformning, liksom den är den enda, som har verklig makt till dess omsättning i handling i det kritiska ögonblicket. Den tillfälliga chauvinismen försvinner och lämnar plats för en fördjupad internationalism. Detta är en av kapitalismens felaktiga kalkyler.

Den andra är den, att den trodde kriget skulle slå sönder den socialistiska rörelsen, eller sätta den tillbaka många decennier. Erfarenheten visar emellertid, att kriget medfört en revolution i det allmänna tänkesättet, som är starkt fientlig mot kapitalismen. De socialistiska kraven har aldrig någonsin omfattats av sådana massor, som nu. Och ej heller ha dessa krav framförts med sådan kraft. Ej heller har man någonsin tagit så praktiskt på frågorna. De olika länderna står inför en börjande socialiseringsprocess överallt. Detta är en frukt av kriget. Kriget har öppnat ögonen på folken för kapitalismens vansinne och framskapat en vilja till socialistiska förändringar, som aldrig någonsin varit så starkt tillstädes. Kriget är orsaken härtill.

Dessa faktiska förhållanden gör, att kapitalismen allt mera blir benägen för fred. Visserligen finns ännu de mäktiga imperialistiska krigsorsakerna kvar: tävlan efter världsmarknadens erövrande, men den organiserade arbetarklassen skall övervinna dem. I bildandet av "Folkens förbund", detta missfoster till regeringstrust, har man — trots alla brister — beträtt en väg, som en gång skall bidra att komma bort från kriget och militarismen. Den Versaillesfred, som inom denna sammanslutning är ett lurande sprängämne, skall undanskaffas genom en av arbetarklassen framtvungen allmän revision av freden. Förbundet är i sin nuvarande gestalt i högre grad en fara för freden än ett fredsinstrument, men det kommer att förändras. Förbundet har framförallt en *symptomatisk betydelse*. Det visar på en utvecklingslinje, som kommer att följas, med eller mot kapitalismens och statsmännens önsningar och vilja. Och denna utvecklingslinje bär mot militarismens avlivande. I stället för regeringarnas förbund skall komma ett folkens förbund, levandegjort i de internationella arbetarsammanslutningarna.

Det antagliga är, att staterna snart nog kommer att ena sig om en "internationell ordningsmakt", en militärmakt som gemensamt upprätthålles av staterna. Denna förändring kommer visserligen icke att tillfredsställa revolutionärer, men kan likväl bli ett slag mot militarismen. Vad som blir kvar blir en yrkesarmé, som dock blir en försvinnande bråkdel av den forna militärmaktens miljonarméer. Och en stark rörelse för den allmänna värnpliktens avskaffande kommer att resas och leda till resultat, först i de små staterna och därefter i de större.

Den *militära andan* kommer småningom att dö bort. Militärkassen var en betydande och omfattande samhällsklass, som i tunnt och tjockt var beredd att stödja staten, ty den berodde av staten och hade sin sold från staten. Och den utövade ett icke ringa inflytande även i andligt avseende genom den respekt, man omgav den med. Mördaryrket har varit glorifierat under många århundraden, men det blir slut med militarismens avskrivande. Endast som bödel får militarismen behålla sin legitimerade mördarställning; men det är liksom folk icke har riktigt respekt för en bödel. Ja, det är ännu värre, folk hyser en avgjord avsky för denne personage, som slaktar människor pr styck. Militarismens avskrivande kommer otvivelaktigt att befrämja en ny anda, en anda som icke kommer att gå i riktning av slavisk underdånighet, men en anda av frihet och självansvar.

Enbart genom upprätthållandet av den allmänna militarismen har staten haft en väldig pondus i sin maktställning. Anslagen till de militära institutionerna ha upptagit den största platsen på statens budget. Staten har varit arbetsgivare till en väldig stab av yrkesbödlar. Och genom den allmänna värnplikten har den haft hand- och halsjärnsrätt över individens liv. "Undersåten" har

varit statens livegne, med vilken staten kunde förfara hur som helst, sända till slakt när som helst.

Med militarismens ställande på avskrivning — och *detta beror endast på arbetarklassens vilja!* — krymper statens verksamhet och myndighet åter samman. Den blir icke längre herre över en armé av avlönade officerare och underofficerare. Dess auktoritet över den enskilde begränsas på ett högst kännbart sätt. Den vanliga medborgarens känsla av att ohjälpligt sitta fast i statens järngrepp försvinner mer och mer. Han känner sig mindre som slav, mera som fri människa. Statens ekonomiska förvaltningsområde krymper likaledes samman med den stående härens sammankrympning. Statsbyråkraternas antal svinner in. Staten har berövats det väsentligaste av ett av sina verksamhetsområden. Statens utsvältande har börjat på allvar. Den inträder i en period av sju magra år, som alldeles icke har den ringaste utsikt att efterföljas av sju feta. Staten blir allt kraftlösare och kraftlösare. Den täres av en sönderetsande sjukdom.

* * *

Naturligtvis är icke militären övervunnen som en reaktionär samhällsfaktor därigenom, att man möjligen inskränker sig till upprätthållandet av en internationell "ordningsmakt". Denna rest av militär institution kommer naturligtvis att brukas mot arbetarklassen och dess frihetssträvanden, men den kommer icke att räcka till. Inför klasskampens koncentrerande på det ekonomiska områdets direkta aktion blir militären maktlös i allmänhet. Och om det skulle komma dithän, att det uppstår revolutionära resningar, som man med våld skulle kunna undertrycka, så är det arbetarna som äro herrar över truppernas transporter, ekipering, utrustning, proviantering etc. Man kan förhindra deras förflyttande från

ett land till ett annat. Och genom att i större utsträckning än hittills utveckla den internationella solidariteten i handling, kan man nödvändiggöra de militära resursernas fastnaglande i de respektive länderna. Redan vid en nationell generalstrejk är till och med den nuvarande militarismen maktlös. Dels räcker den icke till för utpostering både här och var, och dels får den icke tillfälle att ingripa, om arbetarna strängt håller sig till den fredliga arbetsnedläggelsen, eller till obstruktion på arbetsplatsen, eller någon annan ekonomisk kampform. Men även om arbetarnas aktion någon gång skulle flyta över den ekonomiska kampens gränser, måste naturligtvis en sådan relativt ringa militärmakt visa sig vanmäktig emot massrörelserna.

* * *

När detta skrives har fackföreningsinternationalen påbörjat en aktion mot den vita reaktionen och skräckväldet i Ungarn. Tusentals av arbetare ha fått släppa till livet, tusende andra försmäkta i fängelserna och nya tusenden hotas att drabbas av samma öde. Fackföreningsinternationalen har beslutat blockera Ungarn intills regeringen beslutar sig för att ändra sin politik mot arbetarklassen. För första gången i historien har arbetarna uppträtt som en faktor i den internationella politiken och för första gången i historien har en regering sett sig nödsakad att träda i förhandling med arbetarnas internationella organisation. Ingen regering har uppträtt mera arbetarfientligt än den ungerska och för ingen regering kan det kännas bittrare att nödgas underhandla med arbetarnas representanter. Otvivelaktigt ha de organiserade arbetarna makt att tvinga den ungerska regeringen på knä, såvida det finns tillräcklig sammanhållning. Icke genom politiska internationalerna, men med direkt aktion; icke med militära

vapen, men med ekonomiska kampmedel. Här anmäler sig en ny världsmakt, som håller på att arbeta sig fram till medvetande om sin betydelse och sin rätt. Ungerska sändebudet i Wien har icke orätt, när han säger, att det för hela Europa (det kapitalistiska!) gäller att slå ned denna aktion, ty eljes har man i den fackliga internationalen en världsregering, som i dag riktar sig mot Hortlys regering i Ungarn och i morgon kanske störta Lloyd George eller Millerand.

Även om denna första aktion från fackföreningsinternationalen icke skulle leda till fullt tillfredsställande resultat (det är ju första gången man försöker en sådan aktion!) så visar den i alla fall arbetarna en väg till makt och internationellt inflytande, som de utan ringaste tvivel kommer att beträda, och beträda regerrikt.

Genom arbetarrörelsens revolutionära inriktande på massrörelser blir regeringarna tvungna att i allt större utsträckning taga hänsyn till arbetarna. Gent emot statens auktoritet reser massorna sin organiserade aktion. I Tyskland generalstrejkade man bort den Kappska kuppregeringen. I Danmark gjorde man några veckor senare en liknande kupp som i Tyskland. Blotta generalstrejkshotet från arbetarna var tillräckligt för att tvinga kupp-regeringen att åter draga sig tillbaka från sin position. I febr. (1920) avskedade den republikanska regeringen i Portugal en del järnvägsmän. Järnvägsmännen tillgrepo generalstrejk och — regeringen störtades! En ny regering kom till makten, som måste böja sig för arbetarnas krav. Genom arbetarnas målmedvetna aktion kan regeringens auktoritet och maktfullkomlighet inskränkas dag för dag.

De aktioner för socialisering av vissa av de viktigaste samhällsföretagen, som vi med all säkerhet inom kort kommer att få bevittna, och som kommer att fullföras lite överallt i världen, de bli också ett undergrävande av

statens och regeringens auktoritet. Underifrån kommer massans vilja att påtvinga den privata egendomsinstitutionens verkställande utskott, regeringarna, reformer och genomgripande samhällsförändringar, som strider mot statens uppgift som vakthund över de rövade egodelarna och det rådande kapitalistiska plundringssystemet. Det blir ett permanent sönderfrätande av statens auktoritet intill dess den faller samman.

Regeringens och statens oförmåga att råda bot på de rådande missförhållandena, som gjorts dubbelt skrikande genom kriget, kommer att driva arbetarna över på den direkta aktionens väg i allt större skaror. De franska arbetarnas bildande av Ekonomiska Rådet är ett utslag av denna tendens. Man väntar icke längre på regeringarna, på de lagstiftande församlingarna. Massorna taga det sociala rekonstruktionsarbetet i sina egna händer. Utanför staten, parlamentet, regeringen, börja de bygga på det nya samhället. Statens anseende kommer att sjunka för varje direkt massaktion, för varje steg på den konstruktiva socialismens väg och för varje steg, arbetarklassen tar på vägen mot friheten.

Tag ett område som exempelvis bostadsområdet. Överallt visar den gamla regimen sin oförmåga att skaffa hus åt samhällets medborgare. Dessa bli tvungna att gripa till den direkta aktion, som kommer att ta många former. Den kan uppträda som i England, där byggnadsarbetarna själva organisera byggnadsverksamheten och skapa nya bostäder, reglera bebyggandet, utskjuta uppförandet av lyxbostäder, nöjespalats etc. och i första rummet bygga sunda bostäder åt folket. Den kan taga form av en över hela landet genomförd hyresstrejk, så som man planerar den i Spanien, som början till förnekandet av den kapitalistiska egendomsrätten över bostäderna och dess exploatering för folkets räknning till kommunistisk gemensamhetsegendom. Ty ge-

nom en över hela landet genomförd hyresstrejk, där man låter bli att inbetala hyresavgifterna, får den privata egendomen på detta område ett grundskott. Kan den fullföras ända till sina yttersta konsekvenser, betyder den faktiskt avvärdering av egendomen. Byggnaderna representera då icke längre penningvärden, eftersom kapitalisterna icke få in hyror för dem. De representera då endast ett socialt värde, icke ett kapitalistiskt. Men även om den icke föres till sin yttersta konsekvens, så kommer den att i betydande grad nedsätta det kapitalistiska värdet. Och man kommer säkert i stor utsträckning att gå till expropriering.

Eller aktionen kan taga en begynnelseform som i Norge, där arbetarna på sina håll själva ransonera bostäderna, sedan de förgäves åberopat lagstiftningens ingripande i denna riktning. Arbetarna hålla själva reda på de, som ha för många rum, och de som ha för få, och placera de sämst lottade i de överflödigt stora lägenheterna. Samma tendens visade sig för ett par år sedan i Köpenhamn och flera andra platser i Europa. Och den kommer tillbaka med förnyad styrka. Det är ett handlande utanför staten, ja, på trots av staten. Det är ett undergrävande av statens auktoritet. Det är på dessa och tusende andra vägar man skall komma att ersätta regerandet med arbetarmassornas fria självverksamhet och upplösa staten och förrinta den.

* * *

Staten har också tagit sig rätten att stöpa våra själar efter sitt eget träl-beläte! Den har tagit sig friheten att under århundraden föreskriva oss, vad vi skola tro, och vad vi skola tänka, vad vi skola säga och icke säga, vad vi skola göra och icke göra! Den har slagit religionen under sitt välde och påtagit sig att göra alla sina "undersåtar" till trälarna under statsreligionen, och kät-

tare har den förföljt med fängelse och tortyr och bål och död och ödeläggelse! En människa som tänkte fritt betraktades och behandlades som en förbrytare av det allra grövsta slag, under vissa tider långt värre än mördare och utpräglade banditer. Ah, hur har icke staten hämmat framåtskridandet genom att förfölja den fria tanken! De regerande tålte icke sanningen, tålte icke den fria tankens storhet, tålte icke att bli släpade ut på den fria forskningens oändliga vidder! De tålte icke ljuset! Inkrupna som råttor i sina håll och sin andliga smuts envisades de, att också alla andra skulle i likhet med dem själva leva som råttor, inkrupna i de förgångna tidernas stagnation. Staten har föreskrivit, vad som skulle vara sanning! Och den har hindrat den objektiva sanningen att spridas och bliva allmänegendom! Den har hållit tiden tillbaka och har under detta sitt arbete åstadkommit en oändlig summa av lidande och intellektuell dekadans!

Staten har mördat våra själar! Millioner och åter millioner har den strypt!

Och fortsätter den icke på samma sätt? Har den icke föreskrivit, och föreskriver den icke ännu, att så och så mycken teologisk vidskepelse skall proppas i de små barnahjärnorna? Fortsätter den icke ännu att förgifta de kommande generationernas själar med sin patriotiska undervisning, sina skrytsamma historielögner, sin surögda nationalism och sin skabbiga chauvinism! Har icke staten gjort skolan till ett instrument för kriget, för massmordet? Har den icke fostrat nationalhatet? Och där den icke gjort detta — har den icke fostrat föraktet för andra nationer genom att framhäva de egna nationella egenskaperna, som de utan jämförelse värdefullaste, och sålunda skapat den falska känsla av att vara det yppersta folket, av ödet och naturen utsett att härska över andra? Har den icke i de millioner barna-

sinnen lagt ned den sådd till krigslusta och mordlusta, som utlöst sig i fem års obeskrivligt fastansfullt världskrig? Har icke staterna, alla utan undantag, bidragit till att skapa den andliga och sedliga bestialitet hos folket, utan vilken en katastrof som denna icke skulle kunna egt rum? Och har de icke genom en systematisk uppföstran gjort människorna till viljelösa kadaver, som slavaktigt underkastat sig statens befallning att mörda andra människor, därför att de icke gripits av någon högre sanning än krigets och statsslaveriets och nationalismens? Och har icke staten konsekvent förhindrat spridandet av antimilitarismens idéer och idén om världsmedborgarskapet? Har icke staten i alla tider varit det andliga mörkrets redskap? Aldrig lämnande plats åt det nya, förr än detta nya var så starkt, att allt motstånd var fåfängt? Har icke denna våldsinstitution för länge sedan förverkat sin rätt att fostra den ömtåliga barnasjäl, framtidens intellektuella och moraliska kraft?

Staten måste upphöra med att sabotera den andliga folkhälsan! Staten måste undanryckas rätten att snöpa det goda hos mänskligheten! Staten är intellektets massmördare, en notorisk förbrytare på pedagogikens område, en ohjälplig vaneförbrytare, för vilken det icke finns ringaste hopp om förbättring! Låt bilan gå!

Man börjar också överallt att resa sig mot statens överhöghet på detta område. I en del länder, exempelvis Spanien, se vi hur det över landet bildats ett nät av fria skolor, som undanrycka staten dess snöpningsrätt över barnens intellekt. På den fackliga landsorganisationens sista kongress beslutade denna organisation att understödja rörelsen och taga initiativ till bildandet av fria skolor överallt, där det icke fanns sådana. Den tog vidare initiativ till skapandet av en högskola för utbildandet av rationalistiska lärare.

Åter i andra länder se vi lärarna själva organisera sig i fackföreningar, liksom andra lönearbetare, som exempelvis i Frankrike. De ha länge krävt en reorganisering av undervisningsväsendet, utan att myndigheterna lånat dem någon som helst uppmärksamhet. Så beslutade lärarna att själv utarbета en plan till omdaning av undervisningsväsendet i frihetlig riktning. De äro fullt medvetna om sitt sociala ansvar, sitt ansvar icke mot staten men mot det uppväxande släkte, vars själliv de äro kallade att väcka och delvis dana, och de vägra att längre låta bruka sig i reaktionens tjänst. De vilja skapa ett nytt undervisningsväsen i tjänst för det mänskliga framåtskridandet och för släktets höjande och befriande. I kamp mot statens maktinstitutioner ha de tillkämpat sig rätten att organisera sig efter eget sinne, och tänka också att tillkämpa sig rätten att undervisa folkets barn till kämpar för frihet, sanning och rättfärdighet.

Så berövas staten det ena maktområdet efter det andra. Från etapp till etapp förtränges statens myndighet från sin makt och sin moraliska auktoritet över mänskligheten. Detta är en väg som visserligen icke realiserar friheten på några timmar, men som realiserar den så mycket säkrare. Och egentligen är det den enda säkra vägen. Folket lär sig att bruka sin självmyndighet gent emot statens allmakt.

RÄTTSSKIPNINGEN.

Det område, där staten längst kommer att behålla sin maktposition, är "rättsskipningens" område. Okunig om statens egentliga väsen, dess uppkomst och historiska uppgift föreställer sig den stora massan staten som den samhällliga moralens väktare och upprätthållare. Utan lagarna, fångknektarna, domarna och straffanstalterna skulle alla människor råka i öppen strid med varandra. Människan skulle på nytt bli vilddjur. Mord, tjuvnad, våldtäkt och allehanda förbrytelser skulle komma att höra till ordningen för dagen. Denna vrångföreställning är en frukt av den statliga uppfostran vi underkastats under generationer.

De flästa människor rygga tillbaka vid tanken på statens avskaffande. De föreställa sig, att om icke staten existerade, skulle de löpa risk att bli ihjälslagna varannan dag, och den ena människan skulle ligga i ständig fäjd med den andra. Man inbillar sig verkligen, att staten upprätthåller ordningen i samhället, utan vilken människorna icke skulle trivas, medan verkliga förhållandet är, att staten framkallar en stor del av den oordning, som är rådande i samhället.

Staten är en våldsinstitution till kapitalismens upprätthållande. Den förhindrar således ett allmänt välstånd och bidrager till fattigdomen, vilken återigen är en av de väsentligaste orsakerna till en mycket stor del av de förbrytelser, som begås. Hade icke statsvåldet existerat, skulle arbetarna för länge sedan gjort slut på det

kapitalistiska utsugningssystemet och därmed avskaffat 99 % av alla tjuvnadsbrott. Upprätthållandet av det kapitalistiska systemet, är upprätthållandet av det privilegierade tjuveriet. Staten själv är således andelsägare i ett orgainserat tjuvband. Den skyddar sina kompanjoner och sätter fast alla dem, som stjäla vid sidan av bandet, således utan privilegier, och som kanske drivits av fattigdom, medan de andra drivits av vinstbegär. Med kapitalismens avskaffande bortfaller statens omoraliska gärning som det privilegierade tjuveriets beskyddare. Det allmänna välstånd, som måste uppstå med socialismen, kommer att avskaffa alla tjuverier. Staten är här icke ordningens, men oordningens upprätthållare. Tjuvnadshanteringens beskyddande är en av dess förnämsta uppgifter.

Det finns människor, som tro, att mördandet skulle bli mera allmänt, om icke staten existerade! Vem är det som har generaliserat mördandet i en grad, som vi hittills icke drömt om? Är det icke just staten? Är det icke staterna, som tvingat de olika nationernas människor att gå ut i krig och slå i hjäl varandra? Skulle detta världskrig mellan många hundra millioner människor kunnat ha kommit till stånd, om icke samhällena varit så vansinnigt organiserade, att några dussin män kunnat besluta över dessa millioners öden?

Liksom beträffande tjuvnadshantverket så är också staten, vad det gäller mördandet, den störste förbrytaren. De icke auktoriserade mord, som begås av enskilda samhällsmedlemmar, väger fjäderlätt mot statens nästan omätliga mördarier. Och för att skydda sig mot några mord på millionen om året, överlåter människorna makten till en samling människor, som av makten göres till en samling skurkar, och som brukar denna makt till auktoriserat mördande i tusenfalt så

stor skala som det icke auktoriserade mördandet! Det är vad man kallar ordning!

Därtill kommer, att staten likväl icke kan förhindra de icke statsauktorisera morden. Staten kan ingenting förhindra. Människor tror i allmänhet, att förbrytarnaturerna hållas tillbaka från att begå förbrytelser av fruktan för straffet. Den allmänna erfarenheten bekräftar emellertid det påståendet, att förbrytarna egentligen icke hålles tillbaka av straffhotet, ty de räkna alla med, att de skola undgå upptäckt, vilket de också i de flesta fall gör. Det är blott en ringa procent av alla förbrytelser, som bli bestraffade. Det är endast de, som låta ertappa sig! Men i marginalen av det tillåtna operera den stora massan av brottslingar, ständigt allt djärvare upprepande sina strandhugg på det otillåtna området. Hur många av dessa leva icke som ansedda samhällsstötter och dö icke med det kungliga ordensbandet om halsen och modepredikantens välsignelse för "förtjänstfulla" gärningar? Jo, nog voro dessa gärningar i sinom tid "förtjänstfulla"! Men för vem?

Vad staten åstadkommer, det är endast att utöva hämd på de mindre framgångsrika bovarna.

De allmänna, enkla rättsregler, som funnit rot i det allmänna medvetandet, äro emellertid icke en produkt av lagarna, men av det mänskliga samlivet. Under tidernas lopp uppstår det en viss sedvanerätt, som ständigt fluktuerar och omvandlas och blott är en reflex av mänsklighetens moraliska och materiella utveckling och levnadsvanor. Det var en gång en högst "moralisk" handling, då en människoätande vilde åt upp far och mor, när bristen på levnadsmedel var så stor, att han icke på annat sätt kunde upprätthålla livet. Vi ha kommit bort ifrån denna moraliska uppfattning. Vi ha utvecklat produktionsmöjligheterna till en sådan grad, att det finns tillräckligt med levnadsmedel till livsuppe-

hället, utan att vi behöva äta upp varandra. Vi ha därigenom varit i stånd att höja vår moraliska standard, så, att vi icke behöva göra andra människor ont på det sättet som den vilde kannibalen. Men detta är ingalunda lagens eller statens verk. Det är ett verk av den allmänmänskliga utvecklingen, som framskridit trots staten och lagen.

Lagstiftningen är i bästa fall ingenting annat än ett inregistrerande av de allmänna sedvanor, de allmänna rättsbegrepp, den allmänna moralåskådning, som under tidernas lopp utvecklats sig. Men i sämsta fall — och dessa fall äro tyvärr de oftast förekommande — är statens lagar ett stadsfästade av privilegier, som en del människor tillrånat sig på andra människors bekostnad. Nittio procent av lagarna torde sålunda röra sig kring den heliga privatäganderätten, vilken är ett orättfärdigt privilegium, som endast kan upprätthållas genom statens våldsinstrument. Lagstiftningen är icke något, som går före den mänskliga utvecklingen; det är tvärtom något, som hänger som blytyngder kring det mänskliga framåtskridandets fötter. Betecknar måhända icke den socialistiska idévärlden ett framsteg framför den kapitalistiska, som nu med tvångsmedel upprätthålles genom lagar, domare och fängelser? Är icke den internationella arbetarrörelsens främsta moraliska princip *solidaritet*? Denna solidaritet är för närvarande i sitt praktiska uttryckstagande begränsad till klassen, till arbetarklassen, som kämpar för samhällets omdaning. Men den siktar högre, den siktar till samhällssolidaritet. Och där icke den av förhållandena påtvingade klasskampen lägger hinder i vägen, se vi den också taga sig uttryck. Så exempelvis i strävandet efter krigets avskaffande, avskaffandet av de nationella fientligheterna mellan folken och den eviga fredens upprättande. Här spänner den sina vingar till en världs-

omfattande allmänmänsklig solidaritet utan hänsyn till klassgränser. Och så snart dessa klassgränser börja vackla, skola vi få bevittna, hur denna strävan till solidaritet skall bemäktiga sig nya områden och göra nya erövringar. Men denna strävan mötes med fientlighet av det kapitalistiska samhället och den kapitalistiska staten. I kamp mot denna reaktionära makt måste det internationella proletariatet resa den internationella solidaritetens fana.

Här får man icke låta sitt omdöme förvillas av det tillfälliga återfall till nationernas fiendskap, som även grep arbetarna vid världskrigets utbrott. Denna fiendskap var ett återfall, möjliggjort genom statens ännu stora makt över människorna. Detta återfall var dock endast något tillfälligt, något förbigående. Det förblivande i den internationella arbetarrörelsen och socialismen är dock krigets och den nationella fiendskapens avskaffande, och detta kommer att framträda med fördubblad kraft, när arbetarna på nytt vakna upp ur ruset och se sig lurade av staten.

Efter hand som arbetarna — handens och hjärnans i intim samverkan — skapa de nya samhällsinstitutioner, som skola taga arvet efter det kapitalistiska samhället, efter hand som det ekonomiska livet går över till arbetets nya produktionsorgan och förvaltningsinstitutioner, kommer man att inom dessa utbilda en självständig sedvanerätt och sina egna rättskutymmer i form av obligatoriska eller frivilliga skiljedomstolar, som operera fullständigt oberoende av staten och den borgerliga lagstiftningen. Väl skall denna komma att göra förtvivlade ansträngningar för att utsträcka sin auktoritet över dessa nya områden, men man måste här avböja statens inblandning.

Alla tvister mellan dessa av den till samhällsodaning strävande arbetarklassen skapade institutioner sko-

la komma att avgöras, utan att man ropar staten till skiljedomare. Man kommer icke här att få bruk för statens juridiska hårklyvare. Icke skulle det falla någon in, att i en tvist mellan exempelvis tvenne fackförbund, eller mellan tvenne andra arbetarorganisationer av vilken art som helst, springa till statens lagtolkare för att få ett domstolsutslag på, hur man rätteligen ordnar denna tvist? Nej, man ordnar den fullkomligt fredligt utan sådan statlig mellankomst.

Till och med i tvister mellan kapitalister och arbetare har arbetarrörelsen framskapat en ganska omfattande skiljedomspraxis, exempelvis vad det gäller tolkning av avtal. Sådana tvister hänskjutes till skiljedomstolar, vars ledamöter väljas paritetiskt av båda parter. Man kan icke påstå, att dessa skiljedomsutslag kunna komma att utvisa någon synnerlig högre grad av rättfärdighet, eftersom de vila på den privata egendomsrättens grund, vilken i och för sig är en orättfärdighet, men denna praxis visar den väg, utvecklingen kommer att gå.

Och när i tvister mellan de samhällsinstitutioner, som kommer att skapas av den socialistiska rörelsen, skiljedomstolens medlemmar kommer att väljas av tvenne fullt jämställda parter, så är det icke tvivel om, att detta rättsförfarande i långt högre grad kommer att tillfredsställa det allmänna rättsmedvetandet än det juridiska hårklyveriet vid statens rättskrank.

Att denna praxis med "stadgade" eller frivilliga och tillfälliga skiljedomstolar kommer att gripa omkring sig på vidsträckt områden av samhällslivet, det råder det inget tvivel om. Men skulle det då vara så orimligt att antaga, att denna praxis kan fortplanta sig även till andra samhällslivets områden? Skulle det vara så orimligt att antaga, att denna sedvana hos den framstormande arbetarrörelsen, kan komma att resultera i skiljedomsförfarande även mellan enskilda samhällsmed-

lemmar? Om de tvistande, istället för att gå och söka statens "rättvisa", hänsköt sina tvister till hederliga och kloka män, som båda parterna hade förtroende till (åtminstone var part till sina representanter), skulle tvisterna kunna biläggas på ett mycket förnuftigare sätt. De svårlöstaste tvisterna blevo säkerligen de, som hängde samman med den privata eganderätten, och de komma icke helt att försvinna, förr än privategendomen försvunnit. Och det är väl möjligt, att den "förfördelade" här kommer att bruka sig av statens institut, som ger honom utsikt till att även orättfärdigt vinna sin process. Men statens auktoritet befinner sig i avtagande och genom att energiskt bedriva upplysningsarbete, skall denna tendens påskyndas. Man torde därför ha rätt att hoppas, att statens juristeridepartement med tiden kommer att lida av en betydande arbetslöshet — ett nytt tecken på statens förfall.

Statens rättsutövning kommer emellertid att längst upprätthållas vid behandlingen av rent kriminella förbrytelser: mord, sedlighetsförbrytelser och dylika. För dessa kategorier bör det snart göra sig gällande en humanare uppfattning, så att de mera bli betraktade som olyckliga människor med atavistiska anlag, sorgligt utrustade från naturens sida, människor, som samhället må ha rätt att skydda sig för men icke straffa. Det måste i så fall bli psykiatrikern, icke paragrafklyvarna, som får bli den sakkunniga och avgörande instansen.

* * *

Det var de gamla marxisternas mening, att staten en gång måste bli ett museiföremål. Måhända skulle det vara lämpligast att placera det bland utdöda rovdjur på ett naturhistoriskt museum, där det kunde demonstreras för en förundrad eftervärld, som historiens värsta och människofientligaste rovdjur, som ensamt för

sig har millioner och åter millioner människors död på sitt samvete, människor som den långsamt dödat, människor som den ätit levande och människor som den slagit ihjäl av blodtörstig grymhet.

Men man når icke till att kunna sätta staten på museum genom att giva staten nya funktioner, genom att utvidga dess maktområde än ytterligare, genom att stadiggt giva den ny näring, så att den blomstrar och trivs och frodas. Staten är ett odjur, som alls icke behagar lägga sig att dö, bara därför att marxisterna profeterat om dess hädanfärd. Staten är ett farligt vildjur, som man gör klokast i att långsamt svälta ihjäl.

Staten kan icke dö på annat sätt än att man berövar den dess näring. Ryck undan funktionerna, en efter en, begränsa statens verksamhetsområde steg för steg, och den skall dö sotdöden, som en gammal giktbruten åldring. Den skall icke göra mycket besvär mera. Men begär icke, att staten skall vara färdig att lägga sig och dö, när ni håller på att giva den allt större och större maktfullkomlighet, lägga det ena verksamhetsområdet efter det andra in under dess domvärjo! Försök att be den stat, som blivit närd och välnärd, att gå och sätta sig på museet, därför att den profeterade tiden är inne, så skall du få erfara något om falska profeter!

DECENTRALISATION OCH FRITT INITIATIV.

En social revolution bör därför i politiskt avseende giva till resultat nya politiska förhållanden, som framför allt ger sig tillkänna i en decentralisering och sönderdelning av statsmakten genom att de funktioner, som staten tillvällat sig, fördelas decentralistiskt. En social revolution, som lämnade staten i okvald besittning av sin politiska allmakt, vore en förfelad revolution. Det är omöjligt att redan nu mer än angiva riktningen för den politiska form, som måste taga arvet efter staten, och som bör manifesteras sig i decentralisation och fri samverkan mellan fria grupper och sammanslutningar, som framvuxit ur det allmänna behovet.

Det är omöjligt att giva någon planritning, endast tendensen kan angivas. Det fria initiativet och de fria sammanslutningarna skola komma att efterträda statens tvångsorganisation.

Man tror att ingenting skall bli gjort, om staten bortfaller! I själva verket blir det först då, det blir gjort något. Staten dödar initiativ, men tar aldrig själva initiativ. Så snart det kommer fram ett allmännyttigt initiativ, reser statens indolenta byråkrati tusen hinder, saboterar det goda uppslaget och förhindrar dess utveckling. Om det överhuvudtaget göres framsteg, så göras de trots staten och icke tack vare staten. Mitt öga faller just på en tidningsartikel om "Skogssällskapets" arbete här i Sverige. Vad är skogssällskapet för något? Det är en efter fritt initiativ uppkommen fri sammanslutning, som tagit till uppgift att beplanta Sverges milsvida

och ofruktbara hedsträckningar och ljungfält med skog. Tusentals av tunnland, som nu knappast har ett öres värde, kan komma att bära skog till många hundrade millioner kronor. Dessa hedsträckningar kunna bli ett väldigt tillskott till nationalrikedomen. Har man någon gång hört staten taga initiativ till något liknande eller ens befrämjat det förr än det enskilda initiativet drivit saken så långt, att det blivit omöjligt för staten, att slå ihjäl saken? Så ungefär synes det gå till i detta fall.

Några behjärtade borgare, som verkligen också haft andra intressen än personliga vinstintressen, har satt sig i rörelse för bildandet av en förening, som tagit sig nämnda uppgift. Sällskapet inköper ljunghedar och besår dem med skog, varefter det till självkostnadspris överlämnar dessa skogsområden till allmänningar, som således kommer samhället tillgodo en gång, när skogen hunnit växa upp. Det har redan inom olika län på detta sätt uppodlat 40,000 tunnland. 300,000 tunnland ljunghedar finnas i Sverige, som kunna behandlas på detta sätt. Sällskapet hoppas att vinna statens stöd. Det har redan arbetat fem år, och dess framgångar och allmännyttiga ändamål torde väl nu vara så tydliga, att staten icke längre kan undandraga sig. Sådant ser det fria initiativet och den fria sammanslutningen ut! Och dess uppväxande tendens kan förmärkas överallt i samhället. Varje dag bringar hundradetal av nya exempel, när man blott håller ögonen öppna.

Här ha vi en notis i en annan tidning. Det är en årsberättelse från sällskapet för den vita slavhandels bekämpande. Även denna en fri sammanslutning efter fritt initiativ och av internationellt omfång. Många, många hundraden av unga flickor har den räddat undan nedrigt planlagda attentat. Om staten skulle blanda sig i ett sådant förhållande, hur skulle den icke byråkratisera hela verksamheten, sabotera den från början till

slut och åstadkomma en hel mängd ont, utan att kunna utträtta något gott!

Samma tidning innehåller en klagan från en riksdagsman (Lindhagen) om, att han för sju år tillbaka motionerat i riksdagen om befrämjandet av upplysningsverksamheten mot rusdrycksmissbruket, och att han efter ett oerhört arbete lyckats hämta fram luntorna från deras begravningsplats i de byråkratiska verken. Riksdagsmannen utbrister hopplöst: "Nyttar det något?" Ja, nyttar det verkligen något? Men se då vilket ofantligt upplysningsarbete, som utträttats av frivilliga organisationer, nykterhetsföreningar och upplysningsorganisationer av skilda slag! Vad har staten gjort på detta så oändligt viktiga område?

Staten kan exempelvis utmärkt organisera massslaktningar efter oerhörd skala. Världskriget visar vilken våldsamt negativ kraft staterna kunna utveckla. Men även här måste den dock taga det fria initiativet, den frivilliga hjälpen i sin tjänst. Hur skulle den klara sig med alla sina sårade, om den inte hade Röda Korsets frivilliga sanitetstjänst till hjälp?

Och när det gäller ett positivt arbete för avhjälpan- det av krigets ohyggliga följder måste åter det fria initiativet träda till. Röda korsets initiativ och arbete kan här icke fullt uppskattas. Gäller det transporter- ingen av krigsfångar från Sibiriens avlägsna trakter, strax är det Röda korsets fria initiativ som griper in. Gäller det att bringa en lidande befolkning hjälp, så är det Röda korset, eller annan frivillig organisation, som måste ingripa. Den internationella hjälpen till det svältande Österrike, det hungrande Ungarn, organiseras genom fritt initiativ. Räddandet av de svältande staternas hungrande barn, organiseras genom en internationell sammanslutning, bildad genom initiativ från enskilda. Hade mänsklig- heten endast varit hänvisad till staterna och regeringarna,

så hade hela stora landsområden hungrat ihjäl i långt större grad än nu.

Hur fattigt är icke tvånget, när det gäller att göra gärningar, som kräva uppoffringar! Hur skulle man genom staterna kunnat organisera räddningen åt skeppsbrutna? Här kräves det handlingar, som icke kunna framdrivas genom tvång, men genom människokärlek och solidaritet. Nu se vi befolkningen vid de olika län- dernas stormfyllda kuster bilda frivilliga räddningslag, som när som helst fara är på färde äro redo att sätta in sina liv för de skeppsbrutna. Här, där varje maktbud skulle vara förgäves, kan endast den frivilliga organisa- tionen träda räddande till. Här kräves det en dödsför- aktande företagsamhet, en offervillighet nästan över alla gränser, som endast kan presteras av sammanslutningar utanför staten.

Hur har det fria initiativet icke verkat välgörande vid framskapandet av ett utgrenat sjukhjälpssväsen, fri- villigt organiserat efter fritt initiativ, baserat på den öm- sesidiga hjälpens princip. Först efter många decennium söker staten slå under sig kontrollen av dessa organisa- tioner, därför att det är statens natur att slå under sig allt av betydelse. Hur skjuter icke de fria organisa- tionerna, den fria samverkan fram på alla livets områden till hjälp för människorna. Och hur skulle det väl se ut, om icke det fria initiativet och den fria sammanslutnin- gen var en levande kraft i samhället!

Nej, vi kunna med lätt hjärta bära staten till graven. Den skall icke komma att saknas av andra än byråkra- terna, som sutto och möglade i byråernas armstolar och tid efter annan lämnade en läkare lite extra arbete med att få tillrätta en av tråkighet urledjäs pad käk. Den poli- tiska form, som skall efterträda staten, kan icke på för- hand konstrueras upp, lika så litet som något kommande socialt liv kan kartläggas på förhand. Den kommande

politiska formen måste utveckla sig ur de uppstående behoven. Liksom den ekonomiska organismen måste framväxa inom ramen av den gamla för att slutligen överflödiggöra detta, likaledes måste den politiska formen växa fram ur behoven och forma sig efter erfarenhetens rön. Jämsides med statens avtagande makt och detronisering, måste det nya samhällets politiska organ växa fram.

Men tendensen blir otvivelaktigt: fritt initiativ, fri sammanslutning, fri samverkan mellan intresserade grupper för tillvaratagandet av de olika intressena inom livets olika områden.

OMDANINGEN OCKSÅ ETT MORALISKT PROBLEM.

En social omdaning kan icke bara få inskränka sig till det ekonomiska och politiska samhällslivet, den måste också taga sikte på *en moralisk fostran av individen*. Kan detta icke åstadkommas i takt med den ekonomiska och politiska omvandlingen, så är det fara för, att revolutionen urartar. Antingen blir ställningen sådan, att urartningstendenserna ger spelrum för tvångspredikanterna till upprättandet av en ny tvångsinstitution, och revolutionens frihetliga innehåll sättes på spel; eller också blir ställningen sådan, att det skapas ekonomisk nedgång och misär, som ger kontrarevolutionen möjligheter till spekulativa företag till fara för socialismens bestånd.

Den socialistiska rörelsen har hittills i alltför hög grad förbisett, att den sociala omvandlingen icke bara är ett ekonomiskt och ett politiskt problem, men att den också är ett moraliskt problem.

Gå till revolutionsländerna Ungarn och Ryssland. Vem har väl kraftigare än revolutionens ledare, en Lenin, en Bela Kun, slungat ut straffpredikningar mot den korrupktion, som gjort sig gällande inom den nya statsbyråkratin? Det bevisar, att dessa ledande krafter varit uppmärksamma på faran för moralisk korrupktion, men det bevisar i första hand, att denna fara är en realitet, som saboterar revolutionens ansträngningar i allra högsta grad.

Och hur såg det ut i Tyskland under revolutionsmånaderna? Kamrater, som själv deltagit i revolutionen,

berättade förtvivlade, hur arbetarmassan gripits av en rent kapitalistisk profitanda. Stora massor av industriarbetare, av hemvändande soldater och andra, reste ut på landsbygden, köpte livsmedel från bönderna och sålde dem i städer och industricentra för dubbla och fler-dubbla priser. Gulacheriet, som hittills bedrivits av kapitalister och ockrare, bedrevs nu också av arbetarna. Hur kraftigt har icke arbetarklassen vänt sig mot kristidsockrarna och fördömt deras osociala uppträdande, naturligtvis med all rätt. Men nu, när alla gamla sociala band voro slitna, när allt blivit kaos och villervalla, gripes stora massor arbetare av samma kapitalistiska profitintresse och plundrar sina klasskamrater efter äkta kapitalistiska metoder. Revolutionen, som skulle ha skapat en anda av samhällssolidaritet, av uppoffring och hänförelse, blottade en moralisk upplösningsprocess, som ur socialistisk synpunkt var beklämmande. "Till vår tids ohyggliga moraliska förfall finna vi knappast en motsvarighet i världshistorien", skrev en artikel-författare i "Der Syndikalist", och fortsatte: "Korruption, bestickelser, förbrytelser i alla former av stöld och rov, ocker och bedrägerier av alla slag, utbreder sig dag från dag". Icke bara kapitalistiska butiker och lager blevo plundrade, men även kommunernas och samhällets magasin och varulager. Tjuveri av järnvägs-män, av transportarbetare, av arbetare i fabriken, av alla och envar hörde till ordningen för dagen. Istället för samhällsanda och solidaritet blev parollen: "Var och en måste sörja för sig själv". Spelraseriet grep omkring sig som en sjukdom. Njutningslystnaden bredde sig på bekostnad av det revolutionära allvaret. En fullständigt kapitalistisk anda spreds som en farsot.

Naturligtvis — man kan icke vänta, att det i en kapitalistisk miljö, skall kunna skapas en fullkomlig och socialistisk allmänanda. Den kapitalistiska moralen gri-

per i ett kapitalistiskt samhälle allt för lätt tag även i en socialistisk rörelse. I ett samhälle som det kapitalistiska, där det gäller för alla och envar att kämpa mot alla andra, att knytnäva sig fram till livets köttgrytor, att trampa ned utan hänsyn, för att själv kunna armbåga sig fram — i ett sådant samhälle kan man icke rimligtvis fordra, att en socialistisk moral skall kunna slå ut i blom. Det moraliska förfall, som grep omkring sig, var blott en avspiegling av kapitalismen själv; det var icke värre än, vad som dagligdags presteras även av de högst stående kapitalistiska samhällspelarna. Det var blott det, att denna kapitalistiska moral grep omkring sig bland de socialistiska massorna, de som skulle bygga det nya socialistiska samhället och skapa ett nytt moraliskt förhållande mellan samhällsmedlemmarna.

Naturligtvis kan man icke begära det orimliga av människor, som genomlevat ett femårigt krig med dess öppna förakt för alla moraliska principer, ett krig, där respekten för människans liv och lycka till den grad ringaktades, att det blott kunde framkalla de sämsta instinkterna. Den allmänna varuknappheten och det allmänna eländet gjorde sitt till. Och likväl måste man sätta socialistiska krav på de massor, som skola bygga upp socialismen.

Hur skall det kunna vara möjligt, att på basis av en kapitalistisk moral lyfta mänskligheten in i ett socialistiskt samhälle? Det är en ren orimlighet. Resultaten kan icke bli annat än, att den kapitalistiska moralen saboterar varje försök till socialistiskt samhällsskapande.

Här är ett problem, som måste tas upp till allvarlig diskussion, ett problem som måste finna sin lösning.

* * *

Det ungerska metallarbetareförbundets sekreterare berättade på det tyska broderförbundets kongress 1919

åtskilligt av intresse från den ungerska revolutionen. Arbetarna bildade fabriksråd och övertog vid revolutionen driften av industrien. De satte ögonblickligen upp sina krav i raskt tempo. Man hade ju lovat dem välstånd, när kapitalismen väl var störtad. Men kraven sattes så högt, att arbetarnas egna fabriksråd måste avslå dem. Så kastade man undan rådet, som stod i vägen för en löneförhöjning och tillsatte ett nytt, som valdes på programmet om högre lön. Så kunde det inträffa, att det nya rådet efter en tid på samma sätt måste motsätta sig nya lönekrav med det resultat, att det delade sin föregångares öde. Kraven drevs upp över industriens avkastningsförmåga, utan hänsyn till det allmänna samhällstillståndet. Samma företeelser kunde man iakttaga i Ryssland efter revolutionens utbrott. Denna brist på förståelse av det ekonomiska livet och samtidigt brist på samhällsanda och solidaritet med den övriga delen av folket, beredde vägen för diktaturens skärpanne. I Ungarn måste rådsregeringen utfärda ett dekret, som inskränkte fabriksrådets makt och bestämmanderätt i högst avsevärd grad. Sammaledes i Ryssland, där man nu lupit linan ut till industriens fullständiga militarisering och fabriksrådets kringsskärning till den grad, att de nu endast äro skuggor av sitt forna jag.

Detta uppträdande från arbetarnas sida berodde visserligen delvis på okunnighet och oförstånd, men å den andra sidan också på bristen av socialistisk samhällsmoral. Och den ledde i båda de nämnda fallen till frihetens inskränkning ända till (som i Ryssland) införandet av det statliga tvångsarbetet, en slags tukthus-socialism.

Det är att befara, att varhållst man i detta ögonblick sökte genomföra en revolution, skulle man få bevittna en analog utveckling. Fabriksråden skulle göra sig till herrar över produktionen; arbetarna skulle resa krav

på så höga löner, att det skulle vara omöjligt att tillfredsställa dem under en revolutionsperiod, som nödvändigtvis måste medföra en stockning. Och så kom diktaturen att gå ut över arbetarna, i det man måste beskära fabriksrådets rättigheter av hänsyn till det övriga samhället.

* * *

Den anda, som är inneboende i den nuvarande fackföreningsrörelsen, är nämligen i det stora hela taget en kapitalistisk anda. Det gäller naturligtvis först och främst om den gamla reformistiska fackföreningsrörelsen, som aldrig har tilldelats några som helst socialistiska uppgifter, men vars verksamhet stannat med att tillkämpa arbetarna högre löner och bättre arbetsförhållande. Naturligtvis är detta strävande fullkomligt berättigat, ja absolut nödvändigt! Men felet ligger icke i, att man uppsätter och kämpar för sådana krav, felet ligger i att man nästan *uteslutande har detta till mål!* I stället borde man ge de fackliga organisationerna en socialistisk anda, ett socialistiskt innehåll och ett socialistiskt mål. Detta är det enda sättet att höja arbetarklassen över den kapitalistiska vinstmoralen. En arbetaraktion, som nästan uteslutande koncentrerar sig kring höjandet av lönen, kan icke skapa socialistisk samhällsanda.

Arbetaren är löneslav som samman med sin arbetskraft köpes och säljes på arbetsmarknaden. Hans frihet är en begränsad frihet att välja sig arbetsgivare under högkonjunkturer; men sälja sig samman med arbetskraften måste han under alla omständigheter. Det ligger något visst beklämmande i att nödgas bevittna, hur arbetaren icke reser sig mot själva det moraliskt förnedrande i *sin ställning som allmän handelsvara*, utan nöjer sig med att sträva efter *att sälja sig till högsta*

möjliga pris. Detta ensidiga krav om högre löner och denna brist på moralisk resning hos arbetarrörelsen är bedrövlig och kan icke lyfta proletariatet över från det kapitalistiska samhället in i det socialistiska. Den är en reflex av den kapitalistiska samhällsmoralen, i vars miljö vi leva, och det är på tid, att arbetarrörelsen ger sig själv ett högre moraliskt innehåll. Den måste revoltera mot själva lönsloveriet och *starkare hävda arbetarens människovärde.*

För detta ändamål måste det, varje gång arbetarna framställa nya krav, också framställas krav, som tar sikte på en förändring av samhällsförhållandena. Krav som uteslutande inriktas på högre betalning kunna icke längre få lov att betraktas som radikala, hur höga de än äro. Socialistiska kunna icke lönekraven egentligen betraktas vara, om de icke taga sikte på *generell höjning av hela arbetarklassens levnadsstandard*, och så långt har åtminstone den fackliga arbetarrörelsen icke nått. Däremot se vi hur särskilt privilegierade fack lyckas höja sina löner långt över andra mindre gynnade yrken, medan den stora massan av arbetare kvarstannar på en mycket låg nivå. Ibland torde det kunna påvisas, hur dessa privilegierade grupper endast lyckas höja *sin* standard på bekostnad av de övriga grupperna, exempelvis på grund av rådande skyddstullar etc. Här har den proletära solidariteten fullständigt upphört och ersatts av den kapitalistiska spekulationen. *En lönepolitik i socialistisk anda borde förpliktiga till genomförandet av standardlön för alla arbetare, manliga och kvinnliga.* Först här kan man tala om verklig proletär solidaritet. Därför är uppsättandet av sådana krav som begränsas till en särskilt gynnad arbetsgrupp, i själva verket varken burna av socialistisk solidaritet eller av idealism. Så länge dessa krav begränsas till gruppen, äro de — huru berätti-

gade de i och för sig kunna vara — ingenting annat än en reflex av den kapitalistiska anda, som dominerar samhället, om man betraktar saken ur moralisk synpunkt.

Men en standardlön bör icke få länka arbetarna vid en låg lön; den måste tvärtom ha till uppgift att genomsnittligt höja de låga lönerna.

Det är många faktorer, som tillåter arbetare inom en del fack att bli föregångare i fråga om förbättringar, löner och arbetsvillkor. Det kan vara beroende på starkare organisationer, eller på bättre konjunkturen inom den speciella industrien, eller på andra saker. Dessa arbetare böra naturligtvis icke fjättras vid en standardlön, men ha lov att storma fram i kampen för att tillvinna sig fördelar, som andra arbetare sedan kunna göra anspråk på inom sitt arbetsfält. Standardlönen måste endast ha till syfte att vara ett uttryck för klassens solidaritet. Den måste bli en hjälp till de efterblivna. De som hunnit längst få ej glömma dem, som ha det sämre ställt. Istället för att ett yrke eller en industri driver fram sina krav egentligen utan att så mycket fästa sig vid, vad arbetarna erhålla inom andra områden, måste striden mera inriktas på *hela klassens* höjande. De starkaste få icke bruka sin styrka bara till egen fördel, men även kämpa för de efterblivna. Lönekampen måste få ett starkare inslag av socialistisk solidaritet.

Det är ganska naturligt, att en fackföreningsrörelse, som icke inriktat sin strävan efter en socialistisk solidaritetsmoral, vid utbrottet av en revolution endast kan i sin aktion uttrycka det icke-socialistiska innehåll, som besjälar den. Men då den fackliga rörelsen är kallad att reorganisera den samhälleliga produktionen till en socialistisk, så är det en bjudande nödvändighet, att dessa organisationer — framför alla andra — fyllas

med en socialistisk idealism, som kan bära mänskligheten utöver den kapitalistiska vinstmoralen.

* * *

Men om det här anförda angående lamsläende anspråk på löneförmåner från de revolterande arbetarna i Ungern och Ryssland kanske till största delen måste tillskrivas bristen på ekonomisk insikt, så är det en annan företeelse, som uppträdde både i Ungern och Ryssland: *produktivitetens oerhörda sjunkande*.

I Ungern som i Ryssland avskaffades ackordsarbetet, och den direkta följden på båda ställena blev, att produktiviteten sjönk oerhört. Ovannämnde ungerske fackförb.-sekreterare påstod, att produktiviteten genast sjönk med 40, 50, ja, ända till 70 proc. Om man antar, att denna framställning innehåller en del överdrifter, så kan det dock icke förnekas, att framställningen innehåller en bedräglig sanning. Man skulle tro, att revolutionen skulle höja arbetsintensiteten. Att arbetarna nu, när de arbetade för ett socialistiskt samhälle, skulle göra allt för att öka välståndet i detta samhälle och därmed för sig själva. I det stället måste man fastslå, att produktiviteten sjönk betydligt, när man övergick från ackordsarbete till timlön. Detta saboterade i sin ordning revolutionen. Visar icke blott detta exempel, att det finns ett moraliskt problem, som måste behandlas, en moralisk fråga, som arbetarna måste kunna behärska, innan en revolution lyckligt kan genomföras?

Produktionssänkningen blev likadan i Ryssland. Och i båda länderna måste man återgå till ackordsarbetet, för att överhuvudtaget kunna få gjort något. Det påstods, att fabriker i Ungern, när det var som värst, endast producerade en fjärdedel av de utbetalda lönerna. Detta visar en bedräglig brist icke allenast

på förståelse av revolutionens problem, men också en bedräglig brist på moralisk ambition. När arbetarna sluppit fri från den kapitalistiska kontrollen, när de kände sig befriade från utsugningen, då sjönk produktiviteten oerhört.

Nu är det klart, att de verkligt socialistiskt upplysta arbetarna sökte med föregående av goda exempel motverka produktionssänkningen, och att man således icke kan förebrå dem brist på socialistisk solidaritet i allmänhet. Men de fastslagna fakta gäller för arbetarklassen i allmänhet, och man måste på förhand höja allmänandan hos massorna för att överhuvudtaget kunna göra en revolution, som kan bli bestående.

Massorna måste bibringas förståelse av, att ett revolutionärt genombrott fordrar anspännandet av alla krafter, att det just under en sådan period måste arbetas löst för brinnande livet, att det måste produceras, och produceras mer än någonsin. Endast en ökad produktion, ett ökat välstånd, kan rädda den sociala omdaning. Massorna måste vara så genomsyrade av solidaritet, av samhörighet, av samhällsanda, att de förmå göra de erforderliga kraftansträngningarna.

* * *

Ett annat framträdande drag hos den ungerska och ryska revolutionen är *korruptionen*. Revolutionsledarna både i Ungern och i Ryssland har som nämnt kastat sina bannbullor mot denna bedrägliga företeelse.

Efter "Arbetet" anföres här ett citat ur en artikel av den ungerska folkkommisarien för socialiseringen, Eugen Barga, införd i kommunisternas huvudorgan, "Nepzsava":

"Det kan icke vara min uppgift, att här anföra en-

staka fall av korruption. Faktum är att icke bara den stora allmänheten utan också offentliga äbetsmän och arbetarnas förtroendemän på alla sätt överträda förordningarna, bevisa vänskapstjänster och stå i tjänst hos personliga intressen. De som inneha förtroendeposter leva icke i puritansk enkelhet och ge icke exempel på sträng pliktuppfyllelse. Ty de flesta av dessa människor sakna sedlig höghet, och de inplanta den gamla kapitalistiska ordningens liderliga seder även i den nya staten... Jag måste tyvärr öppet förklara, att denna lösa moral gör sig i lika grad gällande i alla samhällsskikt. Proletärerna missbruka sin embetsställning likaväl som de litterata, de gamla kommunisterna likaväl som socialdemokraterna, den yngre generationen liksom den äldre, soldaterna icke mindre än de civila".

Är detta icke tillräckligt, för att visa, att det existerar ett moraliskt problem av allra största vikt och betydelse?

Samma företeelse uppträdde i Ryssland. Och det är tydligt, att en social revolution icke kan bli segerrik genom en sådan anda. Om en social revolution, som dock skulle appellera till det bästa hos massorna, icke mäktar att framkalla annat än korruption, så är den dödsdömd. Om en revolution icke kan skapa fram en anda av offervillighet och solidaritet och en samling individer — tillräckligt stor — som kan gå i spetsen genom goda exempel av hängivenhet och rättrådighet och draga de stora massorna med sig, så kan denna revolution icke medföra den moraliska resning och förnyelse, som är en livsbetingelse för ett socialistiskt samhälles bestånd.

Men också här finns näppeligen annan väg än evolutionens väg. Att lära genom att göra är en av den moderna pedagogikens bärande principer, och man

kan icke hos en förtryckt och framtrampad massa skapa en anda av högre samhällsmoral på annat sätt, än att denna högre samhällsanda får växa ut ur det dagliga livets erfarenhet.

Genom att giva arbetarklassens dagliga lönestrid ett socialistiskt innehåll, genom att taga sikte på klassens och släktets ekonomiska bätteställande och frigörande och icke bara på den lilla speciella gruppens fördel, genom att giva den dagliga kampen en högre lyftning och ett vidare mål, måste man befrämja den anda av solidaritet och samhörighet, som måste bli det nya samhällets moraliska grundval. Den kapitalistiska andan är en anakronism, som måste bekämpas och övervinnas.

Den socialistiska rörelsens krav om upphävandet av all utsugning, av allt tyranni och ofrihet, är i och för sig ett högt etiskt krav. Men det räcker icke att ha detta krav präntat i valda ordalag på programmet. "Tron utan gärningar är död". Den socialistiska rörelsen kan icke teoretiskt bära fram etiska krav, men i praktiken, i sin dagliga gärning flyta på kapitalistiska tendenser.

När man bevittnat hur tyska socialister i soldatrocken låtit bruka sig till att slå ned den finska revolutionen, när man sett den korruption som från kapitalismen överflyttats till de revolutionära förvaltningsorganen i Ryssland och Ungarn, när man setit dessa länders arbetaremassor, som skulle skapa det nya socialistiska samhället, plötsligt sänka produktiviteten oerhört under den nya regimen, när man vid revolutionernas utbrott ser massorna gripas av kapitalistisk vinningslystnad, ser plundringar av de gemensamma förråden etc., så måste man också erkänna, att här finns ett moraliskt problem som förbisett eller behandlats

styvmoderligt, ett problem som måste lösas, för att socialismen skall kunna få ett levande innehåll.

Man har i allt för hög grad glömt bort människorna och inriktat strävandena på bara rent materiella och formella förändringar. Men socialismen kan icke etablera ett nytt ekonomiskt system på grundvalen av en gammal kapitalistisk vinstmoral. Socialismen kan endast få levande liv genom en ny anda. Det material det nya samhället skall byggas av är i sista hand människorna, individerna. Men man kan icke bygga ett frihetens samhälle med ett människomaterial som är besjälad av slaveriets anda, och man kan icke bygga ett socialistiskt ekonomisystem med individer, som sitta fast i en kapitalistisk trampa-ned-moral.

Det är naturligtvis orimligt att begära, att folket skall helt och fullt kunna tillämpa socialismens moral i ett kapitalistiskt samhälle. Moralen är bunden av materiella förhållande och insupna traditioner. Men vad man kan begära, det är, att den socialistiska rörelsen skall ådagalägga en *vilja till moralisk förnyelse av släktet*. Och denna vilja måste taga sig uttryck i den dagliga kampen för ett nytt samhälle. Den kan dock icke skapas av någon förmyndaresocialism i världen, den kan endast skapas genom massornas självverksamhet.

Här är ett problem, som måste tagas upp till debatt. Vad hjälper en kall intellektualism, om icke en anda av allmänmänsklig solidaritet ersätter det personliga vinststrävandet? En hjärtats odling är lika nödvändig som intellektets träning.

FÖRSKJUTNINGEN I DEN SOCIALA MAKTBALANSEN.

Genom arbetarklassens fortsatta organisering till produktionens övertagande, genom tillkämpandet av kontroll över den kapitalistiska produktionen och denna kontrollis målmedvetna utvidgning, sker det en *organisk maktförskjutning*. I samma mån som arbetarna utvidga sin makt, avtar kapitalisternas makt. Makten är blott *en*, och den delas mellan kapital och arbete. Hittills har det varit kapitalet som suttit inne med snart sagt all makt. Genom arbetarnas medbestämmanderätt på arbetsplatsen, på arbetsprocessen, på produktionens organisering och förvaltning, frånryckes kapitalet allt större och större maktområde, som skjutes över till det organiserade arbetet. I samma takt sker det också en förskjutning i det politiska maktläget. Staten har historiskt icke varit något annat än ett kapitalismens redskap. Så länge kapitalet var den ensamt härskande makten, var staten ett uttryck för kapitalets makt. Genom förskjutningen av den ekonomiska makten över till arbetets organisationer, blir det också dessa som bli bärare av den nya politiska makten. *Denna makt förskjutes från de lagstiftande församlingarna och regeringarna till arbetets organisationer*; statens auktoritära institutioner bli allt mer och mer uttorkade, och i samma mån bli arbetets organisationer allt mera uttryck och verkställare av de nya politiska idéer, som arbeta sig fram i folkmedvetandet.

Den sociala revolutionen blir på detta sätt en

organisk samhällsprocess, påskyndad av upprepade generalaktioner från den enhetliga organiserade arbetar-massan. Under inflytande av den skeende omvälvningen i det allmänna tänkesättet, men framför allt genom den överväldigande makt, som arbetarna kunna mobilisera, och det starka rättfärdighetskrav de representera, genom den nya produktionsorganismen de skapa, genom det positivt skapande arbetet för uppbyggandet av ett nytt samhälle tillsamman med den negativa verksamheten för raserandet av det gamla, sker en förskjutning i maktbalansen, som gör den samlade arbetarklassen — handens och hjärnans förenade divisioner — till samhällets mäktigaste och avgörande faktor.

Vi vill, att arbetet skall bliva allt, ty dess funktion är den väsentliga och de andra institutionerna äro endast underordnade eller också parasitära! Ungefär så uttrycker den franska syndikalismens Lyon-resolution saken. Denna resolution har klangen av en segerfanfar! Och fastän ännu icke segrare, bär arbetarklassen redan segrans glädje i sitt hjärta. Och den kan göra det med full rätt, ty ingen makt i världen kan hindra den i sin frammarsch. Arbetets bärare äro samhället! De äro framtiden! De äro den gryende morgonrodnaden, som bådär den nya tidens kommande!

Är det icke något som hör till socialismens A. B. C. att samhällsmakten ligger, där den ekonomiska makten är placerad? Erkänna icke även socialdemokraterna, att nationernas öden oftare avgöras på de stora bank-syndikatens byråer och de stora industrikungarnas kontor än hos regeringarna och de parlamentariska församlingarna. Det är de, som sitta inne med den ekonomiska makten, som behärska samhället. Se på förhållandena i Tyskland! Hur har icke den socialistiska och den borgerliga—socialistiska regeringen suttit med *händerna fulla av politisk makt* och likväl varit så van-

mäktiga gent emot kapitalet? Visserligen ha skatter blivit pålagda, som till och med har viss likhet med expropriation, men endast i den grad de borgerliga och kapitalistiska elementen erkänt det nödvändigt för att rädda det kapitalistiska löneslaveriet och utsugningssystemet. Därutöver har den politiska makten icke kunnat skrida! Det framträder i socialiseringsfrågan, i frågan, om arbetarråden och på alla de områden, man försökt föra fram revolutionens krav.

"Arbetet" skrev i en ledare av den 10 sept. 1919 följande:

"Trots demokrati, trots parlamentarism och trots aldrig så många folkliga regeringar är och förblir den reela makten i ett försvinnande fåtals händer, så länge kapitalet står under några få stora finansinstituts förfogande... Från hrr Wallenbergs och Schwartz direktionens rum utövas i närvarande stund ett reelt större inflytande än från konselj och riksdagskamrar... Den stat, som skall bryta storfinansens övermakt, är i sina åtgärder bunden och dirigerad av storfinansens vilja".

Ingen torde kunna påstå, att det ligger någon överdrift i detta. Det enda medlet till brytandet av denna kapitalets övermakt blir då de organiserade massornas aktion. Sådant är förhållandet överallt. Det gäller således att övervinna kapitalismens ekonomiska övermakt, och detta torde endast kunna ske genom kamp på det ekonomiska området, genom arbetarmassornas tillkämpande av ekonomisk makt på bekostnad av kapitalismens ekonomiska makt.

Genom den växande kontrollen och medbestämmanderätten över produktionen minskas kapitalets ekonomiska makt. Dess välde inskränkes. Det måste dela makten med arbetet. En avgörande förskjutning hos den ekonomiska makten och därmed i hela det sociala maktläget kommer att äga rum. Ju mera kapitalet för-

lorar sitt envælde över produktion och samhällsekonomi, desto mindre motståndsdugligt blir det, och i motsvarande grad får arbetet större och större makt att sätta bak sina omvandlingskrav.

Denna maktförskjutning har redan börjat inträda. Man kan avläsa den i den "allmänna opinionen". Borgarpresen ute i stora världen talar helt allvarligt och respektfullt om socialisering och arbetarråd. Man böjer huvudet och finner sig i ödet. Man kan icke komma förbi dessa besvärliga saker, och så försöker man bara att få dem genomförda på ett sätt, som kapitalismen lider den minsta möjliga skada av. Här uppe i världens avkrok, i Sverge, ha vi ännu icke tagit fast på frågan med samma allvar som där ute. Men impulserna komma från de stora industriländerna; de små nationerna måste vackert följa lunken. I synnerhet har man i England analyserat dessa frågor med ett erkännansvärt allvar. Man har varit tvungen. Stora massor av de från kriget återvändande arbetarna har under kriget haft långt bättre ekonomiska förhållande än före kriget. De ha fått bättre mat och kläder än förr, och deras familjer ha varit bättre underhållna. Och de komma som segrare! De ha fått nya krav på livet, och tänker icke krypa tillbaka under de gamla förhållandena.

"Utan arbetarna, sade lord Curzon, kunde kriget icke vunnits. Utan arbetarorganisationerna kunde det icke ha blivit genomfört effektivt. *Arbetarna äro därför berättigade till ett starkt (powerful) inflytande på arbetets ledning*".

Otaliga äro de projekt, som i England sett dagen och behandlat den nya situationen och arbetarnas frammarsch till medbestämmanderätt i samhällets ekonomiska angelägenheter. Ett av dem, som betraktas som det mäst representativa, är det så kallade *Garton Memorandum*, ett förslag som är uppgjort av arbetsköpare till-

samman med arbetarledare och offentliga män ur alla partier, bland vilka märkes sådana som Mr. Balfour, Viscont Esher och andra. I detta memorandum heter det bland annat:

"Missnöjet bland arbetarna gäller icke uteslutande frågan om lön och arbetstid. Också industrien har en humanistisk sida. Det blir allt mer klart, att missnöjet till stor del är baserat på frågan om *samhällsställning* och sociala förhållande"... "Bakom alla ekonomiska betänkligheter ligger arbetarnas instinktiva motvilja mot att bli en själlös automat, som utan variation utför en räckta mekaniska rörelser, som icke leder till någon större allmän skicklighet, som icke öppnar någon väg till någon högre grad av anställning, och som icke förskrivs av honom själv eller av traditioner från mönsterarbetare inom hans klass, utan av en osympatisk auktoritet utanför verkstaden i form av vetenskaplig expert"... "De frågor som rör sig om löner och vinst, så betydande de än äro, äro icke så avgörande, som de frågor om industriella och sociala förhållande med vilka de äro förbundna"... "Begränsningen av arbetets avkastning kommer delvis från legitim önskan att begränsa arbetstiden till fördel för hälsa, inhämtandet av kunskaper, familjeliv och förströelse"... "Arbetarnas huvudsakliga klagomål är, att medan alla tre (kapital, arbetsledning och arbete) äro lika nödvändiga parter för produktionen, så ha de nuvarande industriella förhållandena till kapital och arbetsledning överlämnat icke bara kontrollen över produktionsmekanismen men också kontrollen över arbetarna själva"... "Med hänsynstagande till skiljaktigheterna mellan arbetets och driftsledningens funktion och det stora antal problem, som berör båda parterna, borde två jämställda kommittéer upprättas inom varje industri, en representerande driftsledningen och den andra arbetet, med en

högsta kontrollkommitté som koordinerade bådas arbete”...

Lord Wrenbury finner en stor brist i harmonien mellan arbete och kapital. ”Huvudsakligen därför att både arbetsgivare och arbetare medverka till produktionen, *medan det producerade tillhör arbetsgivaren med utstängandet av arbetaren*. Detta faktum ligger till grund för hela oron inom industrien”. Han tänker lösa problemet genom att ge arbetarna del i ledningen och i produkten.

Ett annat exempel är följande: på initiativ från en direktör för en stor snickerifabrik utanför London samlades representanter för arbetarna och arbetsköparna inom byggnadsfacket. Initiativtagaren hade av starkt religiösa skäl försökt att sammanföra parterna för att finna en ”lösning” på det sociala problemet. Första mötet ägde rum i maj 1918. Frågan om det sjunkande arbetstempot kom också fram vid generaldebatten, och det ådagalades, att arbetarna gripits av en stark olust till att forcera arbetet och därigenom skapa obegränsade rikedomar till privata arbetsgivare. Man diskuterade då formerna för en möjlig förändring av dessa förhållande. Arbetarnas representanter krävde fabriker för arbetarna, men att produktionen skulle fortsättas under den gamla ledningen. Fabrikanterna skulle sitta kvar som avlönade direktörer för fabriker. Som man kunde vänta, föll förslaget på kapitalisternas motstånd, men flera av de största fabriksägarna voro villiga att i stället för den obegränsade profiten nöja sig med en bestämd avlöning.

* * *

Detta är talande exempel på den omvälvning i det allmänna tänkesättet, som kriget åstadkommit i England. Man har kommit underfund med, att det icke längre går an att betrakta arbetaren enbart som en

marknadsvara. Visserligen är det hans arbetskraft, man köper, men då hans arbetskraft icke är något, som man skiljas från hans person, utan är en integrerande del av denna, så blir det faktiskt arbetaren, man köper för så eller så lång tid. Arbetaren är fortfarande slaven, som säljes och köpes, fast under andra former än i det antika slaveriet. Då var ägaren pliktig och intresserad av att underhålla honom även under den tid, han icke hade arbete till slaven; nu kastar man bekymmerslöst bort arbetarslaven, när man icke längre har bruk för honom, och han får själv se till, vad han kan göra för att uppehålla livhanken, tills kapitalismen åter behagar köpa honom för längre eller kortare tid.

Med rätta börjar arbetarna reagera kraftigt mot denna sociala orättfärdighet, och den engelska borgarklassen har lärt sig att inse, att en förändring icke kan undvikas. Att ge arbetaren del i ledningen av produktionsprocessen och del i vinsten, det är tankar som nu börjar få odisputabel hemorts rätt hos den engelska bourgeoisien, och som visar, vilken väg vinden blåser. Man finner dessa tendenser i mängder av officiella ”reports”, i Sankeyrapporten (regeringskommissionens utlåtande om socialiseringen av gruvorna) och andra. Och man finner dem överallt i de nationalekonomiska tidskrifterna och i dagspressens spalter, till och med i ”Times”. Liknande strömningar göra sig gällande hos borgarklassen i de andra stora industriländerna, men det skulle föra för långt att här behandla alla dessa företeelser.

Visserligen äro dessa ”lösningar” icke av den art, att de kunna accepteras av arbetarna, men de äro symptomatiska. De visa, hur det allmänna tänkesättet och hur kapitalisterna själva måste uppgiva det profitabla betraktelsesättet, att i arbetaren se en handelsvara. Det är icke längre bara frågan om arbetstid och tim-

lön och verkstadsreglemente; det har kommit humanistiska moment in i arbetarnas krav. Vi vilja icke längre vara marknadsvaror, liksom slaktoxor och morötter, vi vilja betraktas som människor. Och då ingenting skapas utan oss, vill vi också ha delaktighet i organiseringen av vårt arbete. Ni har gett oss rösträtt till parlamentet. Nåja, men vi vill ha rösträtt på arbetsplatsen för att få verkligt inflytande över vårt eget liv. Vi äro den materiella kulturens bärare, och vi vilja icke längre finna oss i att vara samhällets styvbarn. Vi vill ha vår plats i solen. Ungefär så synes arbetarna resonnera, och det blir då deras sak att formulera betingelserna. Men hur dessa än slutligen bli formulerade, så kan man icke längre taga miste om, att arbetarnas framryckning mot kapitalismen kommer att gå över "kontroll på arbetsplatsen, över den enskilda driften och över den samlade industrien".

Som sagt — maktförskjutningen har redan börjat inträda. Kapitalismen bereder sig på defensiven. Kapitalismen har en klar förståelse av, att utvecklingen måste ha sin gång. Efter hand som denna framskrider, växer arbetarnas sociala makt och förminskas kapitalismens. När stora industriländer som England går i teten för utvecklingen, måste de andra följa efter.

DEN VÅLDSAMMA OMVÄLVNINGEN.

En arbetarrörelsens frammarsch efter sådana syndikalistiska linjer, som i det föregående utvecklats, skulle innebära en relativt fredlig omvandling. Den skulle bjuda på stora och omfattande strider på det ekonomiska området, strider som innebar ett stegvis erövrande av samhällsmakten, ett stegvis utträngande av kapitalismen. Det skulle bli strid, men en strid med ekonomiska vapen, icke med bajonetten. Bajonetten är ett verktyg, som tillverkats för att sprida *död*, men icke till att skapa *liv*. Och att skapa nytt liv, är dock den socialistiska arbetarrörelsens förnämsta uppgift.

Men naturligtvis har man ingen som helst garanti för, att icke en social eruption kan framspringa ur en social jättestrid på det ekonomiska området. Vem kan förutsäga något om morgondagen? Ingen social vetenskap har ännu nått fram till en uttömmande förmåga att kunna ställa diagnosen på de sociala febrar, som tid efter annan härjar ett samhälle, som inom sig bär stridande element. Ingen kan päjla djupet av de krafter, som jäsa på samhällets botten. Ingen kan *veta*, om det komplex av sjudande materia och själ, ur vilken det nya samhället skall födas, icke en dag kommer i en sådan jäsningsprocess, att det strömmar över de bräddar, inom vars ram en målmedveten arbetarrörelse söker timra upp den nya samhällsbyggnaden. Ingen kan förneka möjligheten av, att det förtryckta proletariatet en dag förlorar tålamodet inför ett allt för långdraget motstånd och med vapnens våldsmakt kastar sig mot

det bestående. Ett sådant alternativ står visserligen icke som synnerligen önskvärt, därför att det alltid måste medföra kaos, men vi måste alla erkänna, att det likväl är stora sannolikheter för, att det kommer att gå så.

Huruvida ett sådant vulkaniskt utbrott av samhällslets dolda bottenkrafter skall kunna föra till ett samhälle, som är frihetens, socialismens och rättfärdighetens — ja, det beror uteslutande på, hur långt arbetarklassens organisatoriska förebereelser utvecklats, vilken fond av ekonomisk och teknisk insikt man hunnit uppsuga genom organisationerna, hur långt man hunnit utveckla de organ, som skola taga hand om de ekonomiska funktionerna.

Hundra gånger mer än den politiska makten gäller det då, om arbetarna kunna behärska det produktiva maskineriet. Produktionen får icke lov att avstanna. Den kommer naturligtvis att momentant desorganiseras, men på graden av arbetarnas förberedelse kommer det an, huruvida denna momentana desorganisation skall bli kronisk och giva upphov till kontrarevolutionens seger, eller om den skall kunna övervinnas och produktionen skall kunna drivas i höjden så, att de revolterande massorna känna, att en förbättring inträtt.

Man kan mycket väl antaga, att en igångsatt generalstrejk kan förvandlas till väpnat uppror. Arbetarna ha kanske gått i kamp för genomdrivandet av en eller annan vital fordran, men kapitalismen finner det lämpligaste att *provocera fram revolter*. Det kommer icke att saknas röster bland de politiska partien, som manar till det väpnade våldet. Denna eruptiva revolt kan komma. Det gäller således, att man förbereder sig även på denna möjlighet.

* * *

Det väpnade upproret erbjuder dock faror för den framtida friheten, som måste mötas med öppen blick. Man skriker kanske till proletarietets beväpnande o. militära organisering under en centraliserad ledning. Det är då fara värt, att denna militärt organiserade arbetaresning kan bli utgångspunkten för en centraliserad diktatur. Ett eller annat koteri — till en början valt — kommer i spetsen för den nya militära maktmaskinen, som arbetarna upprätta. Detta koteri kommer att handhava sin makt på militäriskt manér. Den kommer att giva order, dekretera och befalla. Den kommer att försöka införa en militär disciplin, som det skedde i Ryssland, där soldatråden avskaffats och hela det militära systemet byggts upp efter preussiskt mönster. Detta betyder en oerhörd maktkoncentration hos ledningen, som kommer att bli allt maktfullkomligare och maktfullkomligare och till sist betraktar sig själv som revolutionens myndiga förvaltare. Ledningen usurperar småningom makten och upprättar diktaturen, till fara för friheten. Revolutionerna börja gärna med decentralisering av statsvåldet och sluta med — upprättandet av ett nytt statsvåld. Så i den stora franska revolutionen, så i Ryssland och så i Ungern. Och därmed är vanligen revolutionens skapande kraft förstörd.

* * *

Det gäller då för frihetens vänner att slå vakt om friheten. Det gäller att så långt möjligt förhindra en ny centralmakt att resa sig på den gamlas ruiner. Det gäller att få organisationerna till att taga initiativet överallt, att få skapat fria kommuner, som decentralisera regeringsvåldet, att de nya produktionsorgan, man börjat att organisera genom de fackliga organisationerna och driftsråden, gripa in och övertaga fabriker och den ekonomiska verksamheten i samförstånd med kommu-

nerna. Och det gäller, att icke de beväpnade "röda garden", som otvivelaktigt kommer att uppstå, blir militärt sammanslutna till ett auktoritärt maktmaskineri, men att de operera som federerade avdelningar, som var för sig bibehåller självmyndighet och handlingsfrihet.

Eljes kommer diktaturen och saboterar revolutionen. Diktaturen är icke farlig, därför att den är för revolutionär. Den är farlig, därför att den blir för reaktionär, därför att den kommer att bibehålla regeringsmaskineriet, detta tyranniserande instrument, som man måste avskaffa, för att friheten skall segra. Vi måste förbi regeringssystemet och därför förbi diktaturen. Vi måste fram till en federalistisk samhällsorganisation.

* * *

Insurrektionen, det avväpnade upproret, har blivit vapnet par excellence för det revolutionära *partiet*. För det revolutionära *partiet* gäller det att fortast möjligt komma i besittning av makten, av regeringen, av statens våldsinstitutioner, för att med stöd av dessa genomföra socialismen efter sitt sinne. För dem gäller det att "diktera" fram ett socialistiskt samhälle, att med tvångsmedel realisera idealen. Och därför blir den grund, de ytterst kommer att bygga på: *bajonetten*.

Överallt i de olika länderna, där det råder en mer eller mindre revolutionär situation, söker de revolutionära *partien* driva massorna till väpnade revolter, för att partiets självherrliga ledare skola komma till makten och dekretera människorna lyckan!

Men för oss syndikalister (oss som icke blivit gripna av bolsjevismen, ty en sådan falang existerar också inom den internationella syndikalismen) gäller det icke att föra *partiet* till seger och därmed etablera ett nytt klassherravälde (genom dem som ansluter sig till det

regerande partiet), för oss gäller det att föra *arbetet* till seger över kapitalismen och utsugningen och staten!

En politisk kupp kan *de jure* genomföra en expropriering av produktionsmedlen. Men för oss gäller det icke en formalförändring av egendomsformen, det gäller en realförändring! Det gäller att *de facto* erövra produktionsmedlen åt arbetet och därigenom förverkliga människans befrielse från det ekonomiska slaveriet, och samtidigt från det politiska dito. Vi vilja icke ha privatkapitalismen ersatt med statskapitalism, även om det sker under det politiska rådssystemets mask.

Socialismen kan icke dekreteras; den måste *växa* fram, *genomlevas*. Det nya samhällets organ måste resas och *stabiliseras* redan nu inom ramen av det bestående, eljes kommer de att slås ned av en ny centralregering, vilket Ryssland ger oss exempel på. Det ligger en djup sanning i Jaurés ord: "Det är icke genom kapitalismens sammstörtande, det är genom proletariatets tillväxande, som den kommunistiska ordningen gradvis skall installeras i vårt samhälle."

Det är en absolut nödvändighet, att den nya produktionsorganismen grundlägges och växer in i arbetarklassens medvetande genom den dagliga praktiken, innan det eventuellt kommer till en våldsam katastrof, om nu denna icke kan undvikas. Det är nödvändigt, att dessa nya produktionsinstrument får växa in i producenternas medvetande och får slå så djupa rötter, att ingen makt i världen kan tillintetgöra dem.

* * *

Se på Ryssland! Vad återstår av de revolutionära soldatråden? Av soldaternas rätt att välja sig officerare? Av deras rätt att fatta avgörande beslut och vidtaga alla avgörande dispositioner? Ingenting annat än en *järnhård preussisk disciplin!* Dödsstraffet, som avskaf-

fades av revolutionen, blev återinfört för att kunna kuva individerna in under det gamla militärmaskineriet! Detta var säkerligen oundvikligt, för att den nya staten skulle kunna föra krig. Den kulturella nivån bland de goda och praktiga men okunniga ryska bönderna omöjliggjorde väl varje annan form av härorganisation.

Och se återigen på fabriksråden i Ryssland! Av ett telegram till norska "Socialdemokraten" (18/2-20) från folkkommissarien för arbetarärenden och den sociala försorgen, Moskwa, framgår det, att fabriksrådets kontrollrättigheter övertagits av "arbetar- och bondeinspektionen", ett nytt ministerium eller kommissariat, och sålunda uppslukats av staten. Det betonades vidare i telegrammet att "vi" (vilka vi?) "ha tänkt oss" arbetarkontrollen "som en övergångsform under proletariats diktatur". Redan nu har man således kommit så långt i den ryska statscentralisationen, att regeringsinstitutionerna hålla på att uppsluka de revolutionära fabriksrådets rättigheter.

Telegrammet söker emellertid att värja sig mot beskyllningen, att man berövat fabriksråden deras rättigheter. Och för att bevisa detta uppräknas rådets "rättigheter" — ett uppräknande, som emellertid bevisar just raka motsatsen av, vad det skulle bevisa. De rättigheter, som tillägges organet för arbetarnas kontroll äro följande:

"Övertagandet av alla strävanden för att förena företagets arbetare och funktionärer till ett enda produktionsorgan; *genomförandet av en sträng proletärisk disciplin*; uppsyn med att de åtgärder, som beslutats av folkkommissariatet för social försorg, punktligt bli genomförda; uppsyn med genomförandet av det ekonomiska rådets bestämmelser för höjandet av produktiviteten och upprätthållandet av arbetets gång; tillsyn med anskaffandet av absolut nödvändiga föremål för driften

inom gränsen av förplägnadsorganets bestämmelser, och med detta mål för ögat åstadkomma samarbete med organ för upprättandet av gemensamma matsalar och konsumtionsaffärer".

Detta är således de "rättigheter", som återstå de fordom allmäktiga fabriksråden, dessa en gång så stolta organ, som voro revolutionens bärare. För en vanlig dödlig förefaller det, som om dessa "rättigheter" voro precis lika många "skyldigheter". De tyska fabriksråden äro icke stort mer än humbugsmässiga inrättningar, men det förefaller, som den ryska fabrikskontrollen från arbetarnas sida vore ännu vanmäktigare. Man har skapat en diktatur, ett "vi", som finner oportunt att *mena*, att arbetarkontrollen skulle endast vara en "övergångsform", ett "vi", som har makt att föreskriva råden deras "rättigheter".

Fabriksrådets kontroll blev en slags kollektiv styrelse av industrien. Den visade sig emellertid icke giva tillräckligt resultat, och sovjetregimen har sedermera övergått till individuell driftsledning. Regeringen har inom väsenliga områden tillsatt driftsledare, som bekläts med en omfattande myndighet, vilken i sin ordning måste medföra en begränsning av arbetarkontrollen. Enligt telegram till norska "Socialdemokraten" (20/3) höll Lenin ett tal på hamnarbetarnas tredje kongress i Moskva, på vilken han förklarade: "Vi ha ingenting emot, att arbetarna leder företagen. Vad vi *mena* är, att lösningen av frågan underordnas industriens intressen. Därför måste man betrakta frågan om driftsledningen affärsmässigt. Driften måste ledas med minsta möjliga förlust av energi, och driftsledarna måste vara dugliga män, antingen de äro specialister eller arbetare."

Så långt har man således kommit, att man anser det vara nödvändigt att per trådlös underrätta världen

om, att "vi" (Lenin och andra) icke har något emot, att arbetarna leder företagen. Nu är organiseringen av hamnarbetet, lossning och lastning ett relativt enkelt organisationsproblem. I flera svenska hamnar ordnade våra hamnarbetare den saken på ett förträffligt sätt för en del år tillbaka. Men i Ryssland äro "vi" tydligen icke belåtna med arbetarnas ledning ens på detta område. Hur skall det då vara på de andra områdena?

Det måste helt enkelt vara bedrövligt. Det resultatet kommer man till, när man läser de teser, som det kommunistiska partiets centralkommitté uppställt som program för reorganiseringen av produktionen och det ekonomiska livet. Dessa teser fanns avtryckta i "Freiheit", Berlin, för den 5/3 innevarande år. Och det är att märka, att de äro den regerande riktingens teser och sålunda säkert kommer att tillämpas. De framfördes av Trotsky på den tredje allryska ekonomiska kongressen i Moskwa den 24 januari 1920.

* * *

Vad avhandlar nu dessa teser? Nödvändigheten av den ekonomiska verksamhetens — *militarisering*.

Hela det ryska produktionsväsendet är i olag och måste reorganiseras. Produktiviteten är ytterligt låg. Liksom i Ungarn har industien kostat sovjetstaten mycket mera i löner än de värden, man uppskattat produkterna till. Så kan det tydligen icke fortgå, och man ser ingen annan utväg än att militarisera arbetarna och arbetet.

Förut har man gärna sökt göra troligt, att hela produktionsmisären uteslutande berodde på krigsförhållandena, på blockaden och uteblivandet av råmaterial. Nämda teser låter en emellertid förstå, att det icke är uteslutande här felet ligger; det ligger också hos arbetarna, som icke vilja arbeta. Eller måhända i

arbetsförhållandena, som skrämna bort arbetarna från fabriker? Eller måhända ligger orsakerna däri, att massor av industriarbetare nu blivit jordbrukare och egendomsbesittare, och icke vilja byta den relativa frihet, de här förskaffat sig, mot ett arbete i fabriker, där de ingen bestämmanderätt har? Eller i alla dessa orsaker tillsammans, och flera därtill?

Hur som helst, i dessa teser förkunnas det (andra avsnittets nittonde paragraf) att "industriens, transportväsendets och överhuvudtaget det ekonomiska livets förseende med nödvändig arbetskraft kan endast säkerställas med genomförandet av *arbetsplikt*".

Man får icke tro, att denna arbetsplikt är något, som införes för att tvinga den forna borgarklassen till att göra nytta för sig i samhället genom produktivt arbete. I tredje avsnittet heter det, att övergången till ett planmässigt, samhälleligt organiserat arbete är "otänkbart utan användning av tvångsmedel, såväl med avseende på element, som för en parasitär tillvaro, som *också med avseende på efterblivna element hos bonde- och arbetarklassen*."

Den ryska produktionen klickar således också till följd av, att arbetarna deserterar från fabriker och verkstäderna. Det måste vara något på tok med förhållande, som driver arbetarna från fabriker under en regim, som föregives vara socialistisk. Man talar också i dessa teser om, att det måste bli slut på "arbetarnas desertering".

Den plan som utvecklas i teserna går vidare ut på, att draga de kvalificerade arbetarna till industrien genom att förbättra deras levnads- och bostadsförhållande. Vidare måste "fackföreningarna söka påverka den organisatoriskt". Och där allt detta icke hjälper måste man "*tillgripa tvångsåtgärder*". De fackliga organisationerna skola tilldelas uppgiften att "*genomföra*

en järnhård arbetsdisciplin". För det ändamålet skola de tilldelas "vidsträckta disciplinära rättigheter". Och det betonas uttryckligen, att för att kunna fylla denna uppgift, fordras det "en arbetarorganisation av *militär typ*".

Vad betyder detta? Det betyder, att den fackliga organisationen skall upphöra att vara en organisation för arbetarna. Den skall förvandlas till att bli *en organisation för staten gent emot arbetarna*. Organisationen skall utdela bestraffningar på order och efter föreskrifter från staten. Den skall icke längre vara en fri sammanslutning, som skapas av arbetarna till skydd mot arbetsgivaren, här staten. Sådan är den nya "friheten".

Och för att det icke skall råda ringaste tvivel om avsikten, heter det vidare i det tredje avsnittet: "*Det tvångsmedel, över vilket staten förfogar, är dess militära makt. Följaktligen är arbetsmilitarisering i den eller den utsträckningen, i den eller den formen — en obetingad nödvändighet för varje övergångsverksamhet, som är uppbyggd på den allmänna arbetspliktens princip*".

Det utsäges således med all önskvärd tydlighet, att bajonetten är det maktmedel, med vilket man skall genomföra det planerade tvångsarbetet. Kan man inför detta vittnesbörd längre förneka, att sovjetmakten vilar på bajonetten? Och att denna sovjetmakt upprätthålles med vapenmakt *kontra* arbetarna? Ty varför skulle man eljest behöva tvinga dessa att arbeta? Denna art av socialism kan endast karaktäriseras som tukthussocialism. Det är tvångsarbete, som ålägges av staten.

Dessa förhållande anföres icke här av negativ kritiksjuka, de anföres för att bevisa riktigheten av de i denna bok framförda påståenden, att en diktatur icke

är förenlig med friheten, men att den är frihetens motsats; att en diktatur måste upprätthållas med våld, med bajonetten; att en "proletariatets diktatur" måste med logisk nödvändighet sluta som en "diktatur över proletariatet".

• Må vi emellertid tänka det bästa möjliga om bolsjevikdiktaturen. Låt oss antaga, att det icke är av maktlystnad, som diktaturen inför tvångsarbetet. Vilka motiv skola då kunna ligga bakom? Antagligen endast de, att produktionen är så desorganiserad, att tvånget blivit diktaturens sista förtvivlade utväg ur kaos. Och vad bevisar så i sin ordning detta? Det bevisar i så fall, att arbetarna icke varit sin uppgift vuxna som övertagare och bärare av den produktiva verksamheten; bevisar i så fall, att övertagandet av produktionen icke är en så enkel sak, som demagogerna och vulgäragitatorerna föreställa sig. Det bevisar, *att detta övertagande måste förberedas, måste organiseras, måste växa sig fram ur de bestående förhållandena*.

Det ryska exemplet (också det ungerska) visar oss, att arbetarna ha tvenne alternativ att välja på:

1) den politiska kuppen med åtföljande diktatur, som på det produktiva området till en början manifesterar sig i arbetarnas expropriering av fabriksråden och verkstäderna etc., dess övertagande genom fabriksråden, och som slutar med en stat, som successivt beskär fabriksrådets rättigheter och inflytande för att till sist förvandla rättigheterna till av staten pålagda plikter, och förvandlar de fackliga organisationerna till tvångsorgan för staten, genom vilka det införes ett system av tvångsarbete, ett tukthussystem, som upprätthålles med hjälp av statens bajonetter, eller;

2) att avstå från den politiska kuppen och börja uppbygga den nya produktionsordningens arbetsinstrument genom skapandet av driftsråd och de fackliga

organisationernas inriktande på övertagandet av produktionen och det ekonomiska livet, och att fullfölja detta arbete inom ramen av det bestående intills de nya organen blivit så befastade i de arbetande massornas medvetande, tills de blivit så trogna uttryck för arbetarklassens strävan och vilja, att ingen politisk kupp kan förrycka deras verksamhet eller undertrycka deras bestånd, och att fortsätta detta arbete inom ramen av det bestående, tills de nya produktionsinstrumenten i sig uppsugit all den tekniska och ekonomiska insikt, som är nödig, för att arbetarna utan att riskera ett bakslag, en kontrarevolution, eller en diktatur, kunna skrida till den sista avgörande aktionen, till expropriering av produktionsmedlen.

ENIGHET.

För att arbetarna överhuvudtaget någonsin skola få kraft att ingripa i det kapitalistiska samhällets organisation och genomföra den omdaning av samhället, till vilken de äro historiskt kallade, kräves det en oundgänglig förutsättning: *Enighet*.

Bland arbetarna härskar det för närvarande en dräpande anda av intolerans, partifanatism, rivalitet, ofördragsamhet och hätsket, orsakad av den uppsplittning i politiska partier, som uppstått under krigsåren.

Vi ha sett, hur de olika partiriktningarna uppträtt mot varandra till och med med vapen i hand, som i Tyskland. Upplösande, förtärande, sönderetsande, har denna fiendskap förött revolutionens skapande kraft. Arbetarnas dyrbara blod ha runnit i rännstenarna. Och ur dessa blodflöden har reaktionen druckit styrka och framgång.

Förhållandet är här i Sverge ungefär analogt med det tyska. Arbetarna stå uppdelade i olika politiska partier, som hänsynslöst bekämpar varandra inbördes. "Högersocialister", "vänstersocialister", "ungsocialister" — alla hävda de naturligtvis, att deras åskådning är den riktiga, så som var och en gör, som är gripen av en idé. Men det bedrövliga är, att man så allt för ofta inom de olika riktningarna betraktar de andra riktningarna som förrädare och stämplrar dem som sådana. Blott det, att de hysa en annan politisk uppfattning, är ofta tillräckligt att stämpla dem.

Hur väl minns man icke vid ungsocialismens fram-

trädande här i landet, hur den från den socialdemokratiska pressen överöstes med invektiv, kallades provokatorer, arbetsköparnas verktyg, arbetarrörelsens fiender, socialismens förrädare, löss i vecken på den röda fanan etc. Antingen ville eller kunde man icke förstå, att en arbetare kunde vara lika god socialist, som trots någon socialdemokrat, när han anslöt sig till anarkiserande riktningar inom den stora socialistiska familjen. Socialdemokratien är egentligen själv skulden till den anda av oförståelse och bitter fiendskap, som nu härskar mellan de olika partiriktningarna. De, som nu kalla sig vänstersocialister, voro den gången icke toleranter än de gamla. Tvärtom, var det oftast dessa som gick i spetsen för utskällningskampanjen.

Naturligtvis alstrade detta en djup bitterhet och en rättmätig harm bland ungsocialisterna och bidrog till, att man från detta håll gav igen med samma mynt. Jag minns hur en kamrat belönades med en skallande applåd från sina vänner, när han på ett öppet möte utropade: "Kalla mig förrädare, förbrytare, provokatör, eller vad ni vill! Kalla mig bara inte för socialdemokrat!"

En sådan hästkhet hade sålunda skapats mellan de olika meningsriktningarna redan den gången. Sedan har den så kallade vänstersocialismen brutit sig ut ur det socialdemokratiska partiet och i sin ordning odlat partihatet och partifanatismen och sått hat och fiendskap mellan massorna.

Det är väl orätt att påstå, att bara den ena riktningen har skuld till det bedrövliga tillstånd som är rådande. Det torde väl snarast vara en karaktärsbrist, att en partimedlem icke kan lära sig att respektera en, som tillhör ett annat parti. Hur som helst måste man med sorg i hjärtat konstatera, att den rådande intoleransen och partifanatismen mellan arbetarna inbördes just *är*

kapitalismens styrka! Den är en fara för socialismen, en fara för revolutionen.

Denna fara måste övervinnas genom arbetarnas enande.

Hur skall detta kunna ske?

Låt oss först konstatera hur det *icke* kan ske. Det kan icke ske genom skapandet av ett enhetligt socialistiskt parti. Mellan ungsocialister, venstersocialister och högersocialister finns så absolut oförenbara tros- och åskådningselement, att de icke kunna sammansmältas. Ungsocialismen är antiauktoritär. Den vill avskaffa regeringen. De båda socialdemokratiska riktningarna vilja erövra regeringsmakten, men trots denna gemensamhet äro de dock inbördes varandras fullkomliga motsatser, den ena riktningen hållande på dikturen, den andra på demokratien. Någon enande brobyggnad kan icke konstrueras mellan dessa riktningar.

Det är således omöjligt att förena alla arbetare under en enda politisk hatt. Alla kunna icke bringas att tänka likartat. Och om man också hade kunnat göra detta, hade det säkerligen icke varit önskvärt, ty det skulle betytt, att det socialistiska tänkandet icke spände över vidare område, än vad som mäktades av en enda individ. Det skulle betyda andligt stillestånd och död. **Må** andarna drabba samman och korsa idéernas klinga, men må man slåss med blanka vapen.

Men medan det sålunda är fullkomligt ogörligt att förena arbetarklassen på basen av en enda politisk åskådning, så finns det ett annat fält — och det enda fältet — på vilken man kan sammanföra arbetareklassen till en enda enhetlig kamporganisation: *det ekonomiska fältet*.

Hur ofta har man icke bevittnat hur en församling varit ett enda sjudande hav av antagonism och bitter fiendskap, när den debatterat politiska meningsskiljak-

tigheter, och hur samma församling i nästa ögonblick, när man gått över att behandla ett praktiskt närliggande spörsmål, diskuterat frågan fullkomligt sakligt, utan lidelse och mycket lätt enat sig om att gripa sig an med saken på ett praktiskt sätt.

Teoretiska debatter äro alltid farliga sprängämnen, medan praktiska frågor lätt samla alla arbetare om en gemensam aktion. Och på den ekonomiska kampens område rör man sig ständigt med praktiska spörsmål.

I de politiska organisationerna sammansluter man arbetarna efter en åskådningslinje. I de fackliga organisationerna sammansluter man dem efter en intresselinje, i deras egenskap av löneslavar och producenter. Som löneslavar har arbetarna alla samma gemensamma intresse: att bli befriade från löneslaveriet, och under kampen för detta mål tillkämpa sig en allt högre social ställning.

Visserligen skall man icke underkänna de svårigheter, som även möter på detta område. Även här kunna meningsskiljaktigheter splittra arbetarna. Men denna splittring kan icke vara långvarig, den kommer förr eller senare att upphävas. Vi se exempelvis i Sverge, hur det uppstått tvenne fackliga landsorganisationer: den gamla reformistiska och den syndikalistiska. Men den franska landsorganisationen, som i sig innesluter både revolutionära och mera reformistiska element, är ett levande bevis på möjligheten av att samla alla arbetare inom en enhetlig organisation. Och de strömningar till den fackliga rörelsens radikaliserings och organisering efter federalistiska principer, som bli allt starkare och klarare, bär ett oförtydligt vittnesmål om, att den tid icke är så synnerligen avlägsen, då alla de svenska arbetarna åter stå samlade i en gemensam landsorganisation.

Så snart de federalistiska principerna, det vill säga

arbetarnas självbestämmanderätt tillämpas, har syndikalisterna egentligen inga bärande skäl att motsätta sig en sammansmältning, ty då ha de samma möjligheter till fri aktion, som de nu ha inom S. A. C. Och icke minst för syndikalisterna står det klart, hur trängande nödvändigt det är, att ena arbetarna i en enda gemensam kamporganisation, som kan mobilisera ett maximum av anfallskraft i sin aktion mot kapitalismen.

De nya strömningar, som för övrigt göra sig gällande överallt ute i världen, som bära fram de fackliga organisationerna som den socialistiska rörelsens ryggrad och som *det socialistiska samhällets uppbyggare*, vilka strömningar till och med trängt sig fram till högersocialisternas senaste kongress, men i ännu högre grad trängt sig ut till de högersocialistiska massorna, visar i sin ordning i vilken riktning utvecklingen kommer att gå med avseende på arbetarrörelsen.

Arbetarna bli allt mera på det klara med nödvändigheten av en förflyttning av arbetarerörelsens tyngdpunkt från det politiska till det ekonomiska området, från det parlamentariska arbetet till de fackliga organisationerna. De uppfatta allt klarare, att socialiseringsarbetet, eller uppbyggandet av det nya socialistiska samhället, måste börja på verkstaden, fabriken, i gruvan, på fartygen, på järnvägslinjen etc. De förstå ock, att för att kunna genomföra en omdaning av samhället, fordras de därtill nödiga organen, och att just arbetarna i egenskap av producenter här äro kallade att skapa det nya. Arbetarna på var sin arbetsplats måste förbereda sig till övertagandet av den drift, vid vilken de äro sysselsatta. På arbetsplatsen skall embryot, själva urcellen för den nya produktionsorganismen, skapas. Här mötas de alla till praktiska uppgifter, praktiskt arbete, som skall ena dem alla i samverkan. De skola komma att välja drifts- eller produktionsråd. De

skola tillkämpa sig rätten att välja förmän. De skola steg för steg utvidga sitt medinflytande på produktionen, draga den allt längre in under sin kontroll, undantränga kapitalisten från hans enväldsställning och allt mera beskära hans myndighetsområde.

Det blir icke genom lagstiftning detta arbete kommer att utföras. Det blir massorna, som själva sättas i aktivitet, själva tänka, själva skapa. Den aktionsmetod, de av förhållandenas egen logik hänvisas till, blir den *direkta aktionen*, beslutat av dem själva, organiserad av dem själva, iscensatt av dem själva. Denna aktionsmetod innesluter i sig många former, är smidigt anpassningsbar efter varje individuellt tillfälle. Och ur denna aktion kommer *generalstrejken* att framspringa som det yttersta kampmedlet, när det gäller att slå nya brescher i kapitalismens förskansningar, brescher genom vilka massorna storma fram till nya positioner och nya anspråk, ny insikt, ny förståelse, större mognad och större planmässighet i kampen för slutmålet. Generalstrejken blir storklubban, som slår ned det kapitalistiska motståndet och skjuter arbetarna fram till nya erövringar, ger dem mod och tillit till den kraft, de ha i sina organisationer, den betydelse de ha i egenskap av skapare av de materiella värdena, bärare av den materiella kulturen.

Det kraftigaste och oblodigaste vapnet i arbetarklassens kamp är generalstrejken. Vid Kapps tyska kuppförsök i mars visade man, vad detta vapen mäktar. Hela samhällslivet drabbades av arbetsnedläggelsen. Hela det ekonomiska livet desorganiserades. Gruvornas underjordiska trälar stannade uppe i solljuset, kol-tillförseln till industrien och de stora städerna avstannade. Fabriksportarna stängdes. Järnvägarna inställde all transport. Post- och telegraf fungerade icke längre. Industriens hjul stod stilla. Grottes slavar malde

icke längre guld. De kapitalistiska pulsslagen mattades, och en dödens kranka blekhet bredde sig över statens allmakt. Landet hade just börjat arbeta sig upp, kursnoteringarna på de tyska pengarna hade börja en uppåtgående kurva. Och så kom kuppen och generalstrejken och hotade att störta landet ned i avgrunden igen. Kapitalisterna blev nervösa och såg med bekymmer på ställningen. Vad nyttade det med en utpräglad kapitalistisk regering, när arbetarna avskar all tillförsel av näring till det ekonomiska livet. Den kapitalistiska regeringen hotade rent av att bli orsaken till en fullständig katastrof. Den nya kuppregeringen fann därför icke det stöd hos sin egen klass, som den hade hoppats på. Generalstrejken trädde inför regeringen, höjde handen, pekade mot dörren och bjöd på sitt kraftiga språk: "Gå"! Och regeringen måste gå. Med böjda nackar lämnade kuppmakarna de nyss erövrade taburetterna. Kapp måste kapitulera.

Vilken ödets ironi låg icke i denna generalstrejk. Kapp genomförde sin kupp. Regimen Bauer-Ebert-Noske flydde från Berlin. Och från sin förvisningsort ute i landsbygden slungade de ut generalstrejkens paroll till de arbetande massorna. Vilket surt äpple att bita i!

Dessa herrar representerade just det konservativa motstånd mot generalstrejken, som ständigt rests från de tyska socialdemokraterna.

Och nu sutto de med den politiska makten i sina händer. De sutto vid maktens köttgrytor och sina drömmars mål. De regerade! Men plötsligen kommer ett par generaler och ett par politiker åtföljda av några legoknektar och jagar bort regeringen!

Goda råd voro dyra. Det fanns bara ett gott råd: generalstrejken. Men det var verkligen dyrt. Det måste betalas med alla de hävdvunna teorierna om den

legala maktens styrka, om parlamentarismens allenasaliggörande inflytande, om den direkta aktionens omoralitet och onyttia, om generalstrejkens generalvanvett! Men makten var kärare än äran. Man måste köpa rådet och offra det förgångna. Regeringen, uttrycket för hela den lagstiftande makten, för hela den parlamentariska verksamheten, den måste ropa till massorna: "Till hjälp bröder! Vi ha ljugit, när vi påstod, att generalstrejken var generalvanvett, att den var vanmäktig, att den bringade olycka och hunger och förödelse! Generalstrejken är tvärtom sammanfattningen av hela den proletäriska styrkan, av hela den proletäriska visheten! Generalstrejken är generalklokhet! Vi äro regeringen, vi ha den politiska makten, vi representera den lagstiftande församlingen, men vi äro vanmäktiga bröder, vi äro maktlösare än det barn, som föddes i går! Till hjälp att rädda våra köttgrytor! Låt stormklockorna gå! Ring samman fabriken och verkstadens arbetare! Ring upp gruvornas slavar ur jordens innandömen! Vi ha visserligen förr placerat kulsprutor vid schaktöppningarna, när gruvarbetarna själva gripit till generalstrejk för egna intressen. Vi ha på det starkaste fördömt strejken, som ett förräderi mot revolutionen, mot proletariatet, mot landet, mot friheten, men nu gäller det vår egen maktställning, nu måste alla underjordens produktionskrafter strejka, ty nu är generalstrejken högsta plikt och högsta vishet! Fram bröder till kamp mot reaktionen! Vi ha inget, absolut inget annat vapen än den allmänna arbetsnedläggelsen, men det är i gengäld så mycket kraftfullare. För det skall reaktionen tvingas att böja knä! Den skall icke kunna regera en vecka längre, när vi lägger armarna i kors! För Kristi skull bröder, fram till den allmänna alltomfattande arbetsnedläggelsen, till vapnet som är starkare än alla regeringar och all parlamentarism!"

SLUTORD.

Föregående skrevs under de sista månaderna 1919 och de första 1920. Av brist på papper har manuskriptet legat hos förlaget utan att kunna förläggas. Jag är glad för detta dröjsmål, ty det sätter mig i tillfälle att i detta korta slutord peka på ett livets konkreta bejakande av viktiga defar av mina föreliggande teoretiseringar. Jag syftar här till den märkliga strejken inom den italienska metallindustrien under september månad.

Å den ena sidan ha vi den ryska revolutionen, som allt tydligare visar en metod, som de västerländska arbetarmassorna icke bör följa; å den andra sidan ha vi de italienska metallarbetarnas kamp, som lett till arbetsköparnas principiella erkännande av arbetarnas kontrollrätt över produktionen, en kontroll som kan bilda en naturlig etapp till produktionens slutliga socialisering.

Dessa tvenne historiska händelser komma otvivelaktigt var på sitt sätt att få den allra största betydelse för den internationella arbetarrörelsens marsch fram till socialismen.

De italienska metallarbetarnas strid började som en vanlig lönestrid. Arbetsköparna beslutade att lockouta arbetarna för att tvinga dem till underkastelse. Men arbetarna läto icke kasta ut sig från fabriken. De ockuperade dem. De stannade på arbetsplatsen. Natt och dag skiftades de om att arbeta och att hålla vakt.

Länge hade landet hotats med revolution och borgarkrig icke minst på grund av det stora inflytande

den rent anarkistiska agitationen fått över massorna. Nitti hade nödgats lämna ifrån sig regeringstyglarna, därför att hans regim endast hotade att tillspetsa ställningen, att provocera fram det eruptiva utbrottet. Giolitti hade tagit upp regerigsmanteln. Han betraktades som tidens man, som den moderne ande, som förstod livets bankande pulsslåg. Redan innan han övertog regeringsmakten hade han i parlamentet uttalat sig för arbetarnas kontroll inom industrien. När den stora striden inom metallindustrien kom, fann man i honom en man, som gjorde allt för att undvika borgarkriget och för ett fredligt lösande av konflikten.

Metallarbetarnas strid utvidgades från en vanlig lönestrid till en revolutionär kamp om herraväldet över produktionsmedlen. När kapitalisterna sökte utestänga arbetarna, satte dessa all kraft in på *erövrandet av arbetsplatsen*. De gjorde sig till herrar över maskinerna och fabrikerne och fortsatte produktionen, samtidigt som de i sin ordning lockoutade arbetsköparna, avskiljde dem från den finansiella ledningen och från kapitalprofiten.

Överallt tillsattes det fabriksråd, som övertog ledningen. I allmänhet ställde sig den tekniska ledningen till disposition under den nya regimen, vilket naturligtvis ofantligt styrkte arbetarnas aktion.

Det karaktäristiska hos denna rörelse var dess *strängt ekonomiska syfte*. Den lät icke locka sig in på politiska bivägar. Och det är därför, jag vill karaktärisera den som en *syndikalistisk aktion*.

Skillnaden mellan denna aktionsform och den bolsjevikiska framträdde också i bolsjevikernas missnöje. Från Moskwa kom en order till de italienska bolsjevikerna i vilken det, enligt Daily Herald av 8 sept. bl. a. hette:

"Det italienska socialistiska partiet har nu ordet. Den

italienska bourgeoisie är feberaktigt värksam med att skapa vita garden. Borgarkriget sprider sig. Problemet för det socialistiska partiet är att söka trygga framgången. Ur denna synpunkt handlar det italienska socialistiska partiet allt för obeslutsamt. I stället för att ge massrörelsen en organiserad karaktär driva de snarare massorna i armarna på anarkisterna och undergräver partiets auktoritet... Med Italiens fackliga organisationer är förhållandet ännu värre, då de fortsätta med sin allians med den "gula" sammanslutningen i Amsterdam."

Efter denna order satte det socialdemokratiska partiet sig i verksamhet. Det fick till stånd en blandad politisk-facklig konferens i Milano, där det lyckades slunga sina *politiska* röster i vågskålen — vid avgörandet av den taktik, efter vilken den *ekonomiska* kampen inom metallindustrien skulle föras. Det gjordes här förtvivlade ansträngningar för att dra rörelsen in på en *politisk väg*, men till bolsjevikernas oerhörda sorg misslyckades det. Med 590,000 röster mot 410,000 slogs det fast, att rörelsen skulle bibehålla sin *rent ekonomiska karaktär, och att ledningen fortfarande skulle ligga i händerna på de ekonomiska organisationerna, närmare bestämt hos Landsorganisationen*.

Det slogs vidare fast, att rörelsens mål skulle vara, *att åt de tackliga organisationerna erövra kontrollen över metallindustriens verkstäder och fabriker för den slutliga socialiseringen av hela industrien*.

Man avstod således från den politiska kuppen, den sociala pannkaksvändningen, som enligt bolsjevismen är den allena saliggörande metoden. Man betonade i det stället, att man ville erövra arbetarnas kontroll över industrien, som en etapp till socialismen. Denna kontroll skulle bli ett första steg, som skulle ge arbetarna kunskap, insikt, erfarenhet och vana vid ledandet av produktionen.

Därmed hade man erkänt: att erövringen av arbetsplatsen var ett industriellt eller ekonomiskt problem, som måste genomföras av de industriella och ekonomiska kamporganisationerna, och icke kunde verkställas genom de politiska organisationerna. Vidare erkände man, att den sociala omvandlingen måste bli en evolution med revolutionär karaktär, ett vandrande från etapp till etapp, och att den icke kunde genomföras medelst en politisk kupp.

Enligt pressen skall kongressen vidare ha uppställt följande krav för genomförandet av arbetarnas kontroll: 1) kontroll över inköp av råmaterial; 2) kontroll över de färdiga produkterna; 3) arbetarråden fastställa varuprisen; 4) bestämma avlöningarna; 5) anvisa arbetet åt arbetarna; 6) fastställa arbetsreglerna; 7) ha kontroll över alla utgifterna, bestämma över inköp av nya maskiner, fastställa gränser för direktörens och direktionens löner.

Utgången av striden blev en glänsande seger för arbetarna. *Arbetsköparna måste i princip tillerkänna arbetarna kontrollrätt över produktionen.* En blandad kommission av arbetare och arbetsköpare skola utarbeta förslag till lag över formerna för arbetarnas kontroll. Och intill sådant förslag vinner laga kraft, skola, enligt korrespondens till Daily Herald, arbetarna upprätthålla ockupationen, där denna är genomförd, och arbetarna skola ha full bestämmanderätt över antagande och avskedande av arbetskraft inom metallindustrin över hela landet.

Jag vet, att när dessa rader nedkastas är ställningen ännu kritisk. Det är möjligt, att det kan lyckas de politiska spekulanterna att i elfte timman förvandla den *syndikalistiskt* förda kampen, till en politisk kamp. Men även om så sker, är metallarbetarnas ekonomiska seger icke desto mindre ett faktum, som visar, att ar-

betarna med dylika oblodiga medel kunna erövra kontrollen över produktionen, för att genom denna förverkliga socialismen.

Det är icke sagt, att de italienska metallarbetarna i ett tag kunna göra kontrollen fullt effektiv, men med tiden kunna de. Och när de gripit ett så kraftigt tag om kontrollen, som deras här ovan anförda krav visa att de äro beredda till, så kunna de successivt avskriva kapitalismen. Genom en uppåtgående reglering av arbetslönerna och en nedåtgående reglering av varupriserna exproprieras kapitalisterna, försvinner kapitalräntan, den arbetslösa inkomsten. Man slipper på detta sätt ifrån återköpandet av de stulna egodelarna, man slipper det blodiga borgarkriget, man slipper den politiska kuppens förödande kaos, som endast tillför arbetarna nya lidande och slungar framåtskridandet ett halvt århundrade tillbaka.

Jag kan icke önska mig bättre illustrationsmaterial till min bok än just de italienska metallarbetarnas kamp och deras seger genom den direkta aktionen på det ekonomiska livets område.

Stockholm 25 sept 1920.

Albert Jensen.